ش. احمر.

ایڤان نیقولایڤیچ خاریطونوف‌نڭ
قرق سنه‌لك یوبیلییی شرفینه
نشر ایتولدی.

مطبعه‌چیلك تاریخی

ناشری:
صباح کتبخانه‌سی.

سحیفه‌لر بز
t.me/sehifeleribiz
www.g2kzn.org/sehife
u.u8686@gmail.com

Казань 1909 г.
ЛИТО-ТИПОГРАФІЯ И. Н. ХАРИТОНОВА.
Уголъ Воскресенск. и Казанск., соб. домъ.

T.S.S.R. Qazan
TOP KITAP SAQLAU(...)
Lim ...
896
7847

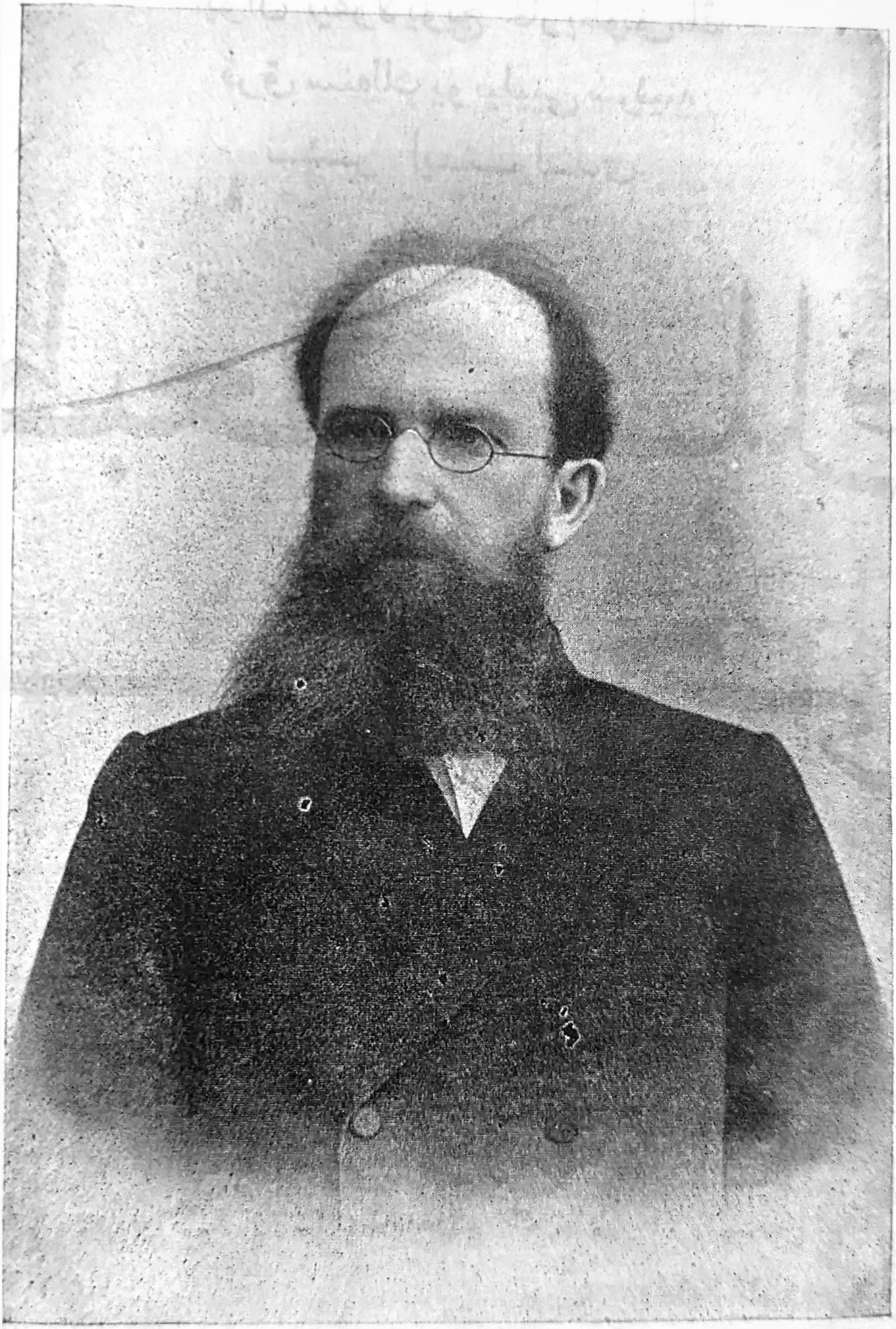

ایڤان نیکولایڤیچ خاریطونف.

ایڤان نیقولایڤیچ خاریطونف

ا. ن. خاریطونف ۱۸۵۹نچی سنه ۲۰نچی ایبونده قزان شهرنده طوغمش‌در. آتاسی «ایکیپاژ» اوستاسی بولوب، بر وقتلر ایکیپاژ فابریقه‌سی‌ده طوتمش؛ خاریطونف ۷یاشینه یتدکده، آتاسی وفات بولوب، انکاسی تربیه‌سنده قالمشدر.

خاریطونف آتاسی دنیاده وقتدوق قزاننڭ ابتدائی مکتبلرندن بولغان میخایلفسکی اوچیلشچه‌غه کروب اوقی باشلامش، ۱۸۶۹نچی سنه‌ده مکتبنی تمام ایتوب چقمشدر. بو وقتده خاریطونفنڭ آغاسی قزان غوبیرنسکی اوپراولینیه‌سینڭ مطبعه‌سنده خدمتده بولوب، بالا خاریطونفنڭ آغاسی یانینه باروب کیاوب یورگانده، مطبعه ماشینالرینی وآنده‌غی خدمتلرنی کوروب، کوڭلنده‌گی حسیاتی ومطبعه‌چیلقغه بولغان هوسی اویغانمش وشوندن انکاسینه قایتوب، اوزینڭ نیندای بولسه‌ده بر مطبعه‌گه خدمتکه کرورگه تلاوینی بیان ایتمشدر. شوندن صوڭ قزانده‌غی اونیڤرستیت مطبعه‌سینه نابورشچیك بالا بولوب کرمشدر وشونده روسچه حرف جیوچی ابراهیم کڤالییف دیگان بر مسلماندن حرف جیارغه اوگرنمشدر.

خاریطونف باشده اوچ آیلر قدر تیگن خدمت ایتسه‌ده، صڭره هر آیغه ۱ صوم وظیفه‌ده آلا باشلامشدر. اول بو مطبعه‌ده شول طریقه اوگرانچك بالا بولوب ٤ سنه‌لر خدمت ایتدیکدن صڭره اوزی مستقل

نابورشچیك بولوب، اش باشندن‌اشلی باشلاب، آیغه ١٥ صومدن ٣٠غه قدر خدمت ایته باشلامشدر.

شولای ایتوب ٢سنه‌لر خدمت ایتدکدن صکره خاریطونف، هر نی قدر اوزی ١٦ یاشلرنده‌گنه بولسه‌ده آنڭ قولیته اوگرانچك بالالرده طابشریله باشلامشدر.

خاریطونف اونیۋرستیت مطبعه‌سنده ١٨٨١نچی سنه‌گه قدر خدمت ایتوب، حرف جیو اشینه تمامیله توشنمش، نمسه‌چه، فرانسوزچه، گریکچه، یۋریچه، تاتارچه، مانغولچه تللرده‌حرف‌لر جیارغه اوگرانمشدر. وشول آراده، روس تلینڭ نحوسینی مکمل صورتده اوگرانمش والوغ آدملر ایله اولطورشوب، آنلرنڭ مجلسلرندن استفاده ایتوب اوزینڭ معلوماتینی کیڭایتمشدر. صکره‌اونیۋرستیت‌مطبعه‌سندن چغوب غوبیرنسکی مطبعه‌غه آیلق ٣٠ صوم وظیفه ایله باش نابورشچیك بولوب کرشمشدر. بو مطبعه‌ده ١٨٨٨نچی سنه‌گه قدر خدمت ایتوب ١٨٨٨نچی سنه‌ده ۋیچیسلوف‌مطبعه‌سینه‌مدیرلك‌خدمتینه آلنمشدر. ۋیچیسلوف‌اوزی‌حکومت مأمورلرندن بولغان بر چیناونیك بولوب، مطبعه اشینی هیچ بلمدیکندن، بتون اشینی خاریطونفغه طابشرمش؛ شونڭ اوچون خاریطونف بو مطبعه‌ده خواجه حکمنده بولوب، تماما مستقل حرکت ایتمش؛ اوزینڭ قابیلیتی واجتهادی آرقه‌سنده بومطبعه‌نڭ اشینی بیك تیز آرادە ترتیبکه صالوب، آز بر زمان ایچنده مطبعه‌نڭ وارداتنی ایکی اوچ ئلش آرتدرمشدر. تورلی اعلانلر واسطه‌سیله بو مطبعه‌نڭ فیرماسینی طاراتمشدر.

موندن باشقه، خاریطونف بو مطبعه‌ده مدیرلك ایتکانده، حرف قیو، ليناوات ایتو هم کسیلوغرافیه، تسینکوغرافیه، کبی هنرلرنیده اوگرانوب، اوزینڭ معلوماتنی تاغی نوغوطه توشمشدر. بو وقتده بونلرنڭ مطبعه‌سنده عربی حرف ایله، تاتارچه، عربچه کتابلرده باصیله باشلادیغندن، اول بیگراکده عربی حرفکه اهمیت بیروب،

زاکارچیك مسلمانلرنـک کورسه‌تولری بوینچـه، آنـک یتوشمگان وکیلشمگان یرلرینی تـکمیللرگه اجتهادایته باشلامشدر. مطبعه‌ده مدیرلك ایتواوستینه بوندی چیت‌اشلرنیده‌اشلاو، خاریطونف ایچون بیك جیگـگل بولمای تولـکـکه ۱۳ — ۱٤ ساعت خدمت ایتارگه وبیره‌م کونلرنده‌ده یال ایتمای طروشورغه طوغری کیلمشدر.

شونڭ ایچون بو وقتده خاریطونف نڭ خواجه‌سی = ویچیسلوف، آنی اوزینڭ‌سلامتلـکینه‌ضررکیتروردیه قزغانوب، آثاراوزینڭ‌سلامتلـکنی صاقلارغه وبوقدراوزینی اوزی واتماسقه تیوش ایدوکنی آڭلاتسه‌ده، خاریطونف اوزینڭ طوتنغان اشی‌نڭ قـلی بولدیغندن، اول اوزینڭ باشلاغان اشینی یولده‌قالدرورغه رضابولمادیغندن، حتی آنـگ سوزینه‌ده اهمیت بیرمای اجتهادنده دوام ایتمشدر. خاریطونف نـگ شول اجتهاد وغیرتی سایه‌سنده ویچیسلوف فیرماسی شهرة طابوب، ۱۸۹۰نچی سنه‌ده قزانده بولغان فنی هنرلر ویستافکه‌سنده کمش میـدال آلورغه موفق بولمشدر. بووقتده خاریطونف مطبعه‌چیلق اشنده تمامیله مهارت کسب ایتکان بولسه‌ده، اول بوطوغریده‌موکارغنه‌قناعتلنمای، زغرانیتسه‌غه باروب اوزینـگ معلوماتینی تـکمیل ایتـوب قایتورغه اویـلی باشلامش هم ۱۸۹۳ نچی سنه آزراق نمسه‌چه تل اوگرانوب، گیرمانیاغه‌دیه سفرگه چقمشدر. لـکن پیتربورغه. یتکاننـگ صوڭنده، مطبعه‌ده اوزینـگ اورنینه قالغان ایبداشینڭ آوری باشلادیغندن وبوقایتمادقده اش‌نـگ طوقتالاچغندن خبرآلوب، کیرو بورلوب قایتورغه مجبور بولمشدر. شولایده بوسفرنده پیتربورغ ومسکوده بولغان الوغ مطبعه‌لرنی زیارت ایتوب، آنده‌غی اشلرنی‌ده کورمش واوزینـگ بوحقده بولغان عالی معلوماتینی طاغی کیگایته توشمشدر. خواجه‌سی ویچیسلوف‌ده خاریطونف نـگ بوخدمتلرینی تقدیر ایتوب، اول آثار یلدن یل وظیفه‌سینی آرتدیره باروب، تورلی اعانه ویاردمده بولنمش، ایـگ صڭره‌ده مطبعه‌سینی صاتقان وقتده، اوزینـگ مطبعه‌سنده باصلغان تاتارچه‌وعربچه

کتابلردن ٤٠٠ صوملق کتاب هدیه ایتمشدر. خاریطونف شول کتابلرنی صاتوب، آقچه یاصاغاننک صوگنده ١٨٩٦ نچی سنه‌ده قزاننک غرادسکوی یاصاڎ نده، اوزی کچکنه گنه بر مطبعه آچوب ٦ تابورشچیك ایله اشکه باشلامشدر. اشنی سویوب اشلاوچی وهیچ بر آغرلقلردن قورقمی کوکراك کیروب غیرة ایتوچی خاریطونف، اوزی مطبعه آچوب اشکه طوتنغاچده، طاغی یکی غیرة ایله اشکه باشلاب، بتون اجتهادینی مطبوعاتنک نزاکت وظرافت یاغینه صرف ایته باشلامشدر. هم بوده‌ده خاریطونف اوزینک مقصودینه ایرشوب، اوز مطبعه‌سنده بر نچی مرتبه اشلگان اشلری ایچون تورلی آدملر طرفندن تقریض وتبریکلر آلمشدر. موندن صوگ ١٨٩٨ نچی سنه لیتوغرافیه (طاش باصمه) هم ١٨٩٩ نچی سنه اصلاوالیتنیه (حرف قیبا طورغان اورن) آچوب تاتارچه حرف قیبارغه کرشمش، خطاطلرنک کورستولری بوینچه تورلی حرفلر کیسمش‌در. خاریطونف شولوق سنه‌ده اوزینک اشله‌ب چغارغان اشلری ایله صاراتوده بولغان ویستافکه‌غه مشارکت ایتوب کمش میدال آلورغه موفق بولمشدر. ١٩٠٢ نچی سنه خاریطونف زاغرانیتسیه‌غه سیاحت ایتوب «ڤینا» «دریزدین» لیپسغ، هم بیرلین شهرلرینی زیارت ایتمش وآنده‌غی الوغ مطبعه ومطبعه‌چیلرنی کوروب معلومات آلمش هم اوزینک بوکونگه قدر طوتوب کیلگان یولی‌نک آنلرنک طوتقان یوللرینه موافق ایدوکنی کوروب اوزینک طوغری یول ایله باردیغنی آکلامشدر. وبواش خاریطونف‌نک کوگلینه طاغی یکی برقوت ویکی برغیرة بیرمشدر.

١٩٠٣ نچی سنه، قزانسکی ایمپیراتورسکی اونیڤرستیت خاریطونفنی اوزینك کامیسیونیری ایتوب تعین ایتمش‌در. ١٩٠٤ نچی سنه خاریطونف اوزینک اشینی ومطبعه‌سینی طاغی کیڭایته توشوب، مطبعه‌سنك ٦٠ قه قریب کشی اشلی باشلامش ١٩٠٦ نچی یلده اشچیلرنک حسابی یوزگه یتمشدر. ١٩٠٧ نچی یلغه قدر خاریطونف همانده شول اوّل آچقان یرنده پاصاڎ ده قالوب صوگره ١٩٠٧ نچی سنه قزاننک ایک اعلی یرندن واسکریسینسکی

اورام چاتنده ۶۰مک صومغه زور اوچ قاتلی بر یورت آلوب اوزی شونده طورا باشلامش صوڭره ۱۹۰۸نچی سنه‌ده یورتینی تماما ئلـگرتوب مطبعه سینی‌ده شونده کوچرمشدر. خاریطونف حاضرنده ۵۰ یاشلرنده قارتایوب بارا طورغان بر کشی بولسه‌ده، آنڭ کوڭلی همان یاش‌در.

اوزینڭ طوتغان یولند، همانده چن اخلاص وبیوك غیرة ایله اجتهاد ایتمکده وکوندن کون اشینی بیوك آدوملر ایله آلغه یبارمکده‌در. خاریطونف‌نڭ عموماً مطبعه‌چیلقغه ایتکان خدمتی گنه‌ده هر کم طرفندن تقدیر ایتلورگه تیوشلی بر خدمت بولسه‌ده، بز تاتارلر ایچون آنڭ آیورم صورتده تقدیر ایتلورگه تیوشلی بر خدمتی باردرکه اولده، بزنڭ ملی حروفاتمزنی یولغه صالویدر. تاتار حرفلرینڭ کیلشمگان یرلرینی بتروب، ماتور شکللرگه کرتوچی ونابورشچیکلرغه جیار ایچون آنسات روشکه کیتروچی محترم خاریطونف جنابلریدر. خاریطونف زمانه‌سنه قدر تاتار حرفی فقط ایکی‌تورلی گنه اولدیغی حالده، خاریطونف بونلرنی اوزگارتوب جمعسی ۱۸ تورلی حرف یاصاب چغارمشدر. لکن شونسی تأسفدرکه موندی عمومی فائده‌لری تیگان آدملرنڭ خدمتلرینی لازمنچه تقدیر ایتو عادتی بزده همانده یوقدر. شولایده بولسه بو صوڭ سنه‌لرگه طاباآز، ماز اولسه‌ده موندی آدملرنڭ‌ده قدرلری بلنه باشلاب، تقدیر ایتکه‌له‌وچیلر بزده بتونلای‌وك یوق‌توگلدر. ادیب محترم رضأالدین افندی فخرالدینف جنابلری‌اوزینڭ ۲۴نچی نومر شورا ژورنالنده خاریطونف حقنده توباند،گی سوزلرنی یازادر:

بو کونلرده „جوانچ" اسمی ایله „صباح" کتبخانه‌سی طرفندن نشر ایدلمش رسملی بررساله کلدی. رساله‌نڭ مندره‌جه‌سی ضررسز، فقط اشینی کوروب حیران اولدق. روسیه‌ده بو درجه نفیس صورتده اشلانمش ترکی اثرلرگه غایت نادرلکده تصادف ایدلنور. رساله‌نڭ شکل وهیئتنی نقش وصنعتنی انتقادایدن ذاتلر، صنایع نفیسه نقطه نظرندن برنچی اش اوله‌چغنی دعوی ایتمدیلر ایسه‌ده، روسیه‌ده اشلانمش اسلام مطبوعاتینڭ

برنچیلری جمله‌سندن اوله‌چغنی اعتراف ایتدیلر. بوندن یکرمی‌یل مقدم چوپرك وصالام کاغدلرگه باصلمش اولان اثرلر ایله جوانچ رساله‌سی ـ صنایع نفیسه جهتندن حتی براوده اولنمق جائز دگلدر. صباح کتبخانه‌سینگ بوندن صوڭ بوکبی مرغوب صورتده اثرلر نشر ایده‌چکی امیدمزدر.

یوقاروده تعریف ایتدیکمز رساله، قزان شهرنده خاریطونف مطبعه‌سنده باصلوب چقمشدر. مطبعه‌چیلره پك معلوم اولان اشبو خاریطونفنی بزم عالملرمز، فاضللرمز، ادیبلرمز لازم درجه‌ده بیلورلرمی عجبا! خاریطونف‌نڭ عربی حرفلرمزنڭ اصلاحی حقنده کوسترمش اجتهاد وغیرتی فوق العاده‌در. خاریطونف ملی حرفلرمزنی غایت نفیس روشده کیسدروب قویدردی، رغبتسز اولان شکللرینی تبدیل ایتدی، حرف جیوچیلر ومطبعه‌چیلر ایچون بیك کوب تسهیلات کوستردی.

شویله‌که: باصمه‌چیلق طوغروسنده روسیه اسلاملری ایچون خاریطونف مرتبه‌سنده خدمت ایدن مسلمان بیك آز اولسه کرك. خاریطونف بویله خدمتلرنی کندی فائده‌سی ایچون اشلادیکنده شبهه یوق. شویله ایسه‌ده کلی منفعتمزنی میدانه کتره‌چك صورتده، کندیلرنڭ خصوصی فائده‌لری ایچون خدمت ایدن ذاتلر شایان تقدیردر. اگرده «انجمن دانش» کبی جمعیت علمیه‌مز اولا ایدی، بویله سعی وغیرتی برابرینه خاریطونف اوزررینه رسمی صورتده تشکر ایلر ایدی. مع مافیه مذکور آدمنڭ خدمتنی تقدیر ایتمکده اولان کوب آدملرمز واردر.

شورا ۲٤ نچی نومر ۷۷۲ صحیفه.

برنچی مطبعه‌چی غوتنبرغ

قویاش کوبدن باتقان، یر شارینک یارطیسینی بتونلای قارانغولق قابلاغان‌ایدی. فقط قویاش باطشی یاغنده‌غی آللی ، قزللی شفق همانده باتوب بتمکان ، افق بوینچه صوزیلوب یانوب طوره ایدی. یرنک ایکنچی یاغینه ابله‌نکان قویاشده، یر شارینک بو یاوطی‌سندن یراغ‌ایغان صایون ، توبه‌ده‌گی بوشلق قارانغولانغان‌اوستینه قارانغولانه بارا ایدی. توبه‌ده‌کی بوشلق قارانغولانغان صایون کوکده‌گی یلدوزلرده برسی آرتندن برسی یالطراب، یام یاشل طومره‌ب طورا طورغان کوک یوزینی چووارلاغان اوستینه چووارلی وزینتلـکان اوستینه زینتلی بارالر ایدی .

هوا غایت درجه‌ده طن، بتون قشلر اوچولرندن وبشقه حیوانلر یورولرندن طوقتالغانلر؛ تیره یاق آوللرده‌غی اشچی خلقلر کوندوزگی خدمتلرندن بوشانوب کیچکی استراحتکه طالغانلر، اوطلرینی سوندروب، راحت، یوقلارغه یاتقانلر ایدی. فقط ماینتس(۱) (Майнцъ) شهری همان اویاو، اول همان‌ده شاولی ایدی. اورام قاراولچیلری اوزلرینک بورغیلرینی فچقرتوب، همه خلقغه تـه‌ره‌زه‌لرینی یـابـارغه واوطلرینی سوندرورگه قوشه‌لر؛ نیندای‌ده بولسه بر طاوش وقورقنچ

(۱) گیرمانیوده بر شهر اسمی.

بار ایدوکنی آڭلاته‌لر ایدی. بو قورقنچ‌ده ماینتس‌ده‌غی عوام واشچی خلق ایله شهرنڭ بایارلری آراسنده نزاع چغوب، اشچی خلقنڭ بایارلر اوستینه پاغروم یاصارغه جییلوشولرندن عبارت ایدی. بو نلرنڭ توب نزاعلری گیرمانیانڭ قارولی اوچنچی «کونراد» نی قارشی آلودان باشلانغان ایدی. قارول «کونراد» بو کون ماینتس شهری آرقلی اوتوب کیته‌چك بولدیغندن، قارولنی قارشی آلو شرفی شهرده‌گی قایسی‌صنفغه تیوش‌ایدوکی حقنده، اشچی خلق ایله بایارلر آراسنده نزاع چققان ایدی.

شهرنڭ بایارلری: بوشهرنی قروچیلر (نیگز صالوچیلر) بز بولوب، کشی جیوچیده بز بولدیغمزدن شهرمزگه کیله طورغان قارولنی قارشولاو شرفی بزگه بولورغه تیوشلی دیه، دعوی ایتسه‌لرده، اشچی خلق «شهرده‌گی خلق، بایی، یارلیسی، بایاری، اشچیسی‌همه‌سیده بردر، شونڭ ایچون بوطوغریده هرقایومزنڭ حقمز مساوی، تیگز» دیوب‌جواب‌بیره‌لر ایدی. آخرده، نی قدر قچقرشو بده اتفاقغه کیله آلماغاچدن، قارول شهرگه کیلورگه وقت ییتکاچ، بایارلر اوزلرینڭ یاخشی آطلرینه اوطوروب یراقدانوق قارولنی قارشولارغه کیتکانلرهم اشچی خلقغه قدرباروب ییتوب قارشولابده آلغانلر ایدی.

شهرده‌گی‌اشچی خلقنڭ بواشکه آچولری قاباروب، قارول شهردن کیتو ایله، بارسی‌ده ارامغه چققانلر وزور بر پلوشچادغه (آچق یرگه) جیولغانلر ایدی؛ اوز آرا سویله‌شه‌لر، کیڭاشه‌لر «دالوی ...! بتسون...!» دیوب قچقرشالر وقزو قزوریچ (خطبه) لرسویله‌شه‌لر ایدی. منه اورام قاراولچیلری مونی سیزنوب، اوزلرینڭ بورغیلرینی قچقرتالر، شهرنڭ بایارلرینه ته‌زه‌زه‌لرینی یابارغه اوطلرینی سوندروب صافلانورغه قوشالرایدی. منه برآزدن پلوشچادده‌غی خلق‌لر بارده‌اورام ویبینه طارالوب دالوی...، بتسون پاترتیستلر دیوب قچقروب

یوری باشلادیلر. شهرنڭ الوغلری ــ بایارلری اوزلرینڭ تەرەزەلرینی یابوب، اوطلرینی سوندروب، ملڭ تورلی قورقچنلر ایچنک درلک ب، کیچنی یوقلامای اوت ـ کازدیلر. ایکنچی کوننی، کون بر آز یاقترا باشلاو ایله ماینتس شهرینڭ بایارلرندن بر نیچە عائلەاوزلرینڭ مال ملکارینی، یورط ویرلرینی طاشلاب، شهردن قاچوب چغوب کیتدیلر؛ شول کیتوچیلر آراسنده حاضرده اسمی بتون عالمگه معلوم بولغان برنچی مطبعەچی، یاش «ایوان غوتنبرغ» جنابلریده بار ایدی. چونکه غوتنبرغده شهرنڭ کبارلری جملەسندن صانالاتورغان عائلەدن بولوب، اول بو وقتک ٢٣ یاشلرنک (*) یاش برکشی ایدی. ١٣٩٧ نچی سنه ماینتس شهرنده طوغوب، کبار بر عائله اچنده اوسکان ایدی.

(*) غوتنبرغنڭ بو یاشکەقدر نیندای تربیه آلدیغی آچق معلوم توگلدر.

غوتنبرغ استراسبورغ شهرنده

غوتنبرغ جنابلری « ماينتس » شهرندن قاچوب كيتكاچ،

غوتنبرغ — ١٣٩٧-١٤٦٨.

اوزينڭ عائله وقردشلری ايله « استراسبورغ » شهرينه كيلوب اورناشقان ايدی. استراسبورغ شهريده كيلگاچ آنڭ طورمشی، اوزينڭ ماينتس‌ده‌گی طورمشينه بتونله‌ی بشقه‌رغان وبتونله‌ی ايكنچی حالتكه اورلگان ايدی. چونكه غوتنبرغ ماينتس‌ده وقتده بايارلر، زادكانلر جمله‌سندن ضانالا ايدی؛ زادكانلر ايسه اوزلرينڭ يرلری و بايلقلری آرقه‌سنده دنيانڭ هر راحتن قوللرنده طوتهلر واوزلرينی الڭ يوقاری درجه‌ده‌گی كشيلردن

صانیدر ایدی. ایندی شول طائفه‌دن بولغان غوتنبرغ‌ده بر کیچ اچنده اوز ینك بتون یورط، یرلرندن، بارلق وبایلقلرندن یازوب، استراسبورغ شهرینه فقیر بر کشی بوله‌رق کیلوب کرگان ایدی. درست آنك زادکانلق اسمی همانده بتمگان ومایننس شهرینك یاقیننده کچکنه گنه بر ایمینیه (یر وخوطره) سی‌ده قالغان ایدی. لکن طاماق طویدرور وعائله تربیه ایتار ایچون زادکانلق اسمی گنه یتمی ایدی. ایمینیه‌ده غایت درجه‌ده آز فائده کیتردیکندن اولده مونك حالینی یولغه قویارلق توگل ایدی. شونك ایچونده غوتنبرغ‌نك آلدنده یگی وآغیر بر طورمش کورنوب طورا ایدی. بوطورمشده اول، اولده‌گی کبك انسانلق ایله‌گنه تورلی یرلردن کیلگان فائده‌لر ایله‌گنه طوینوب، راحتلانوب طوراچق توگل، بلکه اوزینك خدمتی وقول کوچی ایله اوزینی وعائله‌سینی طویدروب طورورغه مجبور بوله‌چق ایدی. هم واقعا غوتنبرغ‌نك استراسبورغ شهرینه کیلگاچ، اوزاملامی اوزی ایله آلوب کیلگان آقچه‌لریده بتوب، اول فقیر ومحتاج برکشی بولوب قالغان ایدی؛ شوندن صوك اول اوزینی وعائله‌سینی تربیه‌لر ایچون اوزینه موافق بولغان بر خدمت ازلارگه کرشکان ایدی. هم اوزینه اولده‌نوك طانش بولغان غراۋرلق (آلطونچیلق) اشینه طوتنورغه اویلی ایدی. چونکه غوتنبرغ مایننس شهرنك‌گی آقچه صوغارغه[1] حقی بولغان اون ایکی عائله‌نك برسندن بولغانغه، اول مایننس‌ده وقتدوق آلطون کمش اشینی یخشی بله ایدی وتورلی آصل طاشلرنی ماطورلاب قورورغه وکوزگی کبی نرسه‌لر حاضرلرگه اوستا ایدی. شونك ایچون اول حاضر شول هنرندن فائده‌لانمکچی بولوب آلطونچی بولورغه اویلاغان ایدی. لکن غوتنبرغ آلطونچیلق اشینی نی‌قدر یخشی بلسه‌ده، آنك ایچون

(۱) حاضرگی زمانده هرمملکتده، آقچه صوغارغه فقط مملکتنك گنه حقی بولوب باشقه کشی‌نك حقی یوقدر. اما اول زمانارده بعض برشهرلرنك آیروم آقچه صوغارغه حقلری بولوب، شول شهرنك باشلغی آقچه صوغو حقنی شهرنك ایك الوغ کشیلرینه چیره‌تله‌ب بیره تورغان بولمشدر. مایننس شهرنده بوندی الوغ عائله اون ایکاو بولوب غوتنبرغ‌ده شونلرنك برسندن بولمشدر.

استراستبورغ شهرنده آلطونچی بولوبیك آنسات توگل ایدی. چونکه اول وقتلرده استراسبورغ شهرنده هر بر هنر، بر شرکت قولنده بولوب، شول هنرنی، شرکت اعضاسندن بولغان کشی گنه اشلی آلوب، باشقه‌چیت کشیلرنڭ، نی قدرگنه اوصطا بولسه‌لرده‌اول‌اشنی‌اشله‌رگه حقلری‌یوق‌ایدی.
آلطون اشینی اشلر ایچون آلطونچیلر شرکتندن، باشماق یاصار ایچون باشماقچیلر شرکتندن، طولا صوغار ایچون طولاچیلر شرکتندن بولورغه تیوش ایدی.
شونك ایچون غوتنبرغ‌غه‌ده رسمی صورتده‌آلطونچی بولور ایچون، اوّل آلطونچیلر شرکتینه اعضا بولوب یازیلورغه کیرك ایدی. لکن اول شرکتکه کرو، غوتنبرغ‌ایچون بیگوك آنسات توکل، آنڭ ایچون شافتیغنه اجتهاد کیرەك بولەچق ایدی. چونکه هر بر شرکتکه معلوم بر مقداردن آرتق اعضا قبول ایتولمی، یگی‌دن شرکتکه اعضا بولور ایچون بر اعضااولوب یاخود بشقه‌چه چغاریلوب، بر اورون بوشاغاننی‌کوتوب طورورغه تیوشلی بولا ایدی؛ اورون بوشاغاچ، شرکتکه کرورگه تلاوچیلر بیك کوب بولدیغندن، اوزوشوامتحانی ایله گنه قبول ایتوله ایدی. امتحانلر بیك قاتی بولوب، امتحان طوتوچی تورلی سؤاللرگه جواب‌بیرورگه، وشول هنر جمله‌سندن اوز قولی ایله صوڭ درجه‌یخشی صورتده اشلنکان نرسه‌لر تقدیم ایتارگه تیوش ایدی. شونك ایچون غوتنبرغ‌غه‌ده آلطونچیلر شرکتینه کرور ایچون شول اشدن اوصطالر آلدنده امتحان طوتارغه وآلطون، کمش‌دن تورلی نرسه‌لر یاصاب کورسه‌تورگه تیوش بوله ایدی.
لکن، اشنی بیك سویوب اشلاوچی وهر بر آغرلقلرغه قارشی کوکرەك کیروب بارورغه حاضرلنکان، غوتنبرغ، نی قدر زحمت ونی قدر مشقت ایله بولسه‌ده شول شرکتکه کرورکه طرشه ایدی. هم‌اوزاقلامی امتحان طوتوب آلطونچیلر‌شرکتینه قبول ایتولکان ایدی. شرکتکه قبول ایتلکاچ‌بشقه آلطونچیلر کبگوك غوتنبرغ‌غه‌ده اوزینك قول آستنده‌اوچ

معین وبرده اوگرانوچی بالاطوتارغه رخصت ایتلوب، رسمی صورتده آلطونچیلقغه پراوا بیرلدی. شوندن صوڭ غوتنبرغ اوزینك معینلری واوگرانوچی بالاسی ایله آلطونچیلق وکوزگی‌چیلك اشینه طوتندی. قول آستنده‌غی معینلری (یاردمچی) واوگرانوچی بالاسی غوتنبرغ نی بیك یاراتالر وبیك طرشوب، طوغری خدمت ایته‌لر ایدی. چونکه غوتنبرغ آنلر ایله بیك یومشاق معامله قیله، باشقه کشیلر کبك آنلرنی اورشمی وقصمی ایدی؛ اول هر وقتده اوزیده آنلر ایله برگه اشلی وبرگه آشی، اچه ایدی. شولای ایتوب اشلی طورغاچ غوتنبرغ بیك تیز اوزینك اشنده مهارت کسب ایتکان ایدی؛ بونڭ اشله‌گان اشلری، قروب یاصاغان آصل طاشلری، خلق طرفندن بیك مقبول بولوب، آز بر زمان ایچنده اوستالق ایله شهرتی طارالغان ایدی. اوّلده غوتنبرغ‌نی برنی‌گه صانامای یورگان کشیلر، مونڭ اشلاب چغارغان اشلرینڭ نزا کتینه، ماتورلغینه عجبسنوب موکارا اوگرانورگه کیله باشلاغانلر ایدی. شولای ایتوب غوتنبرغ آز بر زمان ایچنده مشهور آلطونچیلر جمله‌سینه کروب، اسمی اطرافغه معلوم بوله باشلاغان ایدی.

مونه بر وقت گیرمانیانك Aахна = آآخنا شهرنده هر یدی یل‌ده بر بولوب، اوزون وقتلر دوام ایته طورغان زور بر یارمونکه آلدی یتوب کیله ایدی. هر بر تورلی هنرچیلر، اوزلرینڭ اشلرینی یخشی کورسه‌توب، خلقنڭ محبتینی جلب ایتار ایچون بار قوتلرینی صرف ایتوب، یارمونکه‌گه حاضرلنه‌لر وصوڭ موداده‌غی نرسه‌لر حاضرلیلر ایدی. ملطقچیلر یالطراوقلی ملطقلر، طولاچیلر تورلی نوسده‌گی طولالر، ایبه‌رچیلر آلتون کمش ایله بیزه‌کلب، ماتور ماتور ایبه‌رلر یاصاب، کییومچیلر صوڭ موداده‌غی کیوملر تگوب حاضرلنه‌لر ایدی. بو وقتده غوتنبرغ‌ده اوزینڭ معینلری ایله کون بویی طرشوب

اشلی، آرمای، طالمای «آآخنا» یارمنکەسی ایچون آلطون، کمش نرسەلری وآصلل طاشلر ایلە بیزەکلەنگان رامکەلی کوزگی‌لر حاضرلی ایدی. درستنی ایتکانده اول بو وقتده کون بویی اشلابکنەده طوقتامی ایدی. اول کیچ ایلە اوینه قایتقاچك نی‌دریاصاب ماتاشا ایدی. بتون شهر خلقی کون بویی اشلاب آرغاندن صوڭ یوقلارغه یاتوب، بتون شهر اچی قاب قارانغی، طب طن بولوب قالغانده، آنڭ شهرطشنده، ماناستیر آرتنك بولغان اوزینڭ اش بولمەسنك گی اوطینڭ سونماوی، کیچنڭ آخر وقتلرینه قدر یالطراب یانوب یاتووی، غوتنبرغ نڭ، نی بولسەده‌کشیدن یاشروب بر نرسه یاصارغه ماتاشوینی ونیندای‌ده بولسه بر یڭگی نرسه اختراع ایتارگه طرشوینی بلدره ایدی. غوتنبرغ اوزینڭ بولمەسنده نی اشلی، نی ایچون اول کیچنڭ آخر وقتلرینه قدر یوقلامای اوطوره، مونی بر الله ایلە اوزندن باشقه بر کمك بلمی‌ایدی. واقعده غوتنبرغ بو وقتلك «آآخنا» یارمونکەسنده صاتار ایچون کاغدگه توشورگان تورلی رسملر وقصقه، قصقه دعالقلر حاضرلی ایدی. بتون شهر خلقی تیرەن تیرەن یوقوده، غوتنبرغ آغاجدن یاصالغان زور بر اوستالنڭ آرطینه اوطورغان، آلدینه تورلی تورلی طاقتالر وکاغدلر توزوب قویغان، کاغددن قاراب طاقطاغه تورلی رسملر وتورلی دعالقلر (١) کیسوب ماتاشه ایدی. کیسوب بترگاچ طاقتاغەبویاو قارا سورتوب اوستینه کاغد قویاده‌اوستندن باصوب قصه، شولای‌ایتوب کاغدگه تورلی رسملر وتورلی دعالقلر آلا ایدی. لکن غوتنبرغ اوزینڭ بواشندن هیچ راضی توگل‌ایدی؛ اول اوز اوزینه: «بولای‌بیت طاقطەغه،نی کیسسەڭ شونی‌غنه باصوب بولا؛ ایکنچی نرسەباصمق بولسەڭ طاغی‌یاڭی‌دن ایکنچی طاقطاغه کیسەرگه کیرك؛ بو بیت بیك قیبون، دنیاده بولغان بار نرسەنی‌ده طاقتاغه کیسوب بتروب بولماس؛ اگرده اوزمزنڭ مقدس کتابمز انجیلنی باصمق بولسەڭ نی قدر طاقتالر کیسەرگه حاجت بولور؛ یوق بو

(١) اول وقتده حاضرگی کبك اوزوك، اوزوك حرفلر بولمغانغه، بر نرسەنی باصمقچی بولسەلر شونی زور بر طاقته بیت، بیت ایتوب کیسه طورغان بولغانلر شونڭ ایچونده اول وقتده تصقه، قصقه دعالق وتورلی رسملردن باشقه نرسەلر باصارغه ممکنده بولمغان.

ممکن توکل، مونڭ ایله ایکی اوچ یوللی دعالقدن باشقه نرسه باصوب بولمی؛ مونڭ ایله اش چقمی؛ مونڭ ایچون آنساتراق بر یول یوق میکان؛ بر یاصاغاچ شونڭ ایله هر نرسه‌نی باصارلق بر نرسه یاصاب بولماس میکان» دیوب سویلنه، سویلنه قولندن اشینی طاشلاب، کوزلرینی یوماده، باشینی آستقه‌صالوب اویلارغه کرشه ایدی. اول شولای ایتوب اوزون تونلرنی اوتکاره، بعض وقتده طاڭ آطوب یاقترغاننی‌ده سیزنمی قالا ایدی.

مونه شولای ایتوب اویلی طورغاچ، غوتنبرغ نڭ باشینه مقدس بر فکر کیلوب توشدی. اول «اگر بو حرفلر یازلغان طاقتانی کچکنه کچکنه کیسه کلرگه کیسوب، هر حرفنی بر سینی برسندن آیورسه‌ک، کیرك بولغان صایون آلماشدروب جیسه‌ك، یا ایسه، بیکرا کده اوڭغایلی سی، هر بر حرفنی آیروم بر آغاچغه کیسسه‌ک‌ده صکره یاناشه کیتروب توزسه‌ک، مونڭ ایله آلماشدروب، آلماشدروب تله‌سك نرسه باصارغه ممکن بولور ایدی» دیوب اویلی باشلادی. مونه ایکنچی کوننی غوتنبرغ نڭ اوستال اوستندن حرف کیسلگان طاقتالر بارسیده آلنوب طاشلانغان، آنلر اورننده بارسیده تیگزگنه ایتوب کیسلگان ئلله‌نی‌قدر، اوزونچه آغاچ شاقماقلر طوره ایدی.

غوتنبرغ هیچ نی‌گه فارامای آشغه، آشغه هر برسینه، کیری گه طابا (چونکه باصقاچ اوڭغای‌غه توشسون ایچون حرفنڭ کیری بولوی تیوشدر) آیروم آیروم، قاباروب طورا طورغان حرفلر کیسوب ماتاشا ایدی.

مونه بر نیچه کوندن صوڭ الفباده‌غی حرفلر بارده اوستال اوستنده‌گی شاقماقلرغه کیسلوب بتکان، اول شاقماقلرده بارده کوچمه حرف‌لرگه اورلگان، اش فقط بونلرنی برگه اویوشدروب توزارگه یول‌غنه طابارغه قالغان ایدی. لکن غوتنبرغ بونلرنی اویوشدرور ایچونده کوب آبدراب طورمادی؛ اول هر بر حرف کیسلگان شاقماقنڭ یانندن یب اوتکاردیده صوڭره بارنده قصوب بیله‌دی. صکره جیولغان حرفلرنڭ اوستینه بویاو سوقاراسورتوب به‌یله‌گان حرفلرنی اوستالگه کیتروب قویدی‌ده اوزی

بر کیساك آق کاغد آلوب کیلوب حرفلرنك اوستینه صالوب اوستندن آقرونغنه باصدی. بر آز طورغاچ کاغدنی آلوب قاراسه، نی کورسون حرفلر بارسیده آب آچیق بولوب توشکانلر، تمام اوقورلق روشده بولوب باصلغانلر ایدی. بومینوتده غوتنبرغ اوزی اشله گان اشکه اوزیده اوشانمغان کبك آبدراب قالغان ایدی. چونکه بومینوت کوچمه حرف ایله باصو اصولینی کشف ایتکان مینوت ایدی. بومینوت قارانغولقده قالغان خلقنی یاقتیلقغه چغارا طورغان، بیکلنگان ایشکگه آچقچ طابوب، شونی آچارغه اقتدار حاصل ایتو مینوتی ایدی.

غوتنبرغ اوّلده حرفلرنی طاقطاغه کیسوب باصقانده، کاغدنی قابلاب قویغاچ حرفلرنی کاغدگه توشورور ایچون اوستندن اوزینه مخصوص یاصالغان بر اوقلاو ایله قاطالاته ایدی. لکن غوتنبرغ مونی‌ده اوڭغای طابمی، اول مونك ایچونده بریکگل یول ازلی وانصات بر طریق طابارغه طوروشا ایدی. هم واقعا غوتنبرغ‌نك بو اجتهادی‌ده ثمره‌سز قالمادی: اول تیزدن حرفلردن جیواغان = نابورنی تزوب قویغاچ آنك اوستینه کاغد قویوب باصار ایچون قصه طورغان بر ماشینا = پریس کشف ایتدی. بوپریس غوتنبرغ‌نك اشینی طاغیده آنساتـلاشدیره توشدی. شولای ایتوب غوتنبرغ اوزینك، بتون شهر خلقی یوقلاب یاتقانده کیچ آخرلرینه قدر طورشوب ازلگان مقصودینه ایرشدی؛ اول کوچمه حرف ایله کتاب باصو اصولینی کشف ایتدی. انسانلرنك ترقیلرینه الڭ برنچی سبب بولغان مطبوعاتنك، خلق آراسینه آنساتلق ایله طارالوینه باشلاب یول آچدی. چونکه غوتنبرغ بو اصولنی کشف ایتکانگه قدر، زور کتابلرنی وخلق آراسینه طارلووی برنچی مطلوب بولغان اثرلرنی

باصوب بولمی ایدی. طاقطه‌غه (١) حرف‌لر کیسوب باصو اصولی ایله قصقه، قصقه دعالقلردن وتورلی تورلی رسملردن باشقه نرسه باصارغه ممکن توگل ایدی. اوزینڭ اثر ینڭ خلق آراسینه طارالوینی تله‌گان کشی قول‌ایله یازوب طاراتورغه مجبور بوله‌ایدی؛ قول‌ایله یازوب طاراتوده غایت درجه‌ده آور وقیون ایدی. چونکه قول‌ایله یازلغان کتابلر غایت درجه‌ده قیمت بولوب، آنی بیك بـای بـولغان کـشیلردن یا ایسه بای، کتبخانه‌لردن باشقه کشی آلا آلمی ایدی. حالبوکه یاوروپاده اول وقتده خلقنك باشینه اوقو هوسی کره باشلاغان ایدی؛ اوّلده گیلرنڭ حاللرینی بله‌سیلری واوزلرینڭ حاللرینی‌ده آڭلی‌سیلری کیله‌باشلاغان ایدی. شونڭ ایچونده فائده‌لی اثرلرنڭ ودینی کتابلرنڭ خلق آراسینه طارالولری برنچی مطلوب ایدی. آنكْ ایچنده اوّلده گی، طاقتاغه کیسوب باصووقول ایله یازوب طاراتولرغنه ییتمی، بلکه باشقه بر آنسات اصول کیرك ایدی. غوتنبرغ‌ده شول احتیاجنی آڭلاب، اوزینڭ عقلینی وذهنینی اشله‌تورگه وشول یولغه بار کوچن صرف قیلورغه کرشکان ایدی، هم بو مقدس خدمت وبوعالی وظیفه، بو اولوغ بخت باشلاب غوتنبرغغه نصیب بولدی، خلقنی قارانغولقدن یاقتیلقغه چغاراتورغان ایشکنی باشلاب آچو شرفی آڭا تیدی.

---

(١) بواصول ایله باصو بیك ایسکی زمانلردن بیرلوك بولوب کیلمشدر. بواصول ایله باصونی الڭ اوّل قطایلیلر چغارمشلر، میلاددن ٦نچی یوز یللر تیروسنده آنلرده بواصول ایله کتاب باصو بولدیغی ثابت اولمشدر.

غوتنبرغ نڭ مطبعه آچووی

غوتنبرغ کوچمه حرفلر ایله کتاب باصو اصولنی کشف ایتکاچ، اول بوسرن الڭ یاقین بولغان دوستلرینه ده سویلامای یاشرن طوتارغه طرشه ایدی. آنڭ فکری «آآخنه» یارمونکه سینه باروب، حاضرلگان نرسه‌لرنی قیمت‌کنه بهالرغه صاتوب، شونڭ آقچه‌سی ایله اشینی یولغه صالو ایدی. لکن آنڭ بختسزلکینه قارشی آآخنه شهرینڭ یارمونکه‌سی تعیین قیلغان وقتده بولمای، ایکنچی یلغه قالدرلدی. بو کوتمه‌گان بختسزلك غوتنبرغ ایچون بیك آغر بولدی. چونکه اول اوزینڭ بارلق بتون آقچه‌سنی شول اصولنی کشف ایتو یولینه صرف ایتوب بترگان، قولنده برتین آقچه‌سی قالمغان ایدی. نی اشلرگه کیرك؟ غوتنبرغ نی قدرگنه اوزینڭ بو فکرنی بر وقتلرغه قدر یاشرن طوتارغه اویلاسه‌ده، آنڭ کیرك نرسه‌لرنی حاضرلرگه آقچه‌سی بولماوی اختیارلی، اختیارسز بو فکرینی وبو سرینی آچارغه مجبور ایتدی. شوندن صوڭ غوتنبرغ اوزینڭ الڭ یقین دوستلرندن بولغان «آندری دریتسین»گه اوزینڭ سرینی سویلاب یاردم ایتوونی اوتندی. لکن آندری دریتسین بولایغنه یاردم بیرمیه‌چگنی سویلاب، برگه‌لشوب شرکت یاصارغه عرض ایتدی هم شرکتگه اوزندن باشقه اوزینڭ ایکی طوغانینی‌ده قبول ایتونی شرط قیلدی. غوتنبرغ اوزینڭ برتیند،

آقچه‌سی بولمادیغندن اختیارلی، اخیارسز دوستینك بو تکلیفنی قبول ایتوب، شرکت یاصارغه رضا بولدی. شوندن صوڭ غوتنبرغ ایله دریتسین هم آنڭ ایکی طوغانی، موندن باشقه دریتسین‌نڭ بر دوستی باری بش کشی‌دن عبارة بر شرکت یاصالدی. شریکلاری جیولوشوب غوتنبرغه اون ایکی مڭ یارم قدر صوم آقچه بیردیلرده غوتنبرغ ماسترسکوی آچوب اوزینڭ اشنی تکمیللرگه کرشدی. هیچ قایغوسز نیسز بیوك غیرة ایله اشلرگه طوتوندی. لکن غوتنبرغنڭ هر اشینه قارشی چغوب آیاق چالغان بختسزلك غوتنبرغنی طاغی بوش قویمادی. بر کوننی اول، اوزینڭ ماسترسکوینده حضورلانوبقنه اشله‌ب طورغانده، بردن ایبداشی دریتسین‌نڭ خدمتچیسی کیلوب، اوزینڭ خواجه‌سی دریتسین‌نڭ بردن هوشی کیتوب وفات ایتدکی خبرینی ایرشدردی. دریتسین وفات ایتکاچ غوتنبرغ‌نڭ باشقه ایبداشلری آثار بتونلای باشقه کوز ایله قاری‌باشلادیلر. آنارغه یاردمدن بتونلای‌طوقتالوب، آنڭ ایله گنه‌ده قالمای بیرگان آقچه‌لرینی کیری صوراب غوتنبرغنڭ اوستندن صودقه‌ده بیردیلر. لکن یاری ئلی غوتنبرغ‌نڭ بر آز بختینه قارشی شرکننڭ عهدنامه‌سی آلطی‌یلغه‌یاصالوب، آلطی‌یلدن اول بر شریکنڭ‌ده اوزی دنیاده وقتده بیرگان آقچه‌سنی کیری آلورغه حق یوق ایدوکی یازلغان ایدی. فقط شریکلردن برسی‌اولسه نیتسه شول وقتده‌غنه بیرگان آقچه‌سینڭ یارطیسینی قایتاروب بیرورگه یاصالغان‌ایدی. عهدنامه‌نڭ بو ماده‌سی بوینچه، غوتنبرغ دریتسین‌نڭ بیرگان آقچه‌سندن یارمنی قایتاروب بیرورگه تیوشلی بولسه‌ده، صودده، غوتنبرغ دریتسینڭ تیوشلی بولغان آقچه‌سنی بارنده بیروب بترمگانلگنی، اوزندن آثار فقط ایکی یوز صوملر قدرگنه آقچه‌تیکانلگنی اثبات‌ایتدی. شولای‌ایتوب صود غوتنبرغ نی‌حقلی طابوب، غوتنبرغ بوبلادن قوتلدی. لکن هرنی قدر غوتنبرغ بورچنی تولاو بلاسندن قوتلسه‌ده، اشینی جایغه صالورغه قولنده طاغی آقچه‌سی قالمغان ایدی؛ شریکلرندن آلغان آقچه‌سینی ماسترسکوی

آچارغه هم معدندن حرفلر یاصارغه طوتوب بترگان ایدی. شولای ایتوب غوتنبرغ طاغی احتیاجغه توشدی؛ طاغی اشی طوقتالوب قالدی. لکن آنڭ اشی طوقتالسه‌ده باشنده‌غی عالی فکری ویوراکنده‌گی امیدی همان طوقتالمغان ایدی. اول استراسبورغ شهرینڭ عادی بر آلطونچیسی‌غنه بولوب قالوغه قناعت ایتمی ایدی. اول تورلیچه اویلاب، وتورلی یوللرغه کرشوبده استراسبورغ شهرنده بر کمدنده یاردم طاباآلمغاچ، اوزینڭ طوغان شهری ماینتس‌غه قایتوب، آنده‌غی دوست بلشلرینه مراجعت قیلورغه اویلاب، ١٤٤٠ انچی سنه‌ده یاصاغان وحاضرلگان قدر ماشینا وحرفلرینی آلوب ٢٠ یل قدر آیر یلوب طوردغی ماینتس شهرینه قایتوب کیتدی. ماینتس‌دن کیتکانده یاشکنه عادی بر یکت بولغان غوتنبرغ، حاضر ایندی ایراورطه‌سی بواغان بر کشی، شونڭ اوستینه الوغ بر مخترع (یکی‌نرسه‌اویلاب‌چغاروچی) بولوب‌ماینتس‌شهرینه‌قایتوب کرگان ایدی. لکن غایت تکبر وصالقون قانلی ماینتس‌لیلر غوتنبرغ نیڭ بیك صالقونلق ایله گنه قارشو آلوب، آنڭ قیلغان اشلرینه واویلاب چغارغان کشفیاتینه هیچ اهمیت بیرمای، آنڭ یاردم صوراب مراجعت ایتووینی‌ده التفاقغه آلمایلر ایدی. شونڭ‌ایچون غوتنبرغ، استراسبورغ‌دن ماینتس‌غه قایتقاچ بیش یللر قدر هیچ بر اورندنده یاردم تابا آلمای اوزینڭ اشینی یولغه‌صالودن طاغی‌عاجز بولوب قالغان‌ایدی. شول بش‌یل ایچنده‌اوزینڭ غایت قییونلق ایله گنه طابقان آز ماز آقچه‌سینی‌ده شول یولغه صرف ایتوب شول آقچه‌غه تورلی نرسه‌لر آلوب تجربه ایتوب قاری‌ایدی. بو وقتده آنڭ طرشقان وذهن صرف ایتکان نرسه‌سی‌حرف قییو وشونی ماتورلاتو وترقی‌ایتدیر و ایدی. حرفنی، نی‌دن یاصاو معقول ونرسه‌دن یاصاغانده یخشیراق چغاچق، شول خصوصده کوب تجربه‌لر یاصاب قاری ایدی. اول باشده هر حرفنی یومشاقغنه معدندن کیسوب قاراسه‌ده یومشاق معدن بیك تیز آشالوب اشکه یاراماسلق روشکه

کره‌چك بولدیغندن، اول یاصالغان وکیسلگان حرف اوستینه‌قورغاشین قیوبده، شول قورغاشینغه باتوب قالغان حرف‌اورنینه ایکنچی برتورلی قانیراق معدندن حرف قیویولنی کشف ایتکان ایدی. غوتنبرغ بو کشیفاتی ایچونده اوزینڭ طابقان بار آقچه‌سینی بتروب آنڭ اوستینه بایتاقغنه بورچغه‌ده‌کرگان ایدی. اول بش سنه ایچونده حرفلرینی تمامایارلق روشکه کیترگاچ، ماینتس شهرینڭ مشهور بایلرندن «ایوان‌فوست» اسملی بر کشی‌گه مراجعت ایتوب مطبعه آچارغه یاردم ایتووینی اوتنگان ایدی. «فوست» غایت درجه‌ده اوصال وحریض بر کشی ایدی. اول غوتنبرغغه یاردم بولسون دیوب توگل، بلکه مطبعه‌نڭ غایت فائده‌لی بر اش بوله‌چغین، وکیله‌چکده اوزینه زور بر فائده کیتره‌چگین آڭلاب غوتنبرغغه یاردم ایتارگه بولغان. هم غوتنبرغدن اش، فوست‌دن آقچه بولوب، ایتلگان فائده اورتاق بولو شرطی ایله آرالرنده بر عهد نامه‌ده یاصالغان ایدی.

فوست.

شوندن‌صوڭ فوست غوتنبرغغه آقچه بیردی. غوتنبرغده اوزینڭ فکرینی فعلیتکه چغارشورغه موندی یاردمچی‌نڭ طابلووینه شادلانوب، اشکه باشلادی. لکن فوست‌نڭ بیرگان آقچی‌سی بیك آز بولوب، غوتنبرغ‌نڭ اشینی تماما یولغه صالورغه بیته‌رلك درجه‌ده توگل ایدی. شونڭ ایچون غوتنبرغ‌نڭ فوست‌دن آلغان آقچه‌سی بیك تیز بتوب، اول طاغی آڭار آقچه‌صوراب مراجعت ایته‌رگه مجبور بولغان ایدی. فوست آقچه‌نی طوقتامای، طاغی بیره؛ لکن شونڭ ایله برابر آراده‌غی عهد نامه‌نی‌ده اوز فائده‌سینه‌رك ایتوب باشقارتدره ایدی. غوتنبرغ آڭار اهمیتده بیرمی، اول همان اوز اشنده، تیزره‌ك مطبعه‌نی ئولگرتورگه طورشه ایدی. لکن بو بولی آلغان آقچه‌سی‌ده حرفلر حاضرلرگه ومطبعه قارالرینه کروب بتوب، طاغی اشینی یولغه صالوب‌بتوررگه یتشمه‌ی قالغان ایدی؛ فوست

آقچه‌نی کوپ‌ی بولسه‌ده طوقتاتمی بیره ایدی. لکن بیرلگان آقچه نسبتنده آراده‌غی عهد نامه‌ده فوست فائده‌سینه آلماشدیریله باروب، غوتنبرغ ایچون آورایه بارا ایدی. فوستنڭ چن مقصودی غوتنبرغغه یاردم بولمای، اوز فائده‌سینی قاراو بولدیغندن، اول بو یولی بوتون مطبعه‌نی صوڭغی کونده اوزینه گنه قالدررلق روشده ایتوب عهد نامه‌نی اوزگارتدرگان ایدی. آنڭ اصل فکری: اش جایله‌نوب ترتیبکه صالنوب بتکاچ گنه غوتنبرغنی بتونلای بو اشدن = مطبعه‌دن طایدروو بتون مطبعه‌نی اوزینه قالدروب، اوزی گنه فائده‌لنو ایدی. غوتنبرغ ایسه اوز اشی ایله مشغول بولوب، فوستنڭ بو مکرندن اصلا خبری یوق ایدی. اول آبدراغان وقتده موندی بر یاردمچی‌نڭ طابلووینه شادلانه،شادلانه کون، تون شول اشی آرتندن یوری ایدی. تیزدن ماشینانی یاصاب بتوروب، انجیل باصا باشلارغه حاضرلنه ایدی. لکن بر اوڭغایسزلق بار ایدی‌که، اولده غوتنبرغنڭ اوزینه بولوشوچی اشچی کشی طابا آلماوی ایدی. آنڭ شوندی بر ماشینا یاصاوی بلنگاچده، خلق آراسینه غوتنبرغ سحرچی ایکان، اول جنلر ایله قاتناشقان ایمش، آنڭار شیطانلر بولوشه ایمش دیگان ئلله نیندی یالغان خبرلر طارالغان ایدی. حتی قای بر آرتدرو براق یبه‌روچیلری: «غوتنبرغنڭ مورجه‌سندن جنلر کیلوب کرگانینی کوزمز ایله کوردک» دیوب‌ده سویلیلر ایدی. شوننڭ ایچون غوتنبرغ یانینه بر اشچی‌ده کیلمی، قورقه‌لر ایدی. نیندای گنه اشچی آلسه‌ده، خلق آراسندن شوندی یالغانلر ایشوتو ایله بر کوندن صوڭ اوق طاشلاب چغوب کیته ایدی. غوتنبرغ اوزینڭ یانینه کیلگان اشچیلرگه، نی‌قدر اوزینڭ آنلر شیکللی بر اشچی ایدکنی ومقدس بر خدمت آرتندن یوردکنی سویله‌سه‌ده، قارا ونادان خلقنی بر توزلیده اوشاندیره آلمی ایدی. چونکه غوتنبرغنڭ بو اشینه، دین باشلقلری بولغان روحانیلرده قارشی بولوب، آنلر خلقنی توزلی یالغانلر ایله قوتورته‌لر ایدی. هر نیچک بولسه‌ده

بولدی، صوڭغه تابا غوتنبرغ اوزینه برنیچه اشچینی اوشاندروب شونلر ایله اشکه کرشدی. شوندن صوڭ بیك تیزلکده ماشیناسینی پریسینی یاصاب بتوروب یر یوزنده برنچی بولغان مطبعه‌نی قوردی. وبتون اسبابلرینی حاضرلب انجیل باصارغه کرشدی.

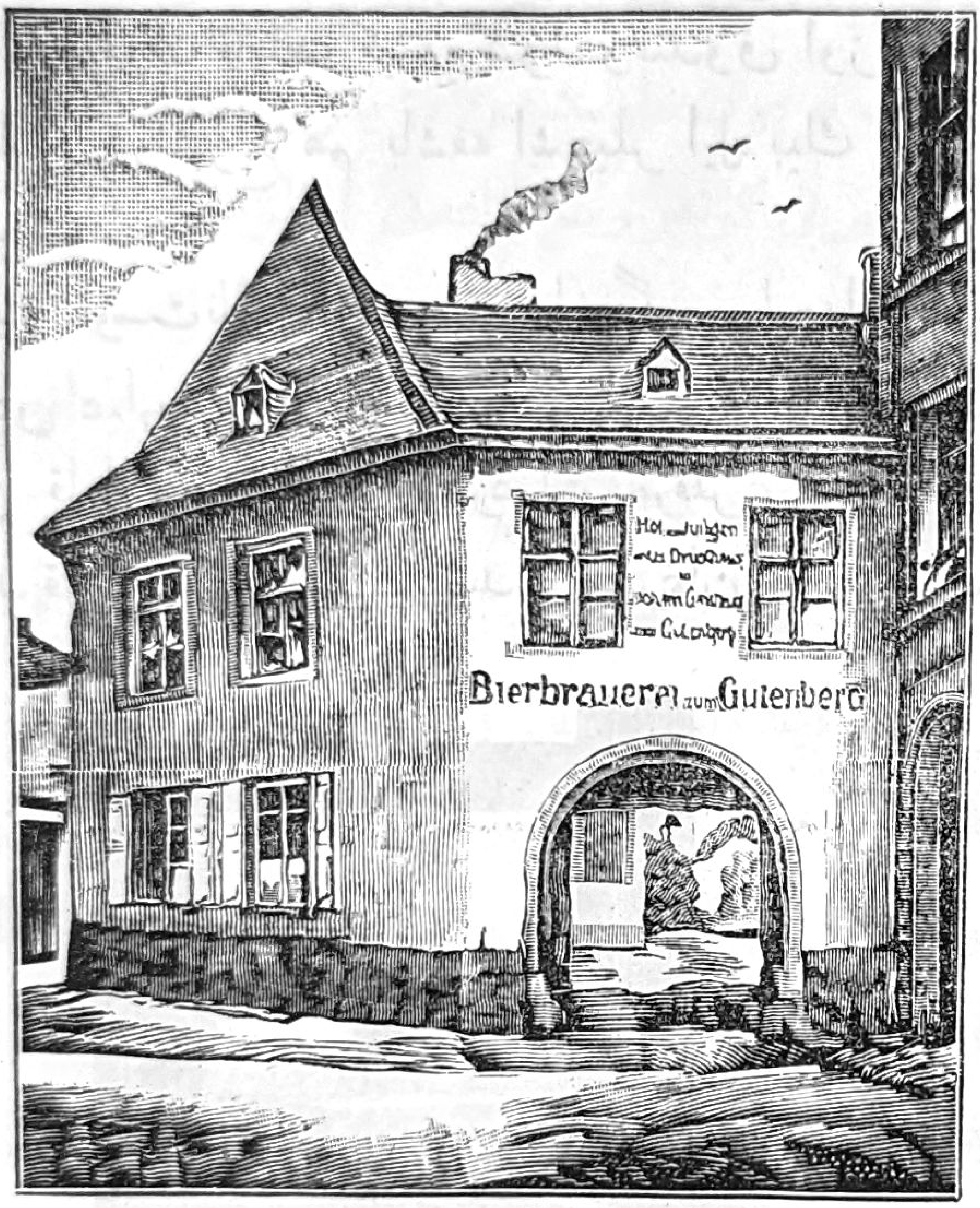

غوتنبرغ‌نڭ مطبعه آچقان یورتی‌نڭ رسمی.

سحیفه‌لربز
t.me/sehifeleribiz
www.g2kzn.org/sehife
u.u8686@gmail.com

غوتنبرغ اوزینڭ فکرینی وجودکه چغاروب، اشنی بو نقطه‌غه یتکروینه شول قدر سوینه ایدی‌که، اول اوزینڭ مطبعه‌سنده باصیله باشلاغان انجیلنڭ هر باصلوب چققان بیتینی مڭ، مڭ شادلقلر ایله قارشی آلا ایدی. اوزینڭ عمرنده آنڭ ایچون بو ساعتدن قدرلی و بو مینوتلردن لذتلی مینوتلر هیچ بولغانی یوق و بولاچقده توگل ایدی. بو وقتده اول اوزینی اڭ مسعود اڭ بختیار برکشی صانی ایدی. مطبعه اشلی؛ انجیل باصیله؛ هر بیتی باصلوب چقغان صاین، غوتنبرغنڭ شادلغی آرتا بارا ایدی. لکن مطبعه تماما یولغه صالنوب اشکه طوتونغان بولسه‌ده، اول ئه‌لی غوتنبرغغه

مادی جهتندن بر فائده‌ده کیتره آلمی ایدی؛ اول انجیل باصارغه ماتریاللر=
ماده‌لر آلور ایچونده آقچه‌غه همانده فوست‌غه مراجعت ایته‌رگه مجبور
بولا ایدی. فوست آقچه‌نی هیچ طوقتامی بیره؛ اوزی آستدانغنه «کیله‌چکده
مین سینی نی اشله‌ته بلورمن ئه‌لی» دیوب غوتنبرغ‌دن کوله ایدی.
هر کوننی مطبعه‌گه کیلوب قاراب کیته، شول وقتدوق اوزینی مطبعه‌گه
تماما خواجه صاناب، غوتنبرغ هم باشقه اشچیلر ایله بیك الوغ صمانغنه
معامله ایته ایدی.

غوتنبرغ ایله فوست‌نڭ مطبعه‌سی حاضرگی مطبعه‌لر کبك، ئلله
نیندای ماشینالردن عبارت توگل، بیك عادی ایدی. آنلرنڭ مطبعه‌سنده
معدندن قویلغان قاباروب طورا طورغان حرفلر، جیولغان نابـور
اوستینه آق کاغد قویوب اوستندن قصدره طورغان بر پریسدن باشقه

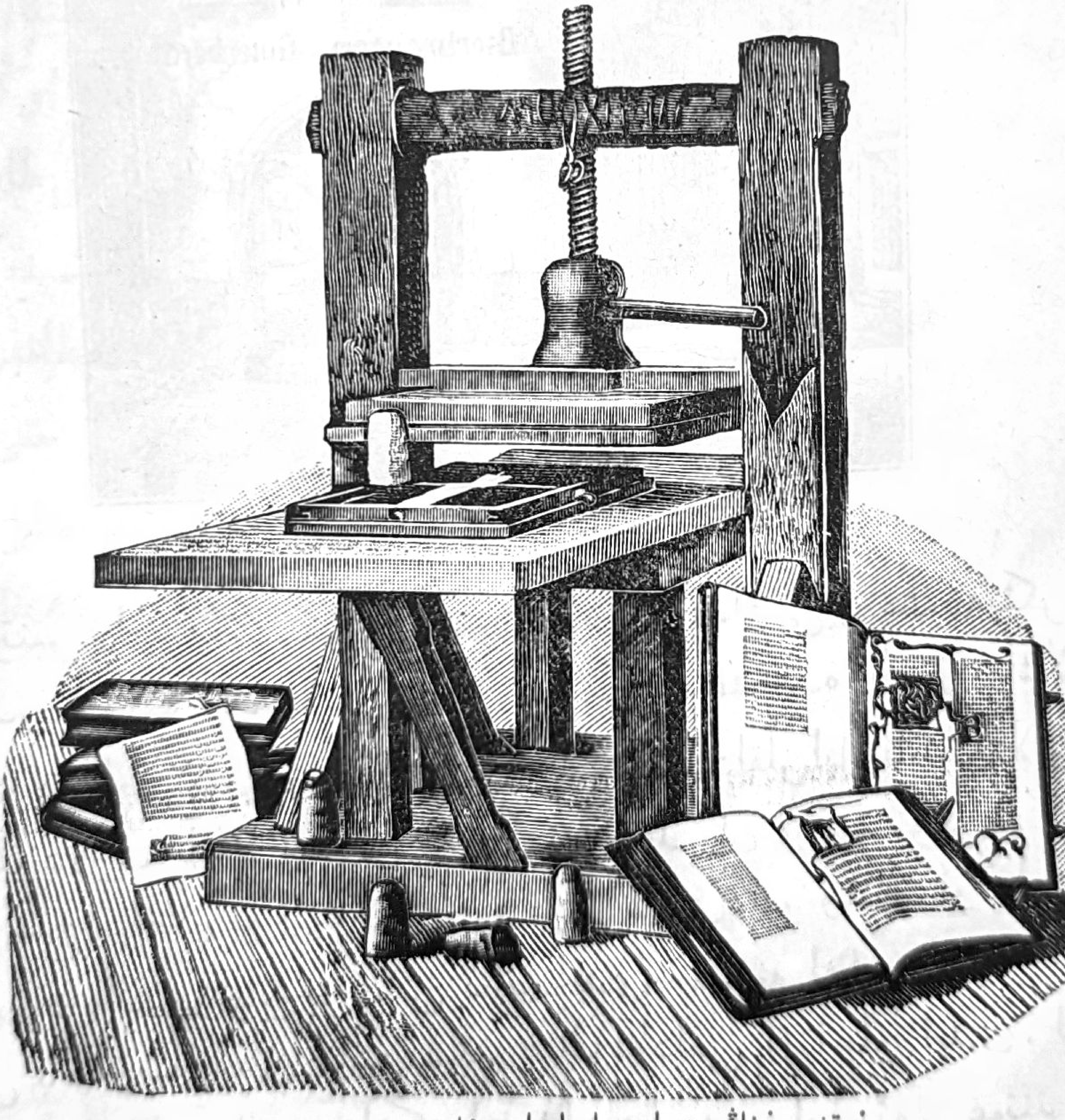

غوتنبرغ‌نڭ کتاب باصا طورغان پریسی.

برنرسه‌ده یوق ایدی. آنلر شول حرفلرنی حاضرگی کبك یول یول ایتوب کیری اوڭغایغه جیالر، صوڭره یوللرنی برگه جیوشدروب بیت=صحیفه شکلنده ایتوب، بر رامکه‌غه اورناشدیرالر، شول رامکه‌ده‌غی حرفلرنی معهود پریس آستینه قویوب، مطبعه قاراسی ایله بویی‌لرده، صوڭره آنڭ اوستینه آق کاغد کیتروب قویوب، اوستندن پریس ایله قصدرالر ایدی. بر آز وقتدن صوڭ پریس‌نی کوته‌روب، کاغدنی آلالر وهر بیتنی شول طریقه باصالر ایدی.

غوتنبرغ اوزینڭ مطبعه‌سنی قروب بترگاچده انجیل باصارغه کرشسه‌ده آنڭ مطبعه‌سنده الڭ اول باصلوب چقغان کتاب انجیل بولمای بلکه لاتین تلینڭ نحو کتابی ایدی. هم انجیل‌گه قدر شول مطبعه‌ده بر نیقدر ایندولغینتسیه[1] (گناه یارلقی طورغان کاغد) لرده باصلوب چقغان ایدی. چونکه انجیل خرستیانلرنڭ مقدس بر کتابلری بولدیغندن غوتنبرغ، بر آزده تجربه کورمیچه طوروب آنی باصارغه جرأت ایتمگان ایدی. یوقاروده ذکرایتلگان نحوکتابی ایله، گناه کاغدلرنی باصوب چغارغاچ، غوتنبرغنڭ غیرتی تاغی آرتوب، اول‌شوندن صوڭره‌غنه انجیلنی باصارغه‌چنلاب طوتنغان ایدی. غوتنبرغ بو انجیلنی ١٤٥٠ نچی‌یلده باصا باشلاب بو انجیل بیش یل صڭره ١٤٥٥ نچی یلده تمام بولدی. انجیل بیك ماتور باصلغان ایدی. باش‌حرفلری مطبعه‌ده باصلمی قول ایله ریساوات ایتلوب یاصالغان ایدی.

---

[1] ایندولغینتسیه دیوب „روما“ پاپالری طرفندن طارتلغان کاغدلرگه ایتوله‌در. اول زمانلرده روما پاپالری برکاغدگه دعاقلار یازوب „ بوکاغدنی آلغان کشینڭ فلان قدر یللق گناه‌سی یارلقانه‌چق “ دیوب یازوب چغارالر، وشونی بیك قیمت بهالرغه صاتدره‌لر ایدی. کاغدنڭ بهاسی گناه‌نڭ یارلقانوینه (؟) قاراب یوری ایدی. بریللق گناهی یارلقانور دیگانی آرزانراق، کوبره‌ك یارلقانور دیگانی قیمتره‌ك بوله ایدی.

Incipit epistola sancti iheronimi ad
paulinum presbiterum de omnibus
divine historie libris. capitulū pmū.
Frater ambrosius
tua michi munus-
cula perferens. detulit
sil et suavissimas
lrās. q̄ a principio
amicicias. fidē pba-
te iam fidei et veteris amicicie nova
preferebant. Vera enim illa necessitudo ē.
et xpi glutino copulata. q̄m non utili-
tas rei familiaris. nō presencia tantum
corporum. nō subdola et palpās adulacō.
sed dei timor. et divinarum scripturarū
studia conciliant. Legimus in veteribus
historiis. quosdā lustrasse provincias.
novos adiisse populos. maria transisse.
ut eos quos ex libris noverant: corā
quoque viderent. Sicut pitagoras memphi-
ticos vates. sic plato egiptum. et architā

غوتبرغ مطبعەسندە باصلغان انجيلنڭ برنچى صحيفەسى.

غوتنبرغ انجیل‌نڭ باش حرفلرنی ترسیم ایتار ایچون اول زماننڭ ایڭ اوصتا رساملرندن بولغان «شیففر» دیگان کشی‌نی یاللاغان ایدی. شیففر اوزاق وقتلر فرانسیه‌نڭ پاریژ شهرنده طوروب، آنده رساملق هنرنی اوگرانگان ایدی. شیففر باشده غوتنبرغ ایله فوست‌غه فقط شول باش حرفلرنی یازارغه‌غنه دیوب کرشسه‌ده، اول مطبعه‌نڭ باشقه اشلرینه‌ده بیک‌کوب یاردم ایتدی. اول غوتنبرغ یاصاغان حرفلرنڭ بیک قالون وبیک ایری ایدکنی کوروب، غوتنبرغ ایله فوست‌غه، باشقه حرف یاصارغه عرض ایتدی هم اوزی

شیففر.

اولدنوق معدنگه کیسوب تورلی رسملر یاصارغه بیک اوصطا بولغانغه، غوتنبرغ حرفینه باشقه حرف اشلرگه کرشدی، مونڭ حرفلری غوتنبرغ نکی‌نه قاراغانده خیلی یخشی وماتور ایدی.

شوندن صوڭ بونلر شیففرنی بتونلای اوزلرینه شریکلکگه آلوب برگه اشلی باشلاغانلر ایدی. لکن شیففر یاصاغان حرفلر هر نی قدر اوّلده‌گی‌گه قاراغانده نچکه‌رڭ وماتورراق بولسه‌لرده شیففر اوزینڭ حرفلرندن همانڭ رضا توگل؛ اول طاغی ماطورراق ایتدروب حرف قییارغه طروشه ایدی.

فوست، شیففرنڭ بو قابیلتنی کوروب بیک شادلانه ایدی، هم شیففر بولغانده غوتنبرغدن باشقه‌ده مطبعه‌نی آلوب بارا آلاچغینه اوشانه ایدی.

شوڭ ایچون اول شیففرنڭ یکیراق یاصاغان بیک ماتور، واق حرفلرنی غوتنبرغغه کورستمای یاشرن طوته باشلاب، اولدانوق اوزینڭ کوڭلنده بولغان، غوتنبرغنی مطبعه‌دن بتونلای چغاروب، مطبعه‌نی اوزینه‌گنه قالدر وفرضنی وجودگه چغارورغه اویلی باشلاغان ایدی، لکن اول، غوتنبرغدن مطبعه‌نی آلو ایله غوتنبرغنڭ اشدن طوقتالوب قالمایه‌چغنی، بلکه نیچک بولسه‌ده آنڭ یاڭیدنده مطبعه آچه‌چغنی بلوب، آنڭ ایله کره‌شور ایچون غوتنبرغ مطبعه‌سندن قوتلی‌رەك بر مطبعه آچوب

آندن آلغه چغارغه اویلی ایدی، لکن بو اشنی فوست اوزی گنه بولدره آلاچاق توگل، مونڭ ایچون شیففرنڭده آنڭ ایله برگه بولووی کیره‌ك ایدی. لکن اول، غوتنبرغ‌نی مطبعه‌دن چغاروب آنڭ قولندن مطبعه‌نی آلغاچ، شیففرنڭده اوزی ایله برگه قالووینه اوشانا آلمی، اول وقتده اولده غوتنبرغ ایله برگه آیرلور دیوب قورقه ایدی. اول نیچکده بولسه شیففرنی اوزینه قاراتوب، اوز یاننده قالدرغه یول ازلی ایدی. شونڭ ایچونده فوست شیففرگه اوزینڭ قزینی نکاحلاندروب آنی اوزینه کیاو یاصاغان ایدی وشولای ایتوب فوست اول قورقنچدنده قوتلغان ایدی. شولای ایتوب هیچ بر طرفدن قورقو قالماغاچ، بتون کوکراگی حیله ایله طولو بولغان فوست، اوزینڭ غوتنبرغ دن آلاچغینی صوراب آنڭ اوستندن صودقه بیرگان ایدی. غوتنبرغ نڭ ایسه بو اشدن هیچ بر خبری یوق ایدی. اول فوستنڭ، قزینی اوزینڭ ایبداشی ویاردمچیسی بولغان شیففرگه بیروینه شادلانوب راحت طوی ایتوب کیفلنوب یوری ایدی. بو اشنی اوزینڭ کیله‌چك کونی ایچون یخشی‌فال دیه اویلاب، کوڭلندن ئلله نیندی فرضلر یورته ایدی. فوست ایله شیففر ایسه اوز آرالرنده غوتنبرغ‌نی مطبعه‌دن چغاررغه تماماً قرار قویغانلر، آستدانغنه غوتنبرغ دن کولوب یوریلر ایدی. طویدن بوشانغاچ بر کوننی غوتنبرغ اوزینڭ مطبعه‌سینه کیلوب اشکه طوتنغان ایدی. مونـه شول آراده بر کشی کروب، غوتنبرغنڭ قولینه بر یازو کیتوروب طوتدردی. بو یازو غوتنبرغ‌نی صودقه چاقرغان پاڤیستقه ایدی. غوتنبرغ یازونی قولینه آلوایله طاڭغه قالدی. بو نرسه، بو نی‌ایچون؟ دیوب صورادی. یازونی کیتروچی حالنی سویلـه‌ب بیرگاچ غوتنبرغ برده کوتمه‌گان یردن موندی اشنڭ چغووینه عجبسنوب بیك تیز فوست یانینه کیتدی. آنڭ یانینه باروب بو نی‌ اش، سز نی‌اشلیسز؟ دیوب صورادی. فوست صالقونغنه بر نرسه ده یوق «مین فقط اوزمنڭ سزدن حقمنی غنه صوریم» دیوب جواب

بیردی. غوتنبرغ صودسزده اوزینگ بورچینی تولەیەچگینی سویلەب، انجیل باصلوب بتوب صاتیله باشلاغانچەغنه کوتەرگه اوتنسەده، فوست مین ئلده بیک کوتدم ایندی، میگا حاضر آقچه کیرک دیوب غوتنبرغ‌نگ سوزینی قولاغینەده آلمادی. شوندن‌صوگ غوتنبرغ، نی‌قیلورغەده آبدراب صودنی کوته باشلادی. اوزاقلامای صود کونی‌ده کیلوب یتدی. فوست اوزینگ بایلغی ایله بتون صودیالرنی صاتوب آلوب اوزیاغینه‌آوداروب قویغان ایدی. صودده فوست، غوتنبرغ‌نگ آقچه آلدم دیه قول قویوب بیرگان یازولرینی وصوگغی عهدنامەلرینی کورستدی. عهدنامەده، اگر فوست اوزینگ آلاچغینی صوراغان وقتده، غوتنبرغ تولی آلماسه بتون مطبعه فوست‌که قالورغه دیه آچق‌ایتوب یازلغان‌ایدی. صودده غوتنبرغ اوز فائدەسینه برسوزده سویلی آلمادی هم سویلەرگه اورنده قالماغان ایدی. بتون صودیالر فوست طرفنده بولوب غوتنبرغغه التفات ایتوچیله یوق ایدی. صود فوست‌نی دعواسنده حقلی طابوب، بتون مطبعەنی آنگ فائدەسینه حکم‌ایتدی. غوتنبرغغه مطبعەنگ فقط اویی گنه قالدی. چونکه عهدنامەده یورط حقنده بر سوزده یازلماغان ایدی. هم فوست‌نگ مونی آلورغه حقی‌ده یوق، چونکه اول غوتنبرغ‌نگ تماما اوزملکی ایدی. صوددن صوگ فوست ایله شیففر مطبعه ایچون ایکنچی بریورط اجارەگه آلوب، غوتنبرغ مطبعەسنده بولغان ماشینا وحرفلرنی هممەسینی آلوب کیتوب شوندەاورناشدردیلر. اشچیلر اوّلدن اوک مطبعه‌نگ‌توب‌خواجەسی فوست دیه بلوب، غوتنبرغ‌نی اوزلری کبک براشچی گنەدیه یوردکلرندن بارده فوست مطبعەسینه کوچوب، آنده خدمت ایته باشلادیلر. شیففرده اوزینگ ماتور ویاگا حرفلرینی یاصاب الگرتدی. مطبعه یاگا اورنده ویاگا حرفلر ایله اشکه باشلادی.

بونلر بیک تیز زمان ایچنده «پوسالتیر» دیگان دین کتابی‌باصوب چغاردیلر. بو کتاب غوتنبرغ مطبعەسنده باصلغان انجیل گه قاراغانده

کوب درجه‌چیسطا وماتور چققان‌ایدی. شوندن صوڭ فوست غوتنبرغ‌دن مطبعه‌نی آلوایله‌گنه‌ده قناعت ایتماینچه، غوتنبرغ‌دن مخترعلق اسمینی‌ده

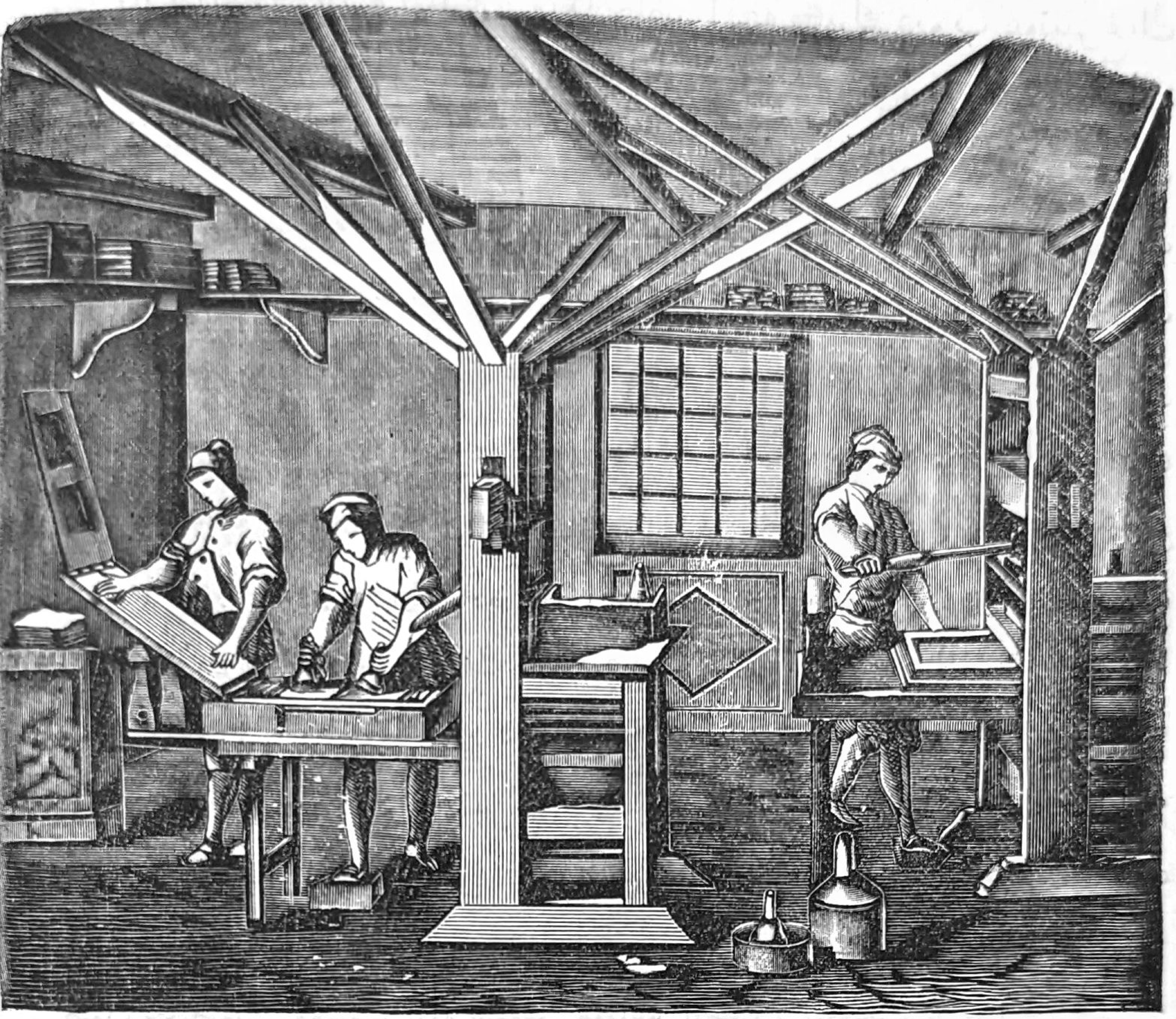

فوست ایله شیففرنڭ مطبعه‌سی.

آلورغه طورشه باشلادی: اول «اصل کوچمه حرف ایله باصو اصولینی چغاروچی غوتنبرغ توگل اوزمز» دیه دعوا ایتوب سویلی باشلاغان ایدی. هم بو سوز شاقتیغنه خلق آراسینه‌ده تارالوب اوشانوچیلرده بار ایدی. فقط فوست‌نڭ شیففرده‌گی قرزندن طوغان ژ نوغی، اوز مطبعه‌سنده باصلغان بر کتاب‌نڭ آخرنده، کوچمه حرف ایله باصو اصولینی کشف ایتوچی آتاسی ایله باباسی بولمای، غوتنبرغ ایدیکینی، آتاسی ایله باباسینڭ شول اصولنی آلغه‌یبه‌رورگه طورشوچیلرغنه ایدوکنی یازوب

چقاروب حقیقت‌نی‌میدانغه‌قویدی. اول بولماسه بلکه فوست غوتنبرغ‌دن مطبعه‌سینی آلغان کبك، مخترع‌لق اسمینی‌ده آلغان بولور ایدی.

غوتنبرغ، فوست ایله صودلاشوب مطبعه‌سز قالغاچ نی قیلورغه‌ده بلمای طاغی آبدراب قالغان ایدی. لکن، آنك کوڭلنده‌گی امیدی ویورا کنده‌گی غیرتی هماندە سونمه‌گان ایدی. شونك ایچون اول مطبعه‌سز قالغاچده «یوق بولمادی‌ایندی» دیوب طوقتاب قالمادی؛ اول طاغی‌اوزینه یاردمچی ازلرگه طوتندی. هم ماینیتس شهرینك زورباپلرندن بولغان «کونوراد غاممیری» دیگان کشی‌گه مراجعت قیلوب آندن یاردم صورادی. «کونوراد غاممیری» بونك صوراوینی قبول‌ایتوب اشینی یولغه صالورلق آقچه بیررگه وعده قیلدی. هم ایکی آرالرنده عهد نامه یاصالغاننك صوڭنده آقچه‌ده بیردی.

غوتنبرغ‌نك کونوراد غاممیری ایله ایکی‌آرالرنده بولغان عهدنامه طاغی غوتنبرغ یاغینه بیك آور روشده یاصالغان ایدی. فوست ایله ایکی آرالرنده بولغان عهد نامه کبك، اگر غوتنبرغ آلغان آقچه‌سینی فایتارا وتولی آلماسه، مطبعه کونوراد غاممیری‌غه قالاچق ایدی. لکن غاممیری فوست کبك وجدانسز بولمای، غایت یومشاق طبیعتلی برکشی ایدی. عهدنامه هر نی قدر اوز فائده‌سینه ایتوب اشله‌نلگان بولسه‌ده اول، فوست کبك‌اوزینك اقتدارینی سؤاستعمال ایته‌چك توگل ایدی. غوتنبرغ غاممیری‌دن آقچه آلغاننك صوڭنده بیك تیزلك ایله یاڭا مطبعه آچوب، یاڭا خدمتچیلر ایله اشکه باشلادی. اوزی کون تون اجتهادایتوب حرفلرنی یخشیلاتوب، ماتورلاتورغه‌یول‌ازلی باشلادی. هم ایکی اوچ یل اوتوگه تماما شیففر یاصاغان حرفلر کبك بلکه آندن‌ده

آرتغراق حرفلر یاصاب، شول حرفلر ایله «لاتین تلینڭ نحوسی» اسمنده بر کتاب باصوب چغاردی. بو وقتده فوست ایله شیففرنڭده مطبعه‌سی اشلی و کوندن کون ترقی ایته ایدی. ایکی مطبعه ایکیسی‌ده برسی برسندن اوزدرشورغه طورشه‌لر ایدی. اوزلرینڭ مطبعه‌لرنده‌گی سرلرنی ویاڭا کشفیاتلرینی برسی برسندن یه‌شره‌لر، اشچیلر سویله‌مه‌سون دیه آنلرنی مطبعه سرندن هیچ بر سرنی چیتکه چغارماسقه یمین ایتدروب آلالر ایدی. حتی شیففرنڭ کیچ ایله خدمتچیلرینی بر بناغه یابوب، اوستلرندن بوزاق ایله بیکله‌ب آلدیغنیده سویلیلر ایدی. شولای ایتوب ماینتس شهرنده ایکی مطبعه اوز آرا اوزوشوب اشله‌ب کیله‌لر ایدی. مونه ١٤٦٤ انچی سنه‌ده غوتنبرغ‌نڭ شلدراب بارا طورغان یولینه قارشی طاغی بر بختسزلك کیلوب چقدی. ماینتس شهرینڭ ایسکی «آرخیپیسکوب»ی قارول طرفندن توشوریلوب، آنڭ اورنینه یاڭا آرخیپیسکوب تعیین ایتلگان ایدی. ایسکی آرخیپیسکوب اوزینه تابع بولغان خلقنی قوتورتوب، قارشی طوررغه، اورنینی بیرمه‌سکه طرشه ایدی. یاڭا آرخیپیسکوب تیزگنه مونی سیزنوب عسکر ایله کیلدیده، ماینتس شهرینی صوغشوب آلدی. شول وقتده هر ایکی مطبعه‌نڭ خدمتچیلری یاڭا آرخیپیسکوب طرفندن اسیر آلنوب، تورلیسی تورلی طرفقه سبرگه یبه‌رلدیلر. فوست اوزینڭ بایلغی ودوست بلوشلری آرقه‌سنده اوزینڭ مطبعه‌سینی آلوب قالا آلسه‌ده، آقچه‌سی‌ده، دوستی‌ده بولماغان غوتنبرغ‌نڭ مطبعه‌سی‌ده آلندی. فوست شولایوق قوتی آرقه‌سنده یاڭا آرخیپیسکوبنی کویله‌ب، اوزینڭ سبرگه یبه‌رلگان خدمتچیلرینی‌ده قایتارتوب یاڭادن اشکه باشلادی.

غوتنبرغ‌نڭده صوڭندن مطبعه‌سی اوزینه قایتاریلوب بیرلسه‌ده، خدمتچیلرینی قایتاررغه رخصت بیرلمادی. شولای ایتوب غوتنبرغ‌نڭ اشی برده‌کوتمه‌گان یردن طاغی طوقتالوب کیتدی.

غوتنبرغ ایله فوستنڭ آخر عمرلری

ماینتس شهری یاکی آرخیپیسکوب طرفندن آلنوب، غوتنبرغنڭ بالالری = خدمتچیلری تورلی یرلرگه سبرگه بیارلگاچ، غوتنبرغ اوزیده، عمری بوینچه اوزینه کوب جفالر کورستکان ماینتس شهرندن کیتارگه اویلادی؛ شوندن صوڭ اول مطبعه سینی اوزینڭ ایبداش و یاردمچیسی غامیر یغه قالدروب اوزی ١٤٦٥ نچی سنه ده ماینتس شهرینی طاشلاب، یاکی دن استراسبورغ شهرینه کیتدی. لکن استراسبورغ شهری آنڭ صنقغان قلبینه بر تورلی ده تسلی بیرورلك توگل ایدی. آنڭ استراسبورغده اول کورگان مشقتلرینه همانه اونوتولمغان و جراحتلری قلبندن کیتمگان ایدی؛ آثارغه حاضر گرمانیا طوپراغینڭ قای یرینه گنه باصسه ده طاغی بر بختسزلك قارشی چغار کبك طیوله ایدی. شونڭ ایچون، اول آنده ده اوزاق طورمادی، گرمانیا طوپراغندن بتونلای چغوب غوللاندیه نڭ «غارلیم» دیگان شهرینه کیتدی. اول وقتده گیرمانیانڭ الوغلرندن برسی اول شهرده طورا ایدی. اول غوتنبرغنی قزغانوب اوزینڭ تربیه سینه آلدی هم آنڭ طورمشی ایچون کیرك بولغان نرسه لرنی تأمین ایتدی. غوتنبرغ شوندن صوڭغنه بر آز راحتکه قالوب طورا باشلادی.

بووقتده آنڭ بر جهتدنده خفاسی یوق ایدی، اول اوزینڭ بتون وقتینی تورلی تجربه لر ایله اوزدره ایدی. غوتنبرغ بو

طنچلقده اوزاق وقت یاشاگان بولسه، بلکه تاغی بیك کوب نوسه‌لر
اویلاب چقارغان بولور ایدی.

لکن اول شوندی بختکه قالغاچقنه، لازمنچه استفاده ایتارگه آنك عمری
مساعد بولامادی، ماینتس‌دن کیتوندن اوچ یل صکره ١٤٦٨ انچی سنه‌ده وفات
ایتدی. جنازه‌سی ماینتس شهرینه کیتریلوب اوزلری قاشنده محترم
صانالا طورغان بر کلیسه یانینه کوملدی.

غوتنبرغ‌نك ماینتسده‌غی پامتنیگی.

هر بر الوغ کشینك
الوغلغی، اوز زمانه‌سنده طانولمای،
اوزی اولگاچکنه طانولدیغی
واوزی یوق بولغاچقنه آنك
خدمتی تقدیر ایتولدیکی کبی،
غوتنبرغ‌نکده اوزی دنیاده
ایکان، قیمتی لازمنچه تقدیر
ایتولمادی؛ عصرداشلری اوز
زمانه‌سنده آثار تورلی افترا
وبهتانلر ایتوب، آنی چیتکه
قاغارغه وخلق قاشنده بولغان
اعتبارینی توشوررگه
طروشه‌لر ایدی. لکن اوزی
اولو ایله آنك خدمتی تقدیر
ایتوله وآنك‌ده کم ایدوگی
طانوله باشلادی. اول
اولگاننك صوکنده اون بیدی
قدر شهر، بو الوغ مخترع‌نك
توب قای شهردن بولووی حقنده نزاعلاشوب، هر قایوسی آنك توب
اوزلرندن بولووینی اثبات ایتارگه طروشدیلر. صوکنده آنك توب

ماینتس شهری‌نکی بولووی ثابت بولوب، الك اولگی مطبعه‌چی‌نی طودرو شرفینه ماینتس شهری موفق بولوب قالدی. ماینتس شهرنده آثار الوغ بر پامتنیك (یادکار) قویلوب، حاضرده‌ده آنك شرفینه هر یوز یلده الوغ بر مجلس یاصاب، بتون شهر خلقی بیرم ایتمکده‌در. حاضرده آزغنه بولسه‌ده کوزی معرفت ایله آچلغان ملتلردن غوتنبرغنك اسمنی بلمگان بر فرد یوقدر؛ هر کم آنی بله وهر کم آنی صاغنوب آنك خدمتینی تقدیر ایته‌در.

فوست ایسه هر نی قدر، غوتنبرغ دن مطبعه‌نی وبرنچی مطبعه‌چیلق اسمینی آلوب، اوزینیگنه بختلی ایتارگه اویلاسه‌ده، اول آخر عمرنده غوتنبرغ قدر ولك بختلی بولوب چقمادی.

ماینتس شهری یاڭی آرخیپیسکوب طرفندن آلنوب بر یل اوتدکدن صکره، اول غوتنبرغ مطبعه‌سنك باصیله‌باشلاب اوز مطبعه‌سنك تمام بولغان، انجیللرنی آلوب فرانسیه‌نك «پاریژ» شهرینه بارغان ایدی. هم آنك حرف ایله باصلغان شول انجیللرنی، قول یازماسی دیوب صاتا ایدی. پاریژ شهرنده هر کم، بو انجیللرنك بو قدر تیگز وبو قدر ماتور یازلولرینه قزغوب، نهایت قیمت بهالوبیروب، آلالر ایدی. حتی فرانسه‌نك قارولی اوزیده بو انجیللردن بر نسخه‌سینی قول یازماسی دیه بلوب، بیك قیمت بها ایله صاتوب آلغان ایدی. لکن صوڭغه طابا خلق بو انجیللرنك قول یازماسی بولولرنده شبهه‌گه توشوب، فوست حقنده تورلی سوزلر سویلی باشلاغانلر ایدی. بعضیلری: اول قالدون، اول سحرچی ایمش، بو انجیللرنی اول شیطانلردن یازدرغان ایمش دیوب‌ده سویلیلر ایدی. اول وقتده خلق بیك نادان بولغانغه بر، بر عجبره‌ك نرسه‌کورسه‌لر، آنی بر تورلی‌ده محاکمه ایتمای طوغریدن طوغری: بو سحراشی، بو

شیطان اشی دیوبکنه اورغوته‌لر، آندی اش اشلگان آدملرنی شوندی تهمت‌لر ایله بویاب، تورمه‌لرگه یابالر ،واوط ایله یاندیره‌لر ایدی. مونه بو حال، بختسز فوست‌نڭ‌ده باشینه کیلوب یتدی، هرکم آنڭ سحرچی بولووینی قوتلی (؟) دلیللر ایله اثبات ایته باشلادی. بو خبر فرانسه‌نڭ قارولینه‌ده ایرشوب، اول شوندوق فوستنی طوندروب تورمه‌گه یابدردی. تورمه‌ده بر آز یاتقاندن صوڭ فوستغه آیورم حکم بوله‌چق ایدی. کم بلسون، بلکه سحرچیلق ایله متهم بولغان باشقه بختسز جانلر کبک، فوستن اوزینڭ انجیللری ایله برلکن، تری کوینچه اوطغه‌ده یاغلغان بولورایدی. فقط اوزلکندن اوله‌چکینه قارشی، شول وقتده پاریژ شهرنده «چوما» دیگان غایت قوتلی آورو پیدا بولوب، هرکوننی یوزلب کشیلرنی قبرگه اوزانه باشلادی؛ شونلر جمله‌سندن بختسز فوست‌ده چوما زحمتینه مبتلا بولوب، شول یابلغان تورمه‌سنده وفات بولدی.

یاورو پاده مطبعه‌چیلق‌نڭ تارالوی و ترقی ایتوی

اینتس شهری یکی آرخیپیسکوب طرفندن آلنغاننڭ صوڭنده، غوتنبرغنڭ تورلی طرفلرغه سبرگه‌یبارلگان شاکردلری، یکی دن ماینتس شهرینه قایتا آلولرندن امیدلرینی اوزوب، مطبعه‌نڭ سرینی چیتکه چقارماسقه دیه، خواجه‌لرینه بیرگان یمینلرینی بوزدیلر: آنلردن قایولری مطبعه‌چیلق‌نی باشقه کشیلرگه اویره‌تدیلر. قایولری اوزلری مطبعه آچوب اشکه باشلادیلر. شولای ایتوب غوتنبرغ‌نڭ بو شاکردلری آرقه‌لی مطبعه‌چیلق بتون یاوروپاغه بیك تیز زمان ایچنده تارالدی. وتورلی یرلرده مطبعه‌لر آچیلوب کتابلر باصیلا باشلادی.

خلق بو یاڭی اشنی برتورلی‌گنه قارشولامیلر ایدی. بعض بریرلرده مطبعه‌نڭ بیك فائده‌لی برنرسه ایدوکنی آڭلاب، آنی ممکن قدر آلغه یبه‌رورگه طروشه‌لر، بعض یرلرده بونڭ کیروسنچه، بوسحر، بوشیطان اشی، بواصول جدید دیوب قارشو توشه‌لر ایدی. مطبعه‌نڭ تارالوینه بیگراکده تش وطورناقلری ایله قارشو طوروچیلر قول ایله کتاب یازوچیلر ایدی. بزنڭ حضرتلر اصول جدیدنڭ فائده‌لی ایدوکنی بله طوروب، اوز فائده‌لرینی قوللرندن اوچقندرماس ایچون: «بو یمان نرسه، بونڭ توبی نچار» دیه قارشی توشدیکلری کبك، قول ایله یازوچیلرده مطبعه‌نڭ فائده‌لی برنرسه ایدوکنی بلسه‌لرده، اوزلرینڭ قوللرنده بولغان

فائده‌لرنڭ کیته‌چگنی سیزنوب، بو شیطان اشی، بوحرام، قول ایله یازمغان کتابنی اوقورغه یارامی دیوب، خلقنی قوتورته‌لر و آنلر آراسینه تورلی یالغان خبرلر طاراتالر ایدی.

شولایوق یازوچیلر کبک، دین باشلقلری بولغان روحانیلرده غوتنبرغ نڭ شاگردلرینی بر تورلی گنه قارشولامیلر ایدی. قایسی بر روحانی، مطبعه مقدس اش دیه خلقنی وعظ‌ه‌ب، آنی آلغه یباروگه ترغیب ایته، قزقدره و بعض‌لری: بو بدعت، بو حرام دیه دینی فتوالر بیروب، خلقنی قوتورته‌لر ایدی. روحانیلردن بیگراك ده قارشی طوروچیلر روما پاپالری ایدی. چونکه اول وقتلرده آنلر بتون خلقنی حتی پادشاه‌لرنی ده اوز قوللرنده طوته‌لر وایسته‌سه‌لر نیچك اداره قیله‌لر ایدی. قاراقغه اوغرلار ایچون تونڭ قارانغو بولووی برنچی شرط بولوب، تون نیقدر قارانغو بولسه شول قدر اوغرلرغه اوڭغای بولدیغی کبی، روما پاپالرینه‌ده، خلقنی آلدار وقوللرنده طوتار ایچون آنلرنڭ قارا ونادان بولولری برنچی شرط ایدی. ایندی مطبعه، خلقنڭ آغاروینه و آچلوینه سبب بولغان نرسه‌لرنڭ ایڭ برنچیسی بولدیغندن بونلرنڭ بوڭار قارشی طوره‌چقلری طبیعی ایدی.

لکن طبیعت ایستی طورغان بر اشکه قارشی طورو، یارقاناتلرنڭ قویاشنی چغارماسقه طیروشدیقلری کبی کولکی وبوش بر خیال واحمقلق بولدیغندن بو اشده آنلرنڭ قارشی توشولرندن طوقتالوب طورمی ایدی، اول همان اوز آغومی ایله بارا ایدی. ومطبعه‌لر کوندن کون کوبه‌یه وآرتا بارا ایدی، حتی فرانسیه‌ده برنچی مطبعه ۱۴۷۰ نچی سنه پاریژ شهرنده آچلوب شوندن ۳۰ سنه اوتوگه ۱۵۰۰ نچی یللرغه قدر بر پاریژده‌غنه ٦٦ قدر مطبعه بولغان ایدی.

۱۴۵۰ نچی سنه‌دن ۱۵۰۰ نچی یلغه قدر یاوروپاده آچلغان مطبعه‌لرنڭ جدولی.

یل	گیرمانیه	آوستریا	ایتالیا	شویتسا-ریه	فرانسیه	نیدیرلا-ندیه	اسپانیا پورتیگز	آنگلیه	ترکیه
١٤٥٠	مایینتس								
١٤٦٠	استراسبورغ								
١٤٦١	بامبورغ								
١٤٦٢	کیلن								
١٤٦٤			سوبیاکو						
١٤٦٧	ایلتوبل		روما						
١٤٦٨	آوغسبورغ			بازل					
١٤٦٩			وینیتسیه						
١٤٧٠	نیوریمبورغ		ویرنا		پاریژ				
١٤٧١	شپییر		نیاپول						
١٤٧٢			کریمونا						
١٤٧٣	اولمه		میسینا		لیون	اوترەخت			
١٤٧٤			تورین			لیڤین	ڤالینسیه		
١٤٧٥		پیلزین	مودینا				ساراغوسه		
١٤٧٦	روستوك		پالییانو			بروسسل			
١٤٧٧			لوققه		آنژیر		سیمویلیا	ڤیستمینستر	
١٤٧٨		پراغا		ژەنیوه	شابلی		بارسلون	اوکسفورد	
١٤٧٩	ویورتسبرغ				تولزا		تولوسا		
١٤٨٠			فریولی		ڤان			لوندن	
١٤٨١	لیپتسغ		اوربین			کولینبورغ	سالامانکه		
١٤٨٢	منونخین	وینا	آکڤیلا				زامورا		
١٤٨٣	ماغدیبورغ		پیزا			غاآرلیم	ژیرونا		
١٤٨٤	ویتتیربورغ				رەوین	غیرتسو-غینبوش			
١٤٨٥	ریغینسبورغ		ویرچیللی				بورغوس		
١٤٨٦		منونستیر	کیاسو		آبیڤیل		غرانادا		
١٤٨٧			غایەتا		روآن		مورسییا		

یل	گیرمانیه	آوستریا	ایتالیا	شویتسا-ریه	فرانسیه	نیدیرلا-ندیه	اسپانیه پورتیکز	آنگلیه	ترکیه
١٤٨٨			ویتربو				تاراغونا		
١٤٨٩	—	—	—	—	—	—	لیزبون		
١٤٩٠	اینغولشتادت				اورلیان				استانبول
١٤٩١	غامبورغ				دیژون				
١٤٩٢	—	—	—	—	—	—	—		
١٤٩٣	فریبورغ				نانت		ۋالیادولید		
١٤٩٤	—	—	—	—	—	—	پـراغا		
١٤٩٥	فریزینغ		اسقاندیانو		لیموژ	شوٴونغوین			
١٤٩٦	اوففینبورغ				پرووانس				
١٤٩٧			بارکو		آۋینون				
١٤٩٨	توبینغین								
١٤٩٩				صورزه			مادرید		
١٥٠٠		اولموتس			پیرپینیان		خاین		

غوتنبرغ طرفندن کشف ایتولوب یاصالغان مطبعه‌نڭ، حاضرگی مطبعه‌لرغه برده اوخشاماوینی وآنڭ حاضرگی مطبعه‌لرکبک ئلله نیندای قاتـلاولی، قاتـلاولی ماشینالردن عبارة بولمای، غایت درجه‌ده ساده وپراسطوی بولووین سویله‌گان ایدوك. هـم واقعا مطبعه‌نڭ حاضرگی حالتکه کیلوب یتووی بیك تیزلك وبیك آنساتلق ایله‌گنه بولمای، کوب مشقتلر وکوب آغرلقلردن صوڭغنه بو حالتکه کیلوب یتوشدی. غوتنبرغ نڭ مطبعه آچوندن ٣٥٠ یللر یعنی ١٨٠٠ نچی سنه‌لرگه قدر آچلغان مطبعه‌لر همانده شول غوتنبرغ مطبعه‌سینه اوخشاولی بولوب، ئلله‌نی کوب آیورمالری یوق ایدی. جیولغان نابور اوستینه کاغذ قویوب، اوستندن قصدرا طورغان پریسلری همانده آغاچدن بولوب، غوتنبرغ

پریسندن آیورمالری بولسەده ماتورلق وشومالقلرندەغنه ایدی. غوتنبرغدن ٣٥٠ یللر اوتکاچ ١٨٠٠ نچی سنەلرگه تابا پریسنی تیمردن یاصی باشلاب مطبعەنڭ روشینی بر آزغنه باشقەرتمشلر ایدی.

شولایده بولسه بشقەلغی فقط شول پریسده گنەبولوب، باصو اصوللری همانده شول ایسکیچه ایدی. شوندن صوڭ ١٨١٠ نچی سنەلرده «کینغ» دیگان بر کشی طرفندن «تیز باصا طورغان ماشینا» اسمنده

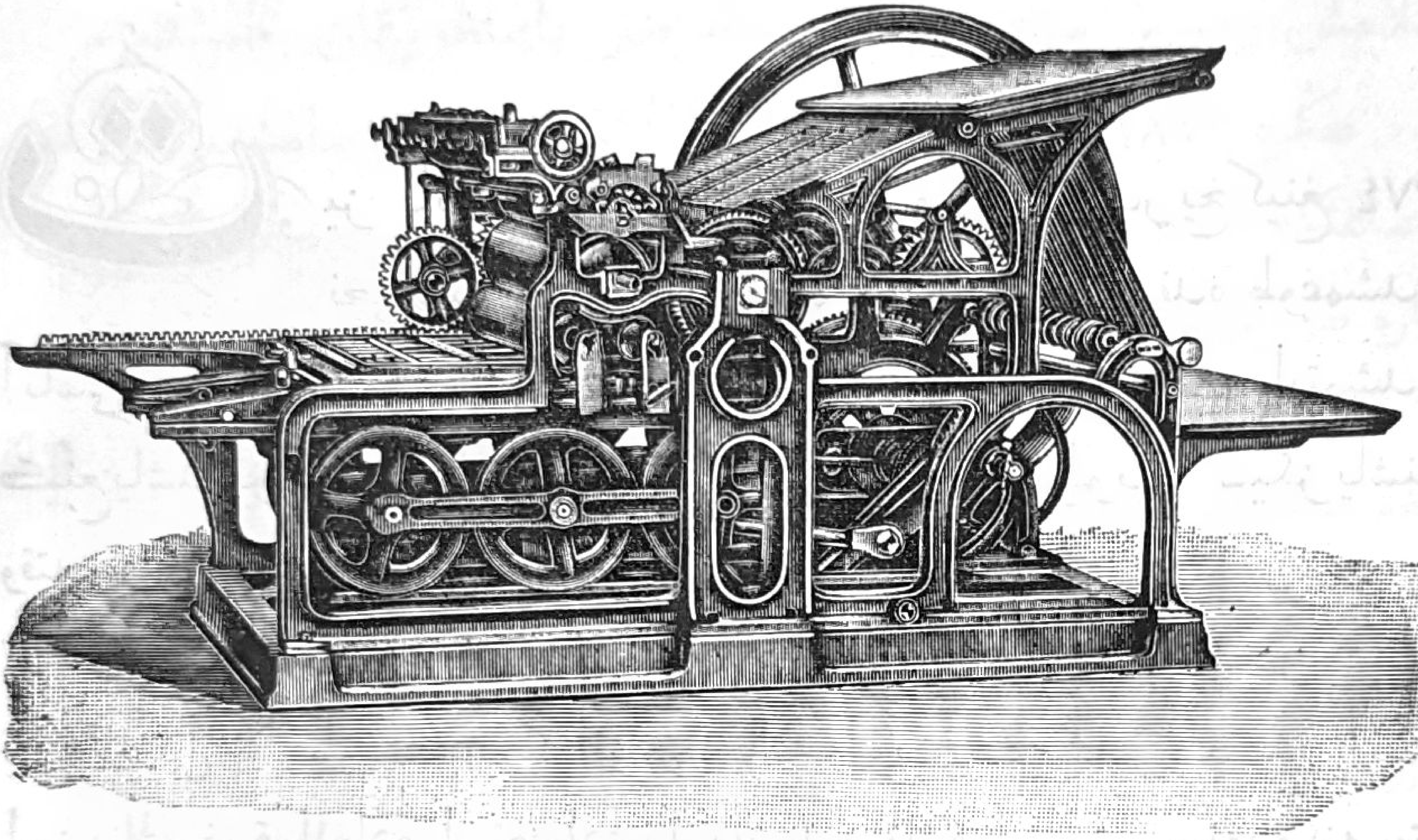

تیز باصا طورغان ماشینا

یکی بر ماشینا کشف ایتلدی. بو کشف مطبعه چیلق اشنده بیك مهم اورون آلوب، مطبعەچیلق اشینی کوتلمگان روشده آلغه یبارورگه سبب بولدی. چونکه بو ماشینا ایله، اولده هفتەلب، آیلاب اشلی طورغان اشنی بر کون اچنده اشلاب چغارورغه ممکن بوله باشلادی. کینغنڭ اول یاصالغان ماشیناسی ساعتینه ٤٠٠ قدر نسخه گنه باصاطورغان بولسەده صوڭغه طابا یاصاغان ماشینالاری ١٠٠٠دن ٢٠٠٠ گه قدر باصوب چغاره ایدی.

۱۷۷٤ فریدریخ کینغ ۱۸۳۳

تیز باصا طورغان ماشینا چغاروچی فریدریخ کینغ ۱۷۷٤ نچی سنه ۱۷ نچی آپریلده میرزبورغ شهرنده طوغمشدر. آتاسی پراستوی برکشی بولوب، ایگنچیلك ایله کسب ایتمشدر. کینغ یاشدانوك ریاضیات وماشینا چیلقغه هوسلی بولوب، سیکز یاشنده وقتدوق گیرمانیادهغی هنر مکتبی‌نه قبول ایتولمشدر.

صڭره آندن، نی سببدندر، چغوب ۱۷۹۰ نچی سنه‌دن لیپسغ شهرنده گی بر مطبعه‌غه اوگرانوچی بالا بولوب کرمشدر. کینغ آنده، اوزینڭ فوق العاده استعدادی آرقه‌سنده، باشقه‌لر بش سنه‌ده گنه بتره طورغان تعلیم‌نی دورت سنه‌ده! یچونك آلوب بترمشدر. صڭره کینغ اول مطبعه‌دن چغوب، تورلی چیت تللر اوگرانمش وتورلی اورنلرده عمومی درسلر طڭلامشدر. آنڭ باشینه تیز باصا طورغان ماشینا یاصاو فکری کیلوی، کینغ نڭ اوز سوزلرندن آڭلاشلدیغنه کوره، ۱۸۰٦ نچی سنه‌لرده بولوب، شوندن بر سنه صڭره تماما شول ماشینانی یاصاو فکرینه توشوب، اوزینه یاردمچی ازلی باشلامشدر.

کینغ باشینه بو فکر توشکاچ ۱۸۰٦ نچی سنه‌ده گرمانیادن آنگلیه‌غه کیتوب ۱۸۰۷ نچی سنه‌گه قدر لوندن‌نڭ زور ومشهور بر مطبعه‌سنده خدمت ایتمشدر. صڭره آندن چغوب شواوق لوندون‌نڭ بر کتاب کیبتنده خدمت

ایتوب، شول وقتلہ لوندوننڭ مشهور مطبعه‌چی‌لردن «ۋودفول» هم «تایلیر» اسملی کشیلر ایله بلشمش وآنلرغه اوزینڭ فکرینی سویله‌مشدر. صڭره ١٨٠٧ نچی سنه ٣١ نچی مارت‌ده آنلر ایله اوصلاویه (عهدنامه) یازوشوب، اوزینڭ فکرنده بولغان، تیز باصاطورغان ماشیناسینی یاصارغه کرشمش، اوچ سنه صڭره ١٨١٠ نچی سنه‌ده شول ماشینانی یاصاب تمام ایتمشدر. بوماشینا ١٨١١ نچی سنه‌نڭ باشلرنده تماما یولغه قویلوب، اشلی باشلامش وهر بر ساعتده ٤٠٠ نسخه قدر باصاطورغان بولمشدر.

صڭره ١٨١٢ نچی سنه‌ده، کینغ یاڭی بر ماشینا یاصامشدر که آنسی هر ساعتکه ٨٠٠ نسخه باصوب چغاره طورغان بولمشدر. کینغ بو ماشینالرنی یاصاب بتروب یولغه صالغاچ، اولده کینغ‌نڭ اشینه هیچ بر اهمیت بیرمگان، آنی خیالی دیه گنه فرض ایتکان، لوندوننڭ بر مطبعه‌چی‌سی (ۋالتر) کینغ‌نڭ اشینه عجبسنوب بردن ایکی ماشینا یاصارغه بیرمش‌در. کینغ بو ایکی ماشینانی ٢٠ آی ایچنده یاصاب بتروب، تمام ایتمش وبو ماشینالری هر ساعتده ١١٠٠ نسخه چغاره طورغان بولمشلردر. کینغ‌نڭ بو وقتغه قدر یاصاغان ماشینالری بر ۋاللی‌غنه آدینارنی بولوب صڭره اول ١٨١٤ نچی سنه ٢٤ نچی دیکابرده ایکی واللی ایکی یاقدن باصاطورغان ماشینا

کینغ.

یاصارغه باشلاب، مونی ۱۸۱۸ نچی سنه‌ده تماما فعلیتکه چغاروب یتکرمش، هر ساعتده ۹۰۰ دن ۱۰۰۰ طاباقغه قدر باصوب چغاره طورغان بولمشدر. موندن صوڭ ۱۸۱۹ نچی سنه ینه‌ده شونلدی ایکی ۋاللی ایکی یاقدن باصا طورغان بر ماشینا یاصامشدرکه مونسی ساعتده ۲۰۰۰ نسخه باصوب چغاره طورغان بولمشدر.

۱۸۱۷ نچی سنه‌ده کینغ یکی‌دن گرمانیاغه قایتوب مطبعه ماشیناسینڭ فابریقاسینی آچمشدرکه بو فابریقا حاضرگه قدر دوام ایتوب کیلمکده‌در. کینغ قالغان عمرینی شول فابریقاده خدمتده اوتکاروب ۱۸۳۳ نچی سنه غنوارده وفات ایتمشدر.

اوّل‌ل مطبعه‌و باشقه هرتورلی ماشینالر، حاضرگی کبك پار وایلکتریق قوّتلری ایله حرکتلندیریله طورغان بولمای، بلکه قول کوچی یاخود باشقه بر بر حیوان قوتی ایله یورتیله طورغان بولمشلردر. صوڭغه طابا آدملر، اوزلرینڭ عقللرینی اشله‌توب، فکرلرینی علم، هنر نورلری ایله یاقترته باشلاغاچ، اوزلرینڭ کوچلری یرینه طبیعت‌نی خدمت ایتدیره باشلاب، موندی ماشینالرنی‌ده پار هم ایلکتریق قوّتی ایله حرکتلندیرو اصولینی کشف ایتمشلردر.

بو پار قوتی ایله ماشینالرنی حرکتلندرو اصولی، مطبعه‌اشینه‌ده زور یاردم بیروب، آنی‌ده کوتلمگان روشده آلغه یباروگه سبب بولمشدر. حاضر ایسه کوبسی مطبعه‌لر حتی پار قوتی ایله‌گنه‌ده یورتلمای بتونلای کوزگه کورنمی طورغان یاشرن بر قوت (ایلکتریق قوتی) ایله حرکت ایتدریلمکده‌لردر. شولای ایتوب مطبعه اشی کوندن کون ترقی ایته باروب، بو کونگی حالینه کیلوب یتمشدر.

غوتنبرغنڭ ضعیف کنه ایتوب طودروب قالدرغان بالاسی (مطبعه) بو کون تماماً اوسوب کمالتکه ایرشمشدر؛ آنڭ بردن بر ایبده‌شی ایله ایـکاوی کوچ حال ایله‌گنه صیشه طورغان، کچکنه بر بولمه‌دن عبارت بولغان، مطبعه‌سی یرنده حاضرده بتون‌ته‌ره‌زه‌لری ایلکتریق اوطی ایله یاقترتلغان ئلله نیچه قاتلی بر بنا اوطوروب طورمقده‌در.

حاضرگی زورراق مطبعه‌لرنڭ کوبسی اوچ بولمدن عبارت بولوب، برنچی بولمه اصلاوالیتنیه (حرف قییه طورغان بولمه) ایکنچی بولمه نابورنی (حرف جییه طورغان بولمه) اوچنچی بولمه پیچاتنی (باصا طورغان بولمه) بولمه بوله‌در. حرف قییه طورغان بولمه‌ده، کتاب باصار ایچون کیرك بولغان هر تورلی حرفلرنی اوزینه مخصوص بر ماشینا واسطه‌سیله قورغاشیندن قییوب طورالر.

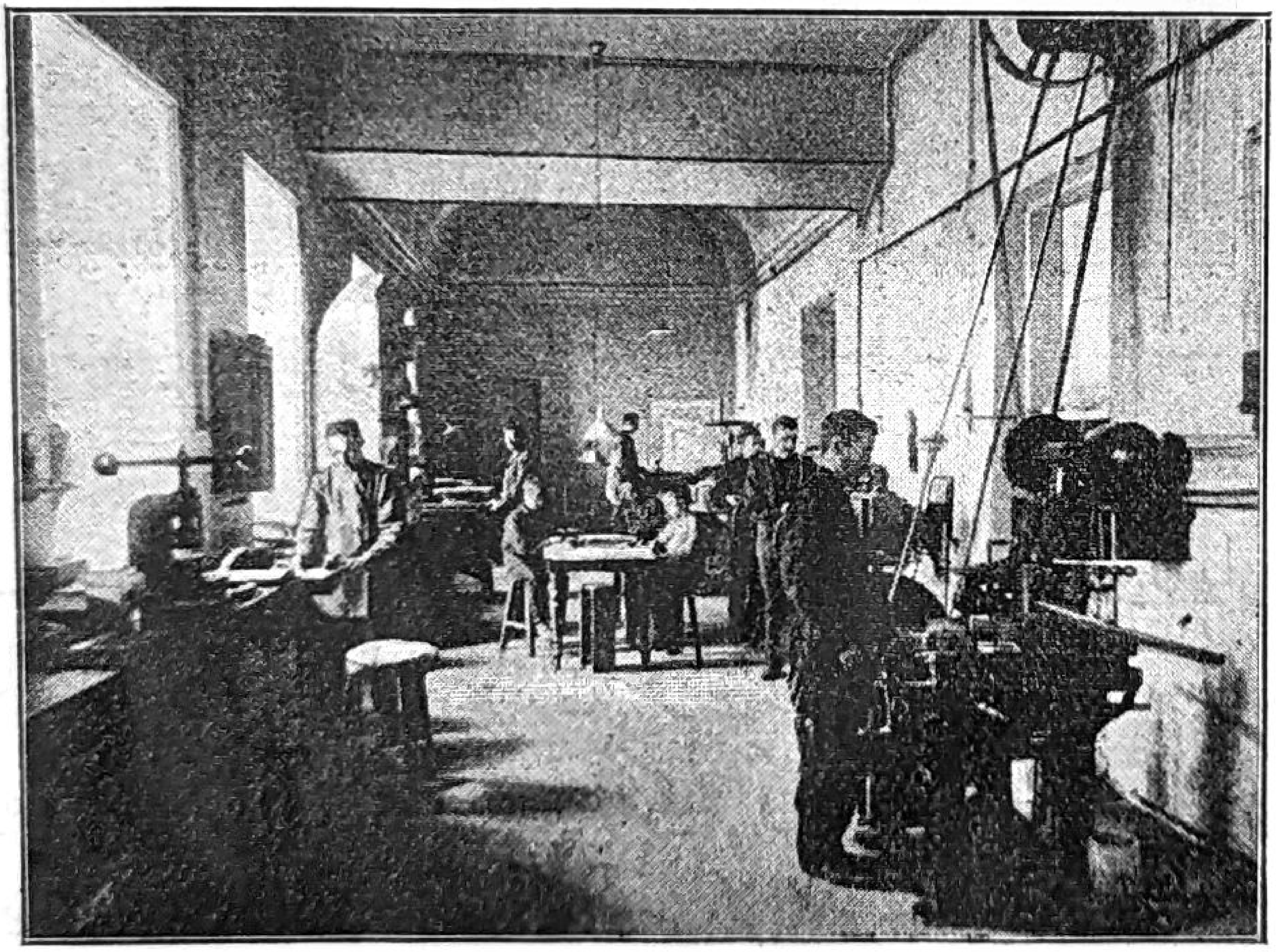

اصلاوالیتنی (حرف قییه طورغان) بولمه.

نابورنی بولمه‌ده قییلغان و حاضرلنگان حرفلرنی جییالر؛ بو بولمه‌ده مکتبده‌گی پارتالر روشنده، رت ایله توزولوب قویلغان بیك کوب

یاشچکلر بوله‌در؛ بو یاشچکلر واق واق بولمه‌لرگه بولنوب هر بولمه‌سینه‌بر تورلی حرف طوطوروب قویلغان بوله‌در، مونی کاصسه = حرف صاندغی دیوب ایتوله‌در.

حرف جییه طورغان بولمه.

حرف جیوچیلرشول کاصسه‌لرنڭ آلدینه باصوب، قول یازماسندن یا ایسه کتابدن‌قاراب‌تیوشلی بولغان حرفلرنی جییوب، یول، یول یاصاب ره‌تکه توزه‌لر، صوڭره‌آنی بیت روشینه کیتروب جییوشتره‌لرده‌طوزلماسون ایچون قریندن یب ایله قصوب به‌یلیلر.

صوڭره، بر طاباق کاغدگه نیچه بیت صیغه طورغان بولسه، شول قدر بیتنی بر طاقتاغه تزوب قویالر. بونی «سۋیرستات» ایتو دیوب ایته‌لر.
صوڭره بو حاضرله‌نگان نابورنی=جیوندقنی اوچنچی بولمه=پیچاتنی بولمه گه چغاروب ماشیناغه قویالرده، طوزوب کیتماسون ایچون تیره یاغندن تیمر

رامکه‌ایله قصدره‌لر. شوندن صوڭ ماشینه‌نی پار یاخودایلکتریق قوتی ایله حرکتلندروب باصا باشلیلر. زورراق مطبعه‌لرنڭ باصو بولمه‌سنده ئللِه نی قدر، = اونلاب، یکرمی‌له‌ب باصا طورغان ماشینالر بوله‌در.

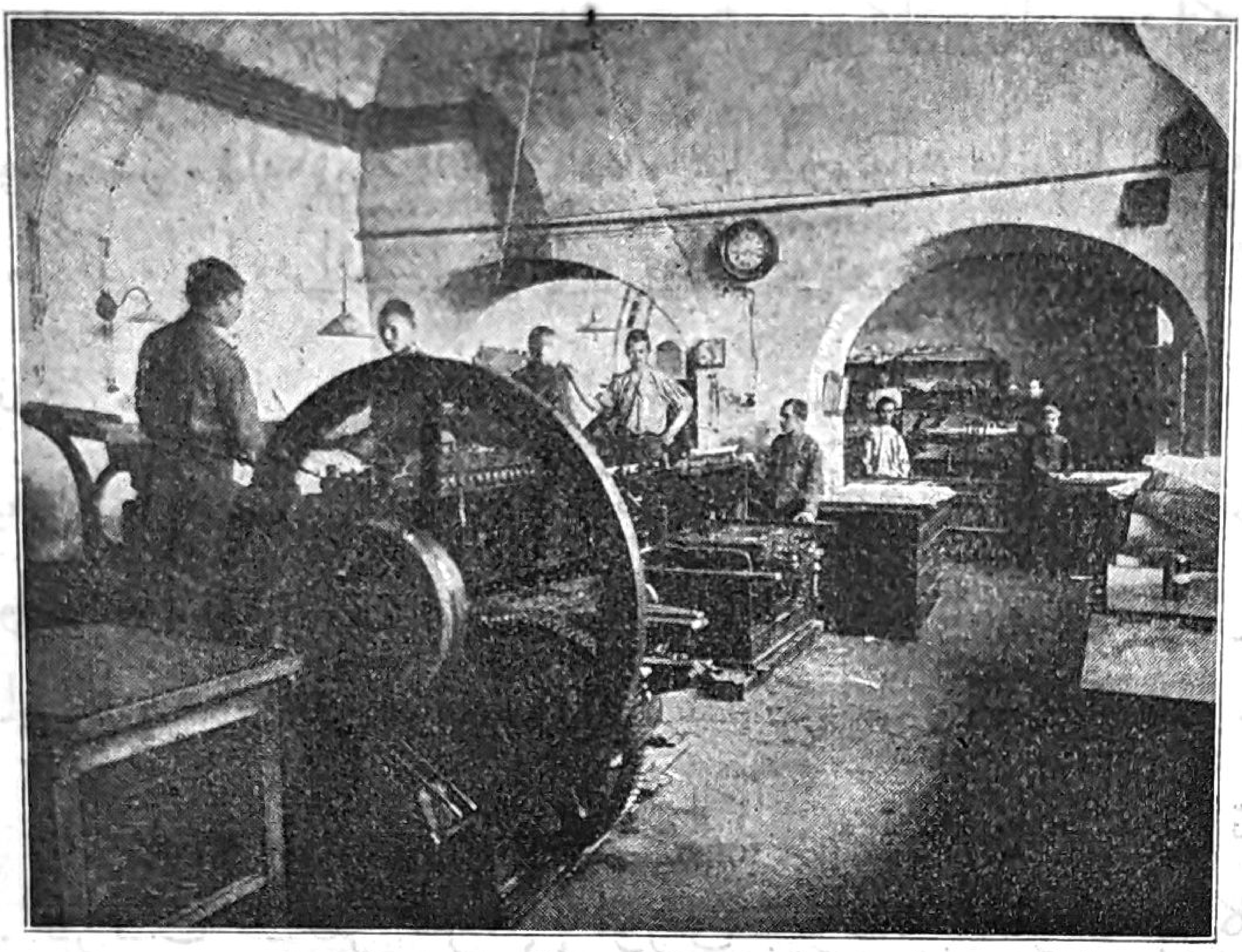

باصو بولمه‌سی

بونلر بارده بر توسلی بولمای تورلیسی تورلی روشده بوله‌لر. قایسی بر ماشینا فقط باصوبقنه طورادر؛ موندی ماشینا یاننده هر وقتده ایکی کشی طوروغه تیوشلیدر. اول‌ایکی کشینڭ برسی باصلمغان کاغدنی آلوب ماشیناغه یباره، ایکنچی‌سی باصلوب چقغان‌یاقدن آلوب طورادر. اما قایسی بر ماشینا باصلغان طاباق‌نی اوزی چغاروب بر اوومگه تیگزله‌ب اووه بارادر. موندی ماشینا ایچون، فقط باصلمغان کاغدنی صالوب طوروچی‌غنه کیره‌ك بولوب، آلوب طوروچی کیره‌ك بولمیدر. تاغی اوچنچی تورلی برماشینا باردرکه، اول ماشینا باصلمغان کاغدنی‌ده اووب قویغان یردن اوزی آله هم‌باصوب‌چغاروب، بر اوومگه اووه بارادر. موندی ماشینا ایچون برده کشی کیرك بولمی، فقط

حرفلرنڭ تیگز توشوب، توشماولرینی وکاغدنڭ بوکله‌نوب قالماوینی‌غنه قارارغه حاجت بوله‌در.

بو ماشینالرنڭ بعضسی بر مرتبه یبارو‌ده کاغدنڭ بر یاغینه‌غه باصا طورغان بولوب، بعض برسی بر مرتبه یباروده کاغدنڭ هر ایکی طرفینی باصوب چغاره‌در. (ایکی یاقدن برگه باصا طورغان ماشینا بزنڭ روسیه‌ده بیك آز، اما گیرمانیا وفرانسه‌لرده، آمریقاده بو تورلی ماشینالر بیك کوبدر)

موندی ماشینالر ساعتینه ئلله نیچه‌شر مڭ طاباق باصوب چغاره‌لر. شونڭ ایچونده حاضر مطبعه‌ده بر کتابنڭ حرفلری جیولوب تمام بولسه وتوزاتیلوب‌ده بتسه، آنی ماشینا آرقلی باصوب چغارو بیك تیز بوله‌در. کتاب باصو اشنده، الڭ آور واوزاقغه طارتیله طورغانی، آنڭ حرفلرینی جیو هم بیتلرینی رەتکه قویوب، یاکاش جیلغان یرلرنی توزاتوب چغو در. درست حاضر حرفنی اوزی جیوب، باصلوب بتکاچ تاراتا طورغان ماشینالرده باردر. لکن آندی ماشینالر بیك قیمت وماشینا ایله جیولغان ناورنی توزاتو چیتن بولدیغندن کوبسی مطبعه‌لرده حرفنی جییو وباصوب بتکاچ یکی‌دن تاراتولر همانده قول واسطه‌سیله اشلانمکده‌در.

موندن باشقه مطبعه‌چیلق وباصو اشنده طاغی بر آنسات اصول چغارلمشدر که، بوده «استریاتیپ» اصولیدر. استریاتیپ، دیوب‌معدندن یاصالغان، قالتوب طوره طورغان یازولی، زور زور طاقتالرغه ایتوله‌در. استیریاتیپ ایسه توبنده‌گی روشده حاضرلنمکده‌در: بر بر کتابنی استیریاتیپ‌که آلمق بولسه‌لر، الڭ اوّل آنی بتونلای حرفدن‌جیالر، صکره خطاسی قالماسون ایچون آنی بر نیچه قات باصوب آلوب توزه‌ته‌لرده خطاسی تماما بتکاچ، جیولغان بیت بیت ناورنی، نیچه بیتنی بر طاقته‌غه آلورغه تلاسه‌لر شول قدر بیتنی، بریرگه‌توزوب، طوزیلوب کیتماسون ایچون تیمر رامکه‌ایله قصدیره‌لر، صکره، شونڭ ایچون‌اوزینه مخصوص

یاصالغان قاردوننی یوشلەتوب، شول نابور اوستینه کیتروب قویەلرده اوزینه مخصوص ماشیناغه صالوب بیك قاتی قصدیرەلر. شوندن صوڭ نابوردەغی حرفلر بارده یووش قاردونغه باتوب، آنده اوزلرینك شکللرینی قالدیرەلر، صڭره شول قاردونغه ارتلگان معدننی صالوب طاقطه روشینه کیترەلردە، ارگان معدن، قاردونده باتوب قالغان حرف اورنلرینه طولوب قاباروب طورا طورغان حرفلر حاصل بولادر.

مونه شوندن صوڭ شول کتابنی باصار ایچون یگیدن حرف جیمیچه طوغریدن طوغری شول طاقتانی ماشیناغه قویوبقنه باصوب آلالر. شونڭ ایچونك بر استیر یاتیبقه آلنغان کتابنی یگیدن باصوب چغارو بیك آنسات وتیز بولەدر. (بزنڭ قرآن وهفتیکلر هر قایوسی استیر یاتیبقه آلنمشلردر) استیر یاتیب صاقلاب، قارابقنه باصدرغانده بیك اوزاقغه توزەدر، آنڭ ایله یوز زمڭ نسخەلاب ئللە نیچه مرتبه یاصارغه ممکن بولەدر.

مطبعه ماشینالری آراسنده حاضرگه قدر سویلنگان ماشینالرغه قاراغانده طاغیده عجبراك ماشینالر باردرگه آنلرده « روتاتسیوننی هم

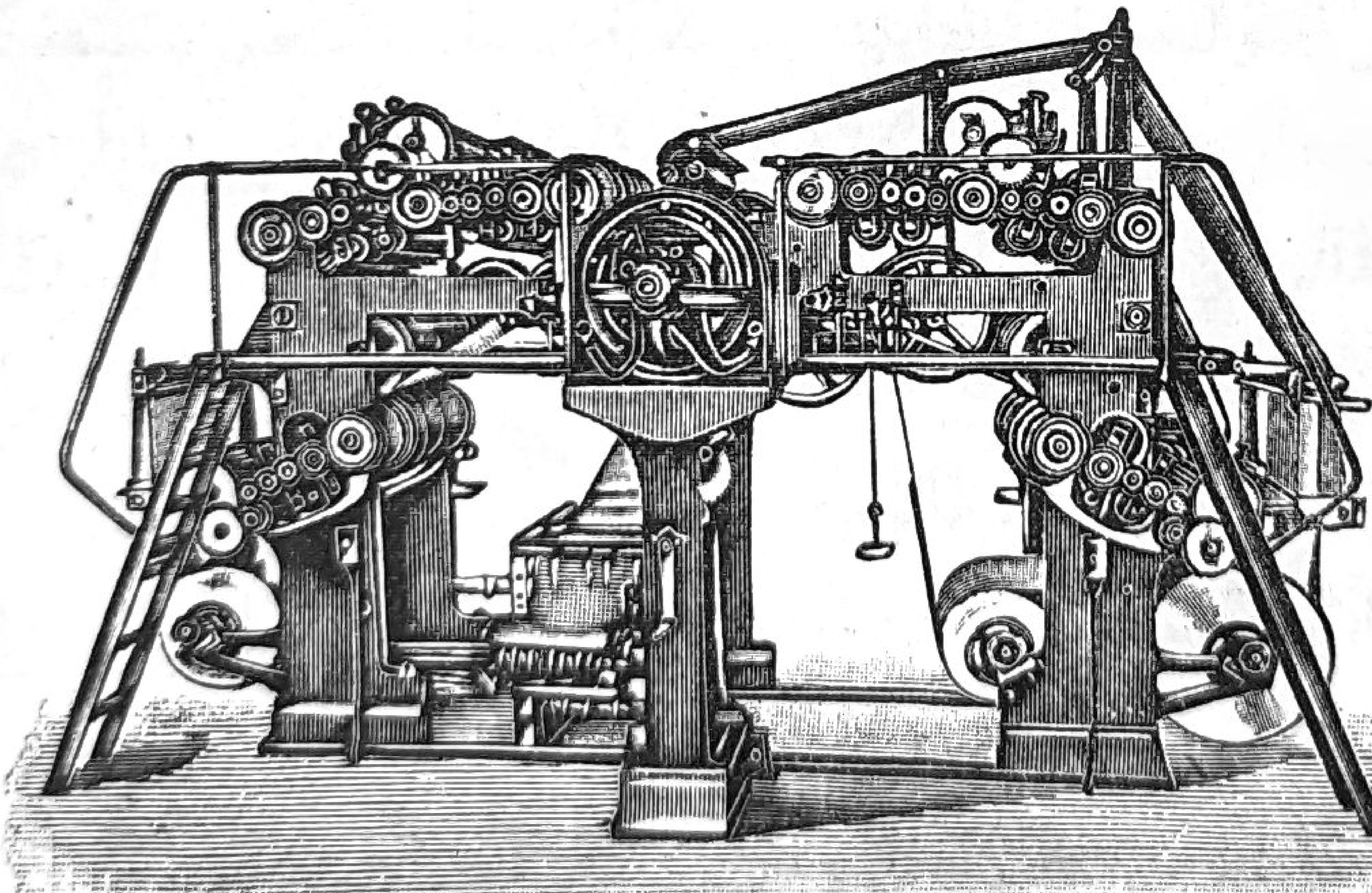

روتاتسیوننی ماشینه

گزیده ماشیناسی» دیگان ماشینالردر. روتاتسیوننی ماشینانی ۱۸٤۹ نچی یلك آمریقانڭ، نیویورق «شهرنك» روبیرت اسملی برکشی یاصامشدر.

بو ماشینالر باشقه مطبعه ماشینالری کبك، طاباق کاغدلرگه باصمای بلکه طاسما کبی اوزون کاغدگه باصالر. هم بونلر ایچون نابور یارامای باصلاچق نرسه‌نك استیر یاتیب گه آلنغان بولوی لازمدر. الك عادی بولغان روتاتسیونی ماشینانك ایکی والی بولوب برسی کاغدنك بر طرفینه وایکنچی‌سی ایکنچی طرفینه باصادر. روتاتسیونی ماشینانك شوندیلری باردرکه بر یولی بر نیچه‌یردن طاسما کاغدلرگه باصوب طورالر. روتاتسیونی ماشینانك الك عادی پراسطوی دیگانی‌ده ساعتینه سیگزمك نسخه باصوب چغارادر. گزیته ماشیناسی ایسه ساعتکه ١٤ مکدن ١٥ مکگه قدر باصا واوزی فالساوات ایتوب = بوکلاب باندیر وللاب چغاره‌در.

موندن باشقه مطبعه اشنده طاغی ئلله نیندای عجب ماشینا وقوراللر باردرکه عقللرغه حیرة بیرورلك درجه‌در.

روسیه‌ده مطبعه‌چیلك

بزنگ روسیه‌ده مطبعه آچوو کتاب باصو اشلری غربی یاوروپا مملکتلرینه قاراغانده کوب یللر صوڭغنه باشلانمشدر.

غربی یاوروپانڭ کوب مملکتلرنده، غوتنبرغ دنیاده‌وقتده‌وق بعض بر شهرلرده مطبعه‌لر آچیلوب، کتابلر باصیله‌باشلاغان بولسه‌ده، بزنڭ روسیه‌ده غوتنبرغ نڭ وفاتندن یوز یللر قدر اوتدکده‌ده هیچ بر مطبعه فلان بولماینچه، کتابلر همانده ایسکی اصولچه قول ایله‌یازیلوب کیلمشلردر. هم روسیه‌نڭ کتاب یازوچیلری ده‌غایت درجه‌ده نادان بولدیقلرندن، یازغان کتابلرنده چیکسز، حسابسز خطالر ویا ڭغلشلقلر بولمشدر. شوندن صوڭ روسیه‌نڭ بیوك روحانیلرندن میتروپالیت ماکاری دیگان ذات قول یازماسی بولغان دین کتابلرنده‌غی بیك کوب خطالرنی کوروب، موڭار اچی پوشمش وشول زمانده بولغان روسیه‌نڭ پادشاه‌لرندن "ایوان غروزنی"غه زارلانمش وبو خطالردن قورتیلور ایچون مطبعه آچونڭ لزومینی سویله‌مشدر.

شوندن صوڭ ایوان غروزنی میتروپالیت‌نڭ سوزینی قبول ایتوب، "مسقوه" ده بر مطبعه آچدرورغه قرار بیرمشدر هم شول مطبعه ایچون مسقوه‌ده "پیچاتنی دۋور" اسمنده بر بنا صالنمشدر. بنائی صالوومطبعه‌نی حاضرله‌وتمام اون‌یللرغه طارتیلوب، صوڭنده تمام بولمش هم بو مطبعه گه، روسیه‌نڭ اوز کشیلرندنوك، مطبعه اشینی یاخشی بلوچیلردن، ایوان

فیدرف ایله، پیتر ماستیسلوف اوستا ایتلوب چاقرلمشلردر. شوندن بو ایکی ذات برگه‌لشوب اشکه طوتنه‌رەق، کتابلر باصارغه کرشمشلردر. دیمك روسیه‌نگ برنچی مطبعه‌چیلری ایوان فیدرف ایله پیتر ماستیسلوفدر. بونلر اوزلری مطبعه‌چیلق نی قایدن اوگرنمشلر آنسی آچیق معلوم توگلدر.

بونلرنگ مطبعه‌سنده اڭ اول باصلوب چقغان کتاب „Дѣяній Апостольскихъ" دیگان دین کتابی بولوب، بونلر بو کتابنی ۱۵٦۳ نچی یلنگ ۱۹ نچی آپریلنده باصا باشلاب، ۱۵٦٤ یل مارت ۱ نده تمام ایتمشلردر. موندن صوڭ „چاصاونیك" هم „انجیل" باصوب چغارمشلردر. لکن هر یرده یکی چقغان فائده‌لی بر اش، اهلی بولمغان نادانلرنگ هجومندن قورتیله آلمادیغی کبی، بزنگ مسقوه ده آچیلغان مطبعه ومطبعه‌چیلرده، نادان مسقوف (مسقوه خلقی) لرنگ جاهلانه هجوملرندن قورتیله آلمامشلردر. بونلر انجیل باصوب چغارغاننگ صوڭنده، اولده قول ایله یازو وکتابلر یازوب طاماق طویدروچی نادانلر، خلقنی بونلرنگ ضررلرینه قوتورته باشلامشلردر؛ ایوان فیدروف ایله پیتر ماستیسلوف نی ایوان غروزنی نگ ساحرلری دیوب آتامشلر؛ اولده هر سوزنی الله اسمی یاد ایتلوبکنه یازیله طورغان مقدس کتابلرمز، حاضر شوندی سحرچیلر قولنده ایزیله‌لر دیه خلق آراسینه تورلی یالغان وقارا خبرلر طاراتوب، بتون خلقنی بونلرنگ ضررلرینه قوتورتمشلردر. صوڭنده قارا ونادان خلق بونلرنگ سوزینه تماما اوشانوب، مطبعه‌نگ اوستینه هجوم ایتمشلر؛ مطبعه‌نگ بناسینی تو بی یری ایله یاندروب بترمشلردر. آخرنده ایوان فیدروف ایله پیتر ماستیسلوف مسقوده طورا آلماینچه قاچارغه مجبور بولوب "لیتۋا„ غه کیتمشلردر. آنده غیورغی خودا کوویچ دیگان برکشی نگ حمایه‌سینه کروب یکی‌دن انجیل باصارغه باشلامشلردر.

صوڭره پیتر ماستیسلوف لیتۋادن ویلناغه باروب آنده «مامونیچ» دیگان بر بای ایله شرکت یاصاب، اشکه باشلاسه‌ده، اش جایغه صالنوب

بتکاچگنه ماموننچ پیترنی قووب چغاروب بیه‌رمشدر. پیتر ماستیلوفنڭ شوندن صوڭغی حالی وقای وقتده اولدیگی حقنده آچق معلومات یوقدر. ایوان فیدروف ایسه لیتۋاده‌ایکی‌سنه‌خدمت ایتکاننڭ صوڭنده Львовъ (لۋوف) شهرینه آندن اوستروغ شهرینده باروب، آنده‌بر انجیل باصوب چغارمشدرکه، بوانجیل ماتورلق وچیستالقده حاضر باصلغان انجیللردن برده کیم توگلدر. شوندن صوڭ ایوان فیدروف ینه لۋوف شهرینه قایتوب ۱۵۸۲ نچی سنه ۵ نچی دیکابرده وفات‌ایتمشدر. اگرده برنچی مطبعه‌چی غوتنبرغ ایله، روسیه‌نڭ برنچی مطبعه‌چیلرینڭ حاللرینی چاغشدریلوب قارالسه ایکی آرالرنده بیوك مناسبت کورلمکده‌در. هر ایکاولرینگده خدمتلری اوز زمانه‌لرنده تقدیر ایتلمای، آخرعمرلرنده محتاجلق وفقیرلك ایله دنیادن آیورلمشلردر.

مسکووده برنچی مطبعه اوطقه یاغیلوب، یوق ایتولدیکدن برنیچه یللرصوڭره ۱۵۸۰ نچی یللرده شولوق اورنغه طاغی یڭی‌دن مطبعه قوریلوب اشکه باشلانمشدر. بومطبعه‌ده باش اوسطا اولگی مطبعه‌چی ایوان فیدورف ایله پیتر ماستیلوف‌نڭ شاکردی‌بولوب،بیك تیززمان ایچونده بایتاقغنه دینی کتابلر باصوب چغارمشدر. لکن اول زمانده روسیه خلقی آراسنده همانده ایتورلك عالم کشی طابلمادیغندن، بوباصلغان کتابلرنی قول یازمالرندنغنه قاراب‌تصحیح‌ایتمشلردر. شونڭ‌ایچونده قول یازمالرنده بولغان خطالر همانده شولای قالاباروب، خطاکوینچه باصلوب کیلمشلردر. فقط ۱۶۵۱ نچی سنه‌ده روسیه‌نڭ بر بیوك روحانیلرندن «نیقون» دین کتابلرنده بولغان بوخطالرنی کوروب بونلرنی تصحیح ایتو فکرینه توشمش هم روسیه‌نڭ پادشاهلرندن «آلیکسی میخایلویچ» غه بونلرنی توزاتونڭ لزومینی عرض ایتمشدر. شوندن صوڭ دین کتابلرنده بولغان بوخطالر توزاتلورگه قرار بیریلوب، گریتسیه‌ده بولغان «آفینا» ماناستیرینه گریك تلنده یازلغان درست کتابلر آلورغه یبه‌رلوب، کییف

مکتب عالی‌سندن عالم مصحح‌لر چاقریله‌روق ، دین کتابلرنده‌غی خطالر توزاتیله باشلانمشدر. لکن ئلگی نادان مصححلر وجاهل روحانیلر ، بو اشکه‌ده قارشی توشوب، قارا ونادان خلقنی «دین کتابلرمزنی، مقدس انجیللرمزنی اوزگارته‌لر» دیه آنلرنی قوتورته وقارشی طورورغه اوندی باشلامشلردر.

لکن پادشاه هم بیوگراك روحانیلر بارده توزاتو یاغنك، بولدیقلرندن موندی توبه‌ن خلقنك سوزینه هیچ بر اهمیت بیرامامش؛ خطا یرلری هر قایوسی توزاتیاوب باصلمشدر. صوگره بوگار قارشی طورغان بر تورلی خلق «بز اوزگارتلگان کتابلر ایله عمل قلمیمز» دیه پروتیست یاصامشلر واوزلرینك قوللرنده قالغان ایسکی نسخه‌لر ایله عمل قیله باشلامشلردر. هم بوکتابلرنی اوزگارتو وتوزاتونی بدعت صاناب، موگار یول آچوچی نیقوننی «ابلیس» دیه آتامشلردر. شوندن صوك بونلرنی حکومت تیکشره وتعقیب ایته باشلاغاچ، بونلر اورمانلرغه قاچوب کیتوب اوطرمشلر وقتیله بونلر روسیه‌ده شاقتی‌غنه داخلی اختلال‌ده چغارمشلردر. بو فرقه‌دن بولغان خرستیانلر ئلده بارد رکه بونلر استراۋیر (ایسکی دین ایه‌لری) دیه یورتلمکده‌درلر.

هر نی قدر، روسیه‌ده مطبعه ۱۵٦۳ نچی یللردوق آچیلوب بعض کتابلر باصیله باشلاغان بولسه‌ده، اول وقتده باصلغان کتابلر همه‌سی دیورلك دین کتابلری بولوب، فن‌گه دائر ومکتب کتابلری، ادبیات هیچده باصلمامشدر. چونکه اول وقتلرده روسیه‌ده‌اوقو واوقوتو اشلریده بیك ضعیف بولوب، بالالرینی اوقوتغان کشیلرده فقط چیرکاوتلی (اصلاویان تلی) ایله اوقورغه وچیرکاو یازووی ایله یازارغه‌غنه اوگراتمشلردر. بونك ایچون شول دینی کتابلر کافی بولوب، باشقه‌غه احتیاجده توشمامشدر، بوترتیب خیلی وقتلر دوام ایتوب، بیوك پیترو زمانه‌سینه قدر شولای کیلمشدر. (بیوك پیتر ۱٦۷٦ نچی سنه‌ده طووب ۱۷۲۵ ده وفات ایتمش

روسیه‌نڭ برنچی ایمپیراتوریدر) فقط بیوك پیترغنه ،و ترتیبلرنی اوزگارتوب، روسیه خلقی آراسینه معرفت طاراتو یوللرینی آچمشدر. اول تورلی مکتبلر صالدروب، غربی یاوروپادن اقتدارلی معلملر کیترتمش، ویاوروپا مکتبلرینه اوقور ایچون کشیلر یبه‌رمشدر. اول کوب کشیلرنڭ بالالرینی جبراً مکتبلرگه آلوب اوقوتمش، صوڭره آتالرینڭ رضالقلرینه‌ده قارامینچه چیت مملکتلرگه یبروب اکمال تحصیل ایتدرمشدر. هم ممکن قدر روسیه‌گه هنر، صنائع کرتورگه اجتهاد ایتوب، حتی خصوصی هنر اوگراتور ایچون اوزی غوللاندیه‌غه سفر ایتوب، آنده اشچی قیافتنده یوریه‌رك کاراب یاصارغه اوگرانوب قایتمشدر.

مونه شوندن صوڭغنه روسیه‌ده دین کتابلرینه باشقه مکتب کتابلری وبعض بر فن‌گه دائر رساله‌لر باصیله باشلامشدر. روسیه‌ده باصلغان فنی کتابلرنڭ ایڭ اولگیسی بر هندسه کتابی اوله‌رق ۱۷۰۸ نچی سنه‌ده باصلوب چقمشدر. بیوك پیتر غوللاندیه‌دن قایتقاچ آنده وقتده طانشوب لمشکان بر دوستینی روسیه‌گه چاقروب، فن گه دائر رسملر وتورلی خریطه‌لر باصار ایچون غوللاندیه‌نڭ « آمستردام » شهرنده « روس مطبعه‌سی » اسمنده بر مطبعه آچارغه بیورمشدر. شوندن صوڭ آمستردام شهرنده شول مطبعه آچیلوب، آنده اصلاویان تلنده هم غوللان تلنده تورلی فنی نرسه‌لر باصیله باشلامشدر. غوللاندیه‌ده بولغان بو مطبعه‌گه، مطبعه‌چیلق‌غه اوگراتور ایچون روسیه‌دن «ایلیا» اسملی مخصوص بر کشی یبه‌ریلوب، اول آنده برنچه یللر خدمت ایتمش، صوڭره قایتوب مسکوه مطبعه‌سنده باش مطبعه‌چی بولوب خدمت ایتمشدر. بوکشی بیك تیز زمان ایچنده حساب کتابی هم روسچه‌لاتینچه اصلاوار وباشقه‌چه فنگه دائر کتابلر باصوب نشر ایتمشدر.

هم ۷۰۰ نچی یلده بیوك پیتر شویدلر ایله صوغش باشلاغانڭ صوڭنده ۱۷۰۲ نچی سنه‌ده خلقنی هر بر نرسه‌دن خبردار ایتوب طرو

فکرینه توشوب، گزیته چغارورغه اویلامش، هر بر واقعه‌نی یازوب مسکوده بولغان مطبعه گه‌یبه‌رورگه بیورمشدر. شوندن صوك بومطبعه‌ده گزیته‌ده باصیله باشلاب، بوگزینه‌نك برنچی نومیره‌سی ۱۷۰۳ نچی سنه ۲ نچی غنوارده چقمشدر. بووقتغه قدر روسیه‌ده هیچ بر گزیته فلان بولمای، خلق هیچ نرسه‌دن خبرسز یاتمشلردر. بو گزیته برنیچه یللر شول مسکوه مطبعه‌سنده باصیلوب، صوڭره پیتربورغ شهری بنا ایتلوب آنده‌ده مطبعه آچلغاچ، پیتربورغده باصیله باشلامشدر. ۱۷۰۲ نچی سنه‌ده پیتربورغ شهرینك نیگزندن برنچی طاشی قویلوب بنا ایتوله باشلامش وشوندن آلتی سنه صوڭره مطبعه‌ده آچیلوب، بر کتبخانه تأسیس ایتولمشدر. پیتربورغده برنچی مطبعه آچیلوب بر یل قدر اوتدکدن صوڭره طاغی یکی‌دن بر نیچه مطبعه‌لر آچیلوب اشکه باشلامشلر وتورلی چیت تللردن فنگه دائر اثرلر ومکتب‌ده درس ایتلوب اوقوتیله طورغان کتابلر باصوب تاراتمشلردر. بیوك پیتر چیت تللردن روس تلینه تورلی کتابلر ترجمه ایتدروب باصدردغی کبی، روس تلنده بولغان بعض بر اثرلرنی یاوروپا تللرینه ترجمه ایتدروب‌ده باصدرمشدر. آنك موندن مقصودی، روسیه‌نك معرفت یولینه آیاق باصدیغنی چیت خلقلارغه آڭلاتو بولوب، حتی غوللاندیه‌ده‌غی روس مطبعه‌سنده، روسیه حقنده‌تورلی کتابلر باصدروب طاراتدرمشدر. شولای ایتوب بیوك پیتر روسیه‌نك مطبعه ومطبوعات اشینه یاخشی‌غنه خدمت ایتوب، روسیه خلقی آراسینه معرفت کرتورگه کچکنه گنه بولسه‌ده باشلاب یول آچمشدر. آنك زمانه‌سینه قدر روسیه‌ده فقط ایکی گنه مطبعه (بری مسکوده بری کیف‌ده) بولدیغی حالده آنك زمانه‌سنده یالغز پیتربورغ ده‌غنه بیش‌لب مطبعه آچلوب، موندن باشقه نووغورد، چیرنیگوف کبی شهرلرده‌ده برر ایکیشر مطبعه تأسیس ایتلمشدر. شولایده بولسه بیوك پیترو زمانه‌سنده آچلغان مطبعه‌لر، بارده حکومت مطبعه‌لری بولوب، اول وقتلرده خصوصی کشیلرگه مطبعه آچارغه رخصت بوامامشدر.

خصوصی آدملرگه مطبعه آچوپراواسی (حقی) فقط ایکنچی یکاترینه (ایکنچی یکاترینه ۱۷۲۶ نچی سنه‌ده طووب ۱۷۶۲ نچی سنه‌ده تختکه اوطرمش ۲٤ سنه حکومت سوروب ۱۷۹٦ نچی سنه‌ده وفات ایتمشدر) زمانه‌سنده‌غنه بیرلوب، روسیه‌ده ایك برنچی اوله‌رق خصوصی مطبعه ۱۷۶۲ نچی سنه‌ده آچلمشدر. شوندن صوك خصوصی مطبعه‌لر کون بکون آرتا باروب، بیك آز زمان ایچنده چیکسز، حسابسز مطبعه‌لر آچلمشدر. لکن باشده خصوصی مطبعه‌لرده، فقط یات تللرده بولغان اثرلرنی گنه باصارغه رخصت ایتلوب، باشقه نرسه باصارغه رخصت بیرلمامش وآنده‌ده خرستیان دیننیك اساسینه طوقنه طورغان بر کلمه‌ده بولماوی شرط ایتلمشدر. صوڭره ایکنچی یکاترینه اوزینك ۱۷۸۳ نچی سنه‌ده‌گی فرمان عالیسی ایله بو زاکوننی بتروب، خصوصی مطبعه‌لرغه ایسته‌سه‌لر نیندای تلده کتاب باصارغه رخصت ایتمش، فقط کتابنی باصقانچه‌غه قدر سینزور قارامقینه طابشرونی شرط قیلمشدر.

عربی حرف ایله باصمه‌چیلك

بزنك باصمه‌ده‌غی ویازوده‌غی حرفلرمز «عرب حرفی» دیه آتالمقده بولغان بتون اسلام عالمنده مشترك برحرفدر.

بوحرف ایله کتاب باصو ١٥١٠ نچی سنه‌لرده باشلانوب، ایڭ اول‌مرتبه اوله‌رق ایتالیاده وندیك شهرنده باصلمشدر. بوندن صوڭ ١٥١٦ نچی سنه‌ده جنوه‌ده مزامیرداو طبع اولنوب، ١٥٥١ نچی سنه‌ده استانبول‌ده یهودیلر طرفندن عربی برتورات باصلمشدر.

ایتالیانڭ روما شهرنده ١٥٩١ نچی سنه‌ده انجیل، ١٥٩٣ نچی سنه‌ده ابوعلی ابن سینانڭ القانون نام اثری طبع اولنوب ١٦٧١ ده تورات باصلمشدر.

یر یوزنده ایڭ الك باصلمش قرآن ١٠ نچی عصرنڭ باشلرنده ایتالیانڭ وندیك شهرنده پاغاننی طرفندن باصلمش قرآندر. بوقراننڭ نسخه‌لری پاپالر طرفندن یاندریلوب بتریلدکندن، مونڭ باصلغان نسخه‌سی وفورماتی معلوم توگلدر. موندن صوڭ یاوروپاده ینه ایکی مرتبه باصلوب بری ١٦٩٤ نچی سنه‌ده کینگیلمان طرفندن هامبورغده وایکنچی‌سی «بادوا» شهرنده طبع ایدلمشدر.

استانبولده مسلمانلر طرفندن عربی حرف ایله ایڭ ئلك باصلغان کتاب «وانقولی» دیگان کتاب بولوب، ١٧٣٠ نچی سنه طبع ایدلمشدر.

هندستانده عربی حرف ایله ایك ئلك باصلغان کتاب «نجوم الفراقان» نام اثر بولوب، ۱۸۱۱ نچی سنه‌ده کالکوته شهرنده طبع اولنمشدر.

مصرده، عربچه حرف ایله باصا طورغان ایك اوّلگی مطبعه ناپالیون ایله برلکده بارغان مطبعه بولسه‌ده، بو مطبعه طاش باصمه‌دن عبارت بولمشدر. بوندن صوڭ حرف ایله باصا طورغان مطبعه‌لر آچلغالاسه‌ده بونلرده ناپالیون‌نڭ مصردن چغوی ایله تارالوب بتمشلردر. بوندن صوڭ محمد علی پاشا ۱۸۱۸ نچی سنه‌ده حاضرگی کونده ایڭ شهرتلی بولغان «بولاق» مطبعه‌سینی وجودکه کیتروب برنچی مرتبه اوله‌رق ۱۸۲۲ نچی سنه عربچه وایتالیانچه بر لغات کتابی باصدرمشدر.

بوندن صوڭ اسلام مملکتلرنده عربی حرف ایله باصا طورغان مطبعه‌لر کوبایوب تونس، فارس، مراکش، رنجبار کبی یرلرده تورلی مطبعه‌لر آچلمشدر. بزنڭ روسیه‌ده عربی حرف ایله باصو بیوك پیتر زمانه‌سندوق باشلانوب، آنڭ طرفندن هم یکاتیرینه ایکنچی طرفندن بعض بر فرمانلر باصلغان بولسه‌ده، روسیه‌ده عربی حرف ایله ایڭ ئلك باصلغان اثر، زور قولده‌غی قرآن بولوب ۱۷۸۷ سنه‌لرده طبع اولنمشدر.

صوڭره شولوق قرآن، شولوق فارماتده پیتربورغده ۱۷۹۰ — ۱۷۹۳ — ۱۷۹۶ — ۱۷۹۸ نچی سنه‌لرده تکرار باصلمشدر. بو قرآنلر بارده حکومت فرمانی وحکومت مطبعه‌سنده وحکومت مصارفی ایله باصلمشلردر.

*РАБ... БИБ...

روسیه‌ده عربی حرف ایله باصمه‌چیلك

آزیاتسکی مطبعه.

قزان شهری روسلر طرفندن آلنغاننڭ صوڭنده قزان خلقی (عموماً قزان خانلغینه تابع بولغان خلق) بیك آور حاللرگه توشوب بیك قصنقیلقده قالمشلردر. بو آغرلقلر و بو قصنقیلقلر بونلرغه تأثیر ایتوب بونلر غایت درجه‌ده قارالمشلر، مکتب مدرسه، اوقو و اوقوتو دیگان نرسه‌لرنڭ اسملرینی بیله اونوتورغه یقینلاشمشلردر. بار اوقوغان نرسه‌لری‌ده کوڭل سبقلرندن، جزئی دعالقلردن، الفبادن عبارة بولوب، کتاب یوقلغی سببلی بونلرنی‌ده طاقتالرغه یازوب اوقورغه یا ایسه کوڭل سبغی ایتوب آغزدن اوقورغه مجبور بولمشلردر. شوندن صوڭ اول زماننڭ آڭلیراق تاتارلری بو حاللرگه آچنوب روسیه‌نڭ ایمپیراطورلرندن برنچی آلیکساندر جنابلرینه عریضه بیروب، اوزلرینڭ الفبالرینی و دین کتابلرینی باصار ایچون قزانده بر مطبعه بولندرونی رجا ایتمشلردر.

شوندن صوڭ قزانده گیمنازیه یورتنده بر مطبعه آچلوب، شول مطبعه‌گه پیتربورغده‌غی سینات مطبعه‌سندن ایکی استانوك و بر نی‌قدر عربچه حرفلر کوندرلمشدر. و مطبعه آزیاتسکی تیپوگرافیه (شرق مطبعه‌سی) اسمنده آچلمشدر. شوندن صوڭ مسلمانلر بو مطبعه‌ده اوزلرینه کیره‌ك بولغان دینی کتابلرینی باصدیره باشلامشلردر. بو مطبعه ۱۸۰۰ نچی سنه‌لرده

آچلوب ۱۸۰۲ نچی سنه‌لرده عبدالعزیز بورناشف دیگان کشینڭ اداره‌سینه طابشرامشدر. صوڭره بورناشف شولوق سنه ۲٦ نچی نویابرده مدیرلکدن عزل ایتلوب، بو مطبعه، معلوم مدتده بهاسینی تولەب بترو شرطی ایله، قزان بایلرندن آپانایف جنابلرینه طابشرلوب ۱۸۰۷ نچی سنه‌گه قدر آنڭ تصرفنده قالمشدر.

شوندن صوڭ بو مطبعه ۱۸۲۹ نچی سنه‌گه قدر آزیاتسکی مطبعه اسمنده اوز باشینه اداره قیلنوب کیلسه‌ده قزانده ۱۸۰۲ نچی سنه‌ده آچلغان اونیۋرسیتیت مطبعه‌سینڭ مدیری ۱۸۱۹ نچی سنه‌ده مینیسترگه یازغان آتچوتنده: «آزیاتسکی مطبعه، ماشینالری ومصارفی جهتندن هرنی قدر اونیۋرسیتیت مطبعه‌سندن کیم بولماسه‌ده، اداره‌سنده بولغان قصورلقلاردن ناشی اونیۋرسیتیت مطبعه‌سی کیترگان فائده‌نی کیتره آلمی» دیه شکایت ایتدیکندن ۱۸۲۹ نچی سنه‌ده حکومتنڭ فرمانی ایله آزیاتسکی مطبعه‌نڭ مدیری عزل قیلنوب، بو ایکی مطبعه برله‌شدرلمشلر وآزیاتسکی مطبعه اسمی تماما بتریلوب اونیۋرستیت مطبعه‌سی دیه یورتیله باشلامشلر. بو مطبعه بزنڭ سونوب بتکان ادبیاتمزنی آزاولسه‌ده یاڭادن طرغوزورغه سببچی بولوب، ملی مطبوعاتمزنڭ نیگزینی صالوچی بر مطبعه بولدیغندن بز تاتارلر ایچون مونڭ خدمتی بیك قیمتلی وشایان تقدیر ایتولرگه تیوش بر خدمتدر.

اونیڤرستیت مطبعه‌سی قزانده.

بزنڭ مطبوعاتمزغه ایك كوب خدمتی سبقت ایتكان مطبعه‌لردن برسیده قزانده‌غی اونیڤرسیتیت مطبعه‌سیدر. بو مطبعه ۱۸۰۲ نچی سنه‌ده تأسیس ایتلوب باشده بو مطبعه روسچه كتابلرغنه باصوب كیلسه‌ده آز زمانسکی مطبعه ایله قوشلغاچ ایکیسی بر مطبعه حکمنده کروب عربی حرف ایله‌ده كتابلر باصیله باشلامشدر. شول کوندن اعتباراً بو مطبعه‌ده یلنڭ یلنده یوز زر مکلب نسخه تورلی اسلام اثرلری باصیلوب تارالمقده‌در. حاضرگی کونده ایسه بو مطبعه قزانده وعموما وولغا بوینده‌غی مطبعه‌لرنڭ ایڭ زورلرندن حساب ایتلمکده بولوب ۸۰۰ گه قریب کشی خدمت ایتمکده‌در. ایکی دانه دوینوی، زور، واوچ دانه کچکنه تیز باصا طورغان ماشینالری کیراسیننی دڤیغیتل ایله حرکت ایتدیرلمکده‌در. مطبعه‌نڭ بر قسمنده اصلاوالیتنیه‌سی‌ده بولوب هر تورلی حرفلر اوزنده حاضرلنمکده‌در. اصلاوالیتنیه‌ده اوچ دانه حرف قیا طورغان ماشینا وایکی عدد حرف تیگزلی طورغان استانوگی باردر.

مطبعه اوزینڭ اشله‌گان اشی ایله ۱۸۸۵ نچی سنه‌ده قزان ویستافکه‌سینه مشارکت ایتوب زور کمش میدال و۱۸۸۹ نچی سنه یکاتیرینبورغ ویستافکه‌سینه مشارکت ایتوب آلتون میدال ۱۸۹۰ نچی سنه‌ده ینه‌ده قزانده بولغان ویستافکه‌غه قاتناشوب «پاخڤالنی لیست» هم الوغ مکافات آلورغه موافق بولمشدر.

بو مطبعه بزنڭ ملی مطبوعاتمزنڭ ایڭ فقیر وایڭ یاردمگه محتاج بر زمانده اشکه باشلاب، شونی قویورتورغه وتورلتورگه سببچی بولدیغندن مونڭ ایتکان خدمتی بز تاتارلر طرفندن آیورم صورتده تقدیر ایتلورگه تیوشلی بر خدمتدر.

ترجمان مطبعه‌سی، باقچه سرایده.

محترم ترجمان مطبعه‌سی ۱۸۸۱ نچی سنه‌ده قریمده باقچه سرای شهرنده محترم بابامز اسماعیل بك غصپرینسکی جنابلری طرفندن تأسیس ایدلمشدر.

باشده بومطبعه بیك کچرك، بر آز تاتارچه روسچه حرفلردن و بر دانه‌ده استانوکدن عبارة بولوب. ترجمان جریده‌سی‌نك مقدمه‌سی بولغان یلدوز، شمس، قمر اسملرنده اولان ورقه‌لر طبع ایدلمشدر. صوڭره مطبعه بر آز کیڭایتیله توشوب، ۱۸۸۳ نچی‌سنه‌دن اعتبارا معتبر ترجمان جریده‌سی باصیله باشلاب، بوکونگه قدر شول مطبعه‌ده باصیلوب کیلمکده‌در. سنهٔ تأسیس‌ندن بو کونگه قدر بو مطبعه‌ده اوچ قطعه‌ده (زور، اورطه، کچك) کلام شریف وایللی‌تورلی‌گه قریب تورلی مرغوب اثرلر باصلوب چقمشدر. بو مطبعه‌نك صاحبی محترم غصپرینسکی‌جنابلری عموماً ملتمزنی غفلت اویقوسندن اویغاتورغه باش سببچی وملتمز آراسینه ادبیات جدیده تاراتوده برنچی معلممز وقارت بابامز بولدیغی کبی، بوزنك مطبعه‌سیده یگی‌ادبیاتمز عالمنده ایك برنچی خادممزدر. یاڭا اصولنك ایك اوّل مکتب ودرس‌کتابلری باصوب تاراتوچی شول‌مطبعه بولدیغی کبی، حاضرده ملتمز آراسنده بولغان ذوات افکارنك باشلرینه توب ایوتقی صالوچی ترجمان جریده‌سینی باصوب نشر ایتوچی مطبعه‌ده شول مطبعه‌در. بناءعلیه بونك خدمتی بز تاتارلر ایچون ایك قدرلی وایك‌عالی صانالورغه تیوشلی بولغان بر خدمت ملیه‌در.

РАБОЧ

یارمالایف مطبعه‌سی، قزانده.

بو مطبعه ۱۸۸۱ نچی سنه‌ده ڤ. م. کلوچنیکوف اسملی کشی طرفندن تأسیس ایتلوب ۱۹۰۶ نچی سنه‌ده یارمالایف اداره‌سینه کوچمشدر. بو وقتقه قدر بو مطبعه‌ده عربی حرف بولمادیغندن اسلام اثرلرندن بر نرسه‌ده باصلمامشدر. صوڭره ۱۹۰۶ نچی سنه عربی حرف هم آلنوب، تاتارچه، عربچه کتابلر باصیله‌باشلامشدر. شول کوندن بو کونگه‌قدر بو مطبعه‌هر سنه برخیلی کتابلر باصوب‌چغاروب تاتار مطبوعاتینه‌یخشی‌غنه خدمت ایتمشدر.

۱۹۰۶ نچی سنه‌دن باشلاب ۱۹۰۹ نچی سنه‌نڭ مای آینه قدر بو مطبعه‌ده باصلوب چقغان اسلام اثرلرینڭ صانی ۲۳۳،۲۴۰ نسخه حساب ایتولمکده‌در.

بو کونگی کونده بو مطبعه ن. م. چیڤوڤا نام ذات ملکنده بولوب روسچه، تاتارچه تللرگه باشقه فرانسوزچه، انکلیزچه، نمسه‌چه، چواشچه، قالمقچه وباشقه‌چه تورلی تللرده‌گی کتابلر باصلماقده وقزاننڭ زور مطبعه‌لری جمله‌سندن صانالماقده‌در.

نور مطبعه‌سی، پیتربورغده.

نور مطبعه‌سی ۱۸۹۶ نچی سنه‌ده بایزیدف عطاالله آخوند ایله الیاس میرزا بورغانسکی جنابلری طرفندن تأسیس ایتلمشدر. بو مطبعه سنهٔ تأسیسندن ۱۹۰۵ نچی سنه‌گه قدر شول ایکی ذاتنڭ اداره‌سنده‌قالوب شول آراده‌مشکات المصابیح، فرائض السراجیه، مختصر الوقایه، قدروی کبی بیك زور کتابلر باصوب چغاره‌شلردر. صوڭره بو مطبعه فقط عطاءالله بایزیدف‌اداره‌سینه‌گنه قالوب، حاضرده آنڭ اداره‌سنده‌در. مطبعه‌ده بر دانه زور وبردانه کچك ماشینا موجود بولوب، عربی حرفکه‌باشقه‌روسچه

فرانسوزچه حرفلرده باردر. ماشینالری ایلیکتریك قوّتی ایله حرکت ایتدیرلمکده بولوب هفته‌لك نور گازیته‌سی باصلمقده‌در. ایکنچی دوما وقتنده مسلمانلرنك خدمت فرقه‌سی طرفندن نشر ایتلمش «دوما» جریده‌سی‌ده شول مطبعه‌ده باصلوب، بوکونگی کونده شولوق مطبعه‌ده صحیح البخاری باصلوب یاتماقده‌در.

خاریطونف مطبعه‌سی، قزانده.

بزنك ملی مطبوعاتمزغه ایك کوب خدمت ایتکان وآنی نزاکت وماتورلق جهتندن باشقه ملتلرنك مطبوعاتینه یقینلاشدرغان بر مطبعه بار ایسه، اولده قزانده‌غی خاریونطف مطبعه‌سیدر. بو مطبعه ۱۸۹٦ نچی سنه‌ده محترم ا. ن. خاریطونف طرفندن تأسیس ایتلمشدر. بو مطبعه اوّل آچلغانده غایت درجه‌ده کچکنه بولوب، بارلق طورمشی بر ماشینا وآلتی عدد نابورشیکدن غنه عبارة بولسه‌ده، خواجه‌سی خاریطونف نك اجتهاد وغیرتی سایه‌سنده بیك آز زمان ایچنده ترقی ایتمش ۱۸۹۸ نچی سنه‌دوك بومطبعه حضورنده لیتوغرافیه (طاش باصمه) ۱۸۹۹ نچی سنه‌ده اصلاوالیتنیه‌ده آچلمشدر.

شوندن صوك بومطبعه‌نك خواجه‌سی خاریطونف، تاتار مطبوعاتینه آیروم صورتده اهمیت بیروب، آنی اصلاح ایته‌رگه کرشمش وخطاطلرنك کورسه‌تولری بوینچه، نورلی شکلده عربی حرفلر کیسوب، اوّلده بولماغان بیك کوب تورلی حرفلر یاصاب چغارمشدر. آچلغان کونندن بیرلی بو کونگه قدر خاریطونف مطبعه‌سنده یلنك یلنده حدسز حسابسز اسلام اثرلری باصلوب چقماقده، بوکونگی کونده بو مطبعه‌ده باصلغان اسلام

اثرلرینك عددی ۲،۰۰۰،۰۰۰ غه قریب صانالماقده‌در.

باصوب چغارغان اثرلری‌ده، بو کونگه قدر روسیه‌ده باصلغان اسلام اثرلرینك ایك نفیس‌لرندن بولوب، حاضرگه قدر روسیه‌ده بونك اشینه قارشو کیلورلك هیچ بر اش کورندیکی یوقدر. ملی مطبوعاتمزنی ترتیب‌که قویغان وآنی باشقه ملتلرنك مطبوعاتلرینه طوتاتشدرغان مطبعه هیچ شبهه‌سز خاریطونف مطبعه‌سیدر. بو مطبعه باشده قزان‌نك گرادسکوی پاصاژنده ۱٤نچی نومرلی کیبتده آچلوب، ۱۹۰۸نچی سنه‌گه قدر شول اورنده دوام ایتمش. حاضر ایسه وسکریسینسکی اورام چاتنده قزانسکی اورامده خاریطونف‌نك اوز یورطنده‌در.

خاریطونف مطبعه‌سینك طشندن کورنشی.

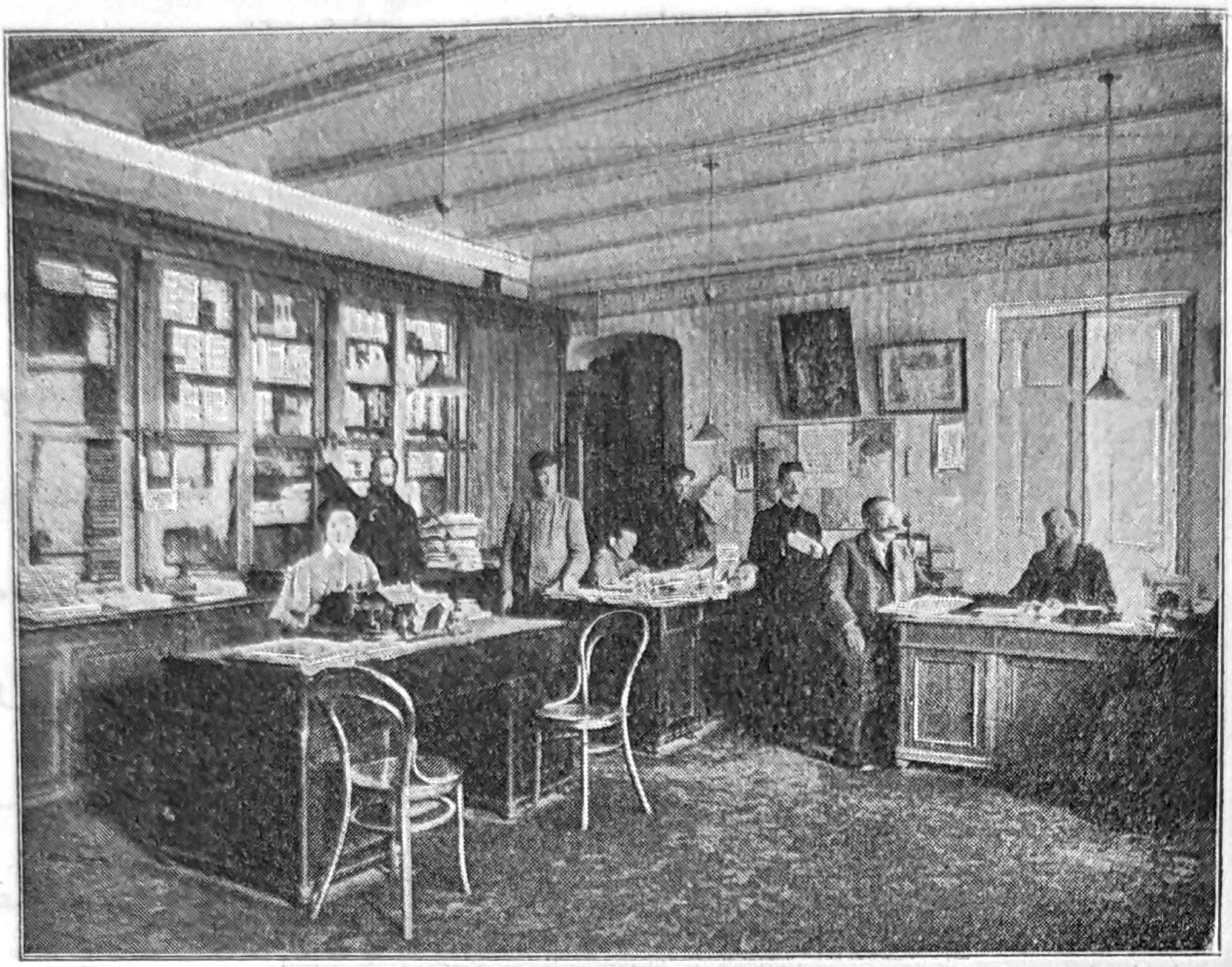

بو مطبعه
حاضر قزانك
غنه توگل
بلكه بتون
ۋولغا وقاما
بويندەغى
مطبعه‌لرنك
ايك زور-
سندن وايك
معتبرندندر.

خاريطونف مطبعه‌سينك اداره‌سى.

مطبعه‌نك اچنده بارى ۱۳۰ قدر كشى خدمت ايتمكده بولوب،

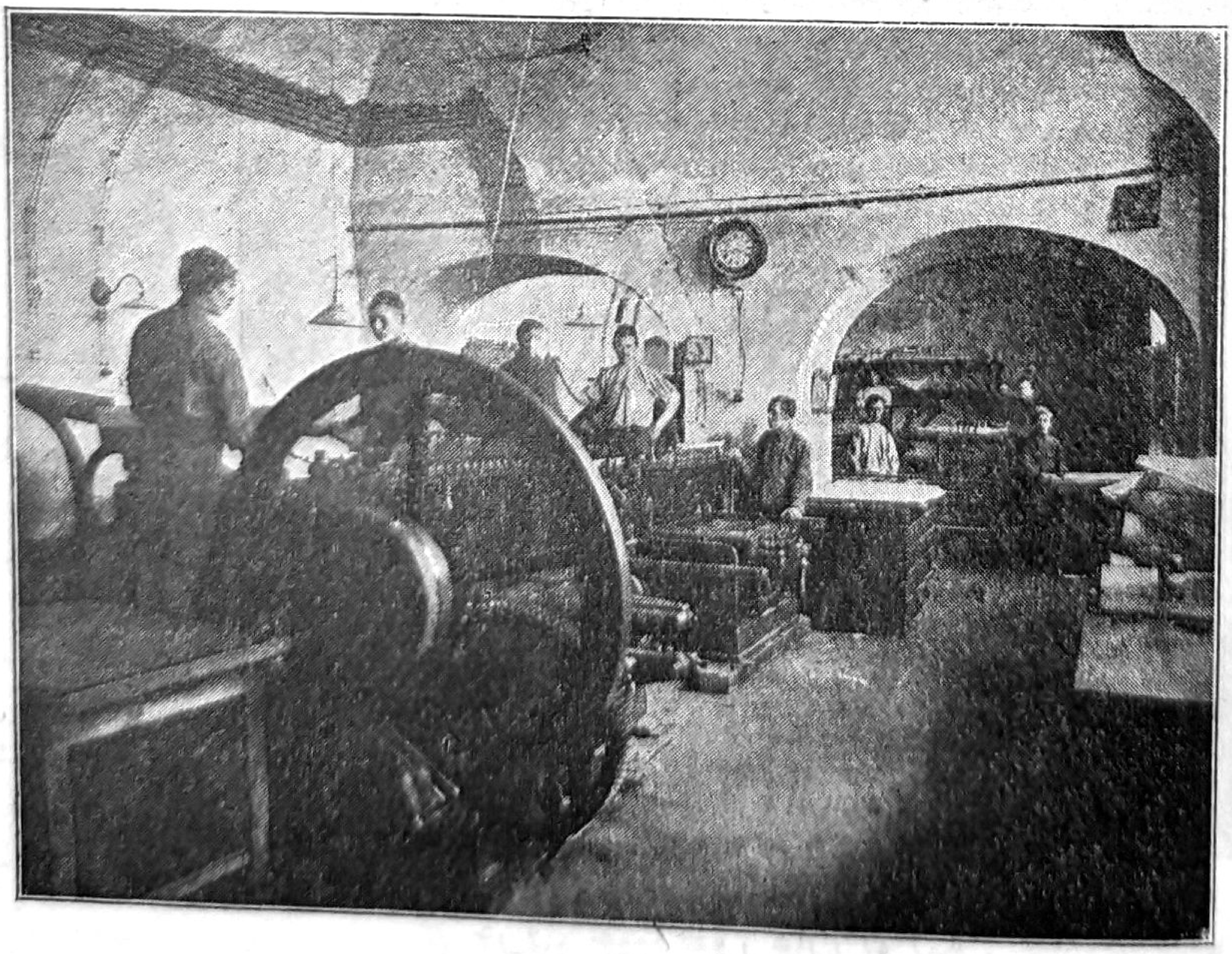

مجموعه‌سى
آلتى بولمه‌دن
عبارتدر.
برنچى
بولمه‌سى
پيچاتنى (با-
صاطورغان)
بولمه بولوب،
بو بولمه‌سنك
۵ عدد باصا
طورغان
زور ماشينا،

باصا طورغان بولمه.

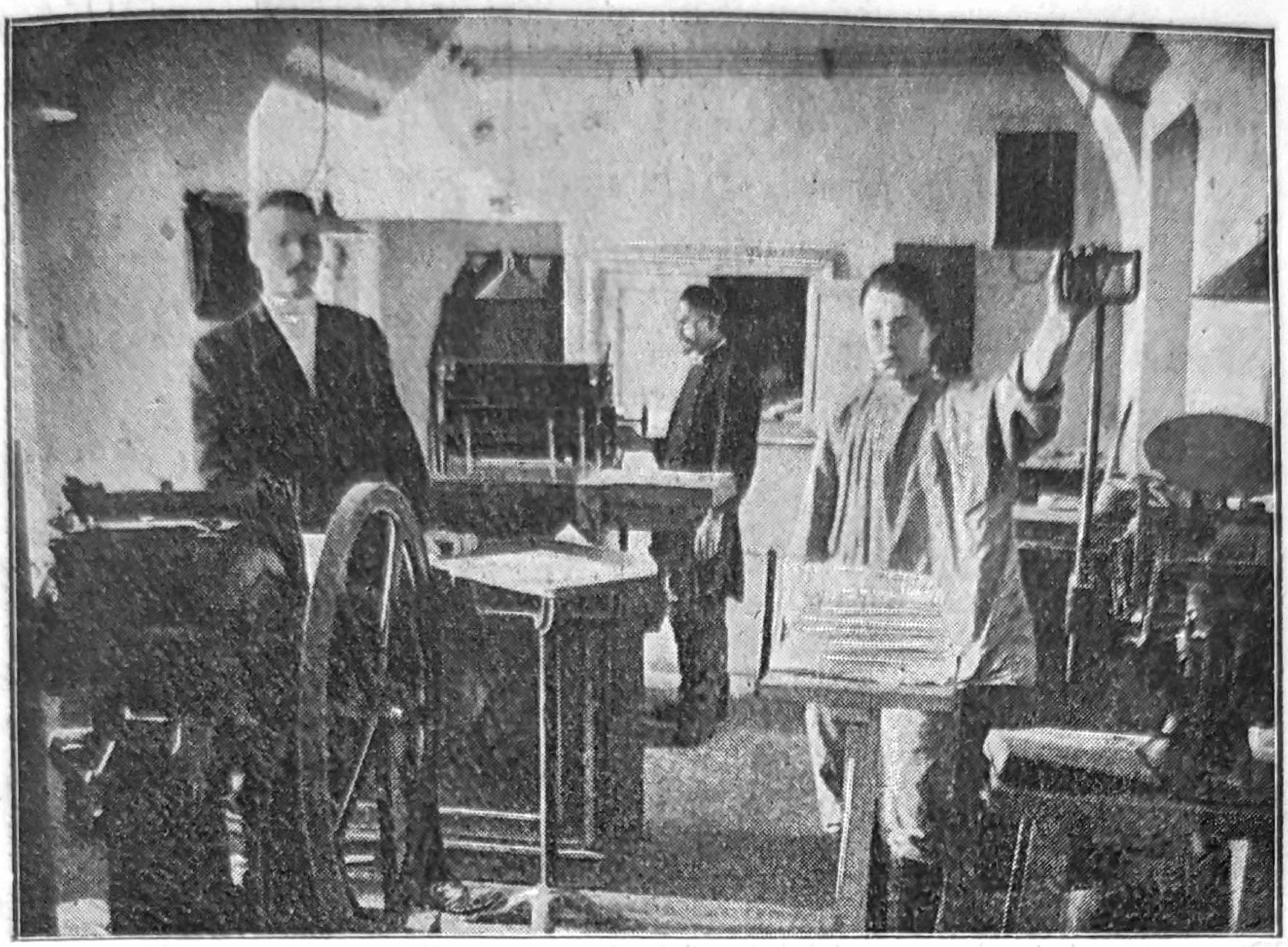

آمیریکانسکی زال.

۲ عـــدد آمریکانکه ، ۱ باصطونکه بولوب کونینه ۵۰,۰۰۰ قدر نسخه باصــوب چغارورغــه کوچی یتمکده‌در.

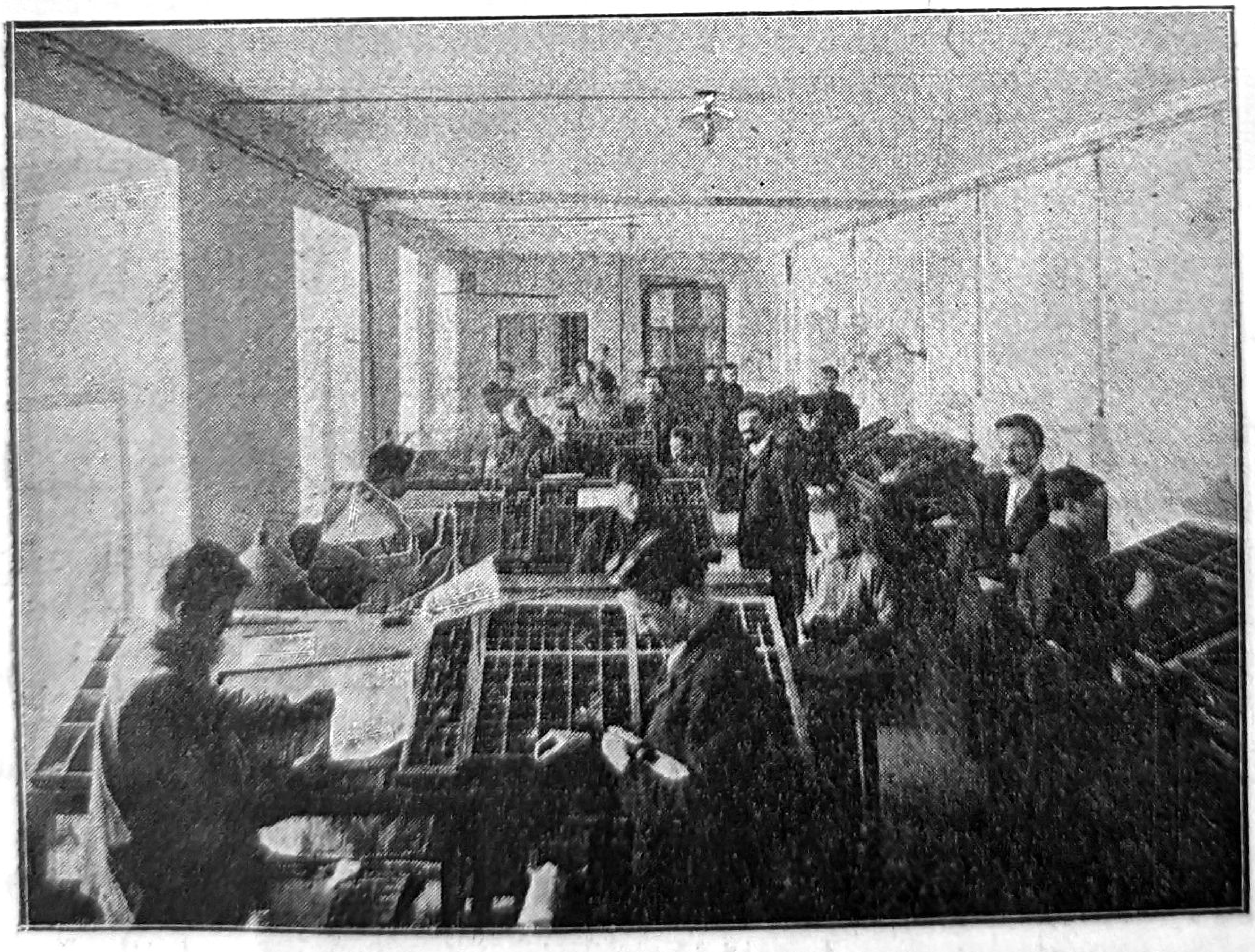

حرف جییا طورغان بولمه.

ایکنچی بــولمه‌سی نــابــورنی (حرف جییا طورغــان) بولمه بولوب، بو بــولمه‌ده روســچــه کـتـابلر جیولمقده‌در.

اوچنچی بولمه‌سی گازیتنی (گازیته جیبا طورغان) هم تاتارسکی نابورنی (تاتارچه حرفلر جیبا طورغان) بولمه بولوب، بو بولمه‌ده فقط گازیته اشی هم اسلام اثرلری گنه جیولمقده‌در.

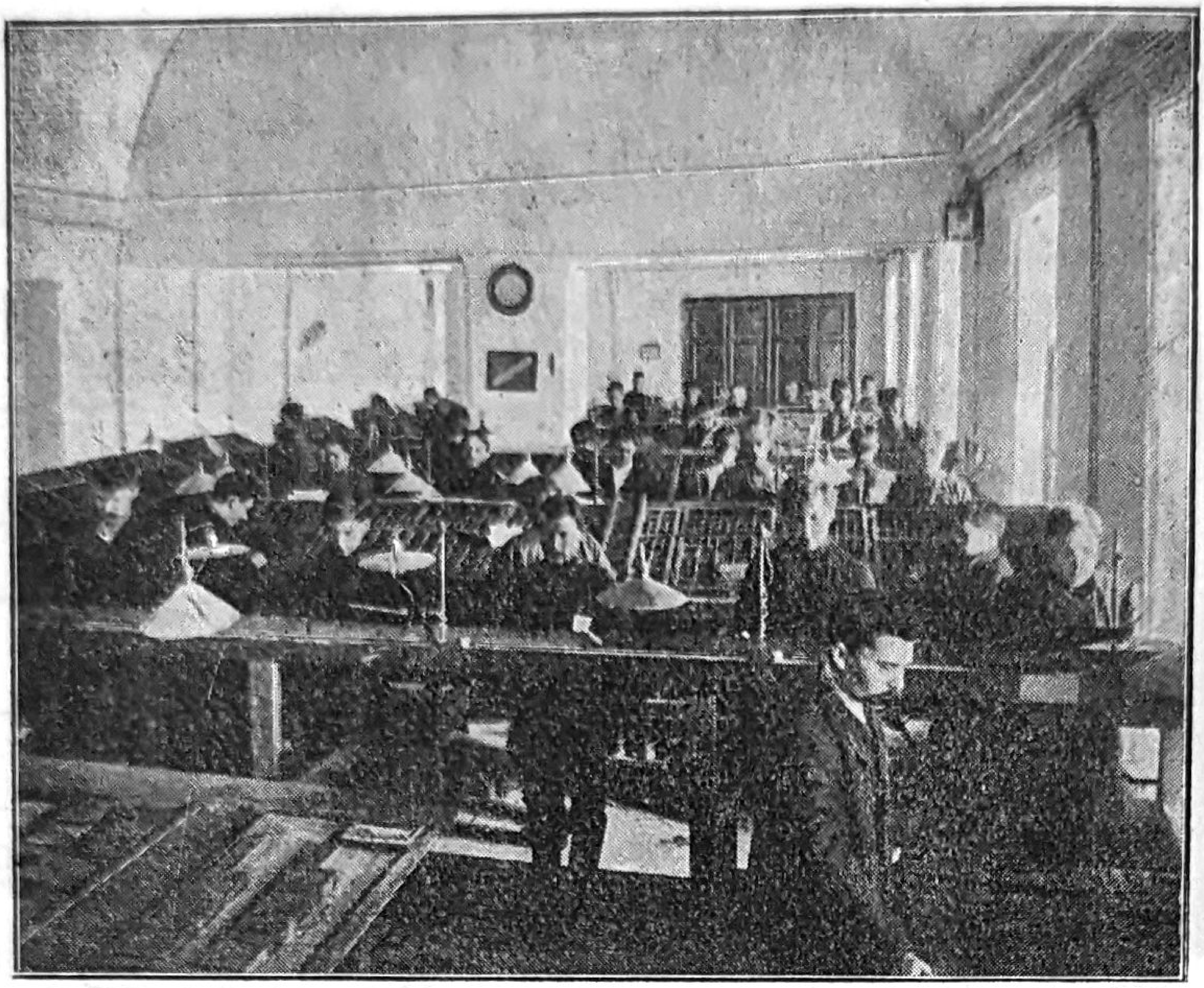

گازیته هم مسلمانچه حرف جیبا طورغان بولمه.

دورتنچی بولمه‌سی لیتوگرافسکی (طاش باصمه) بولمه‌سی بولوب، بو بولمه‌ده ینه‌ده ایکی دانه ماشینا، ایکی دانه لیتوگرافسکی استانوك باردر.

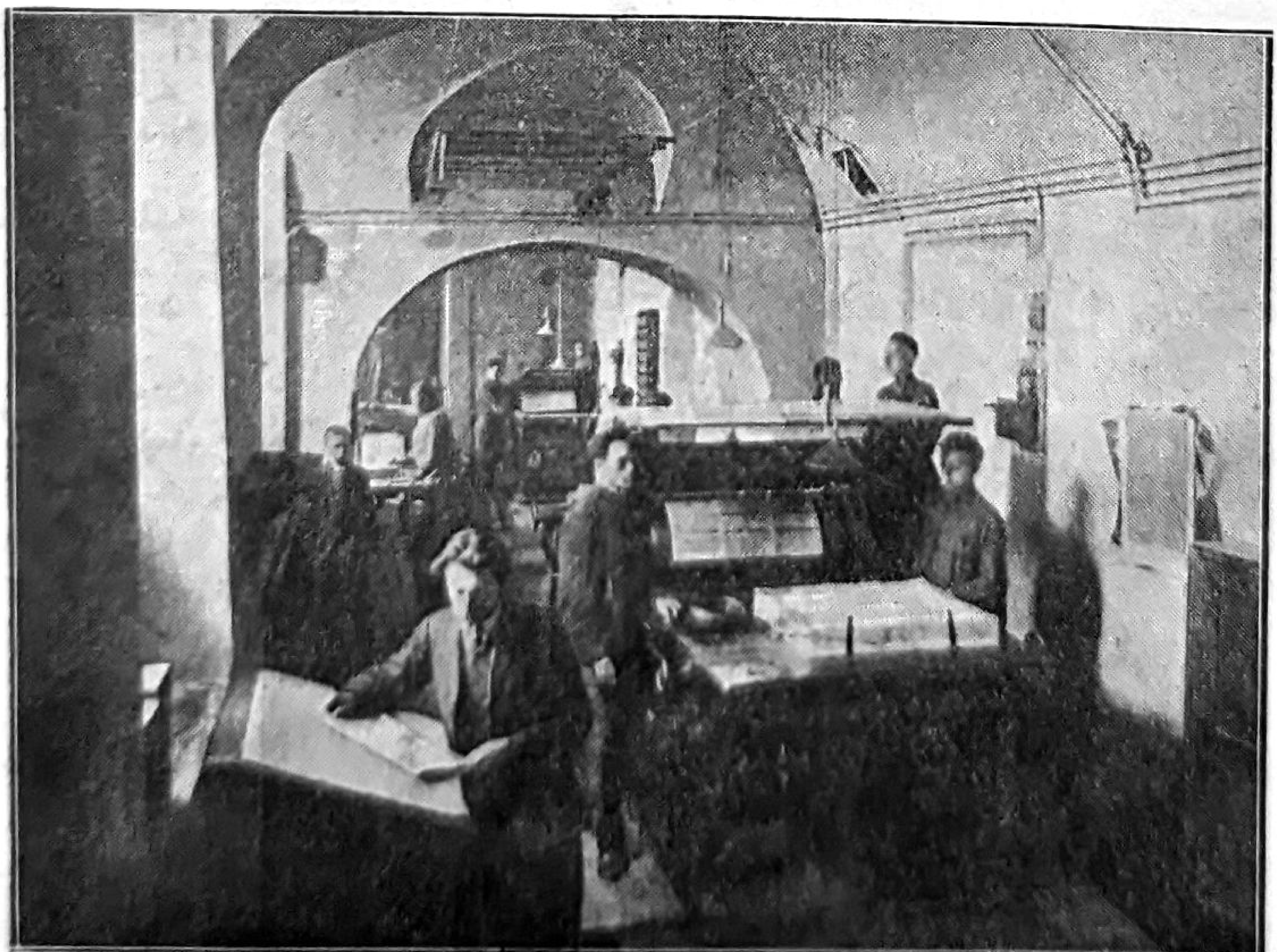

لیتوگرافیه بولمه‌سی.

بشنچی بولمه‌سی اصلاوالیتنیه (حرف قییا طورغان) بولمه‌درکه،

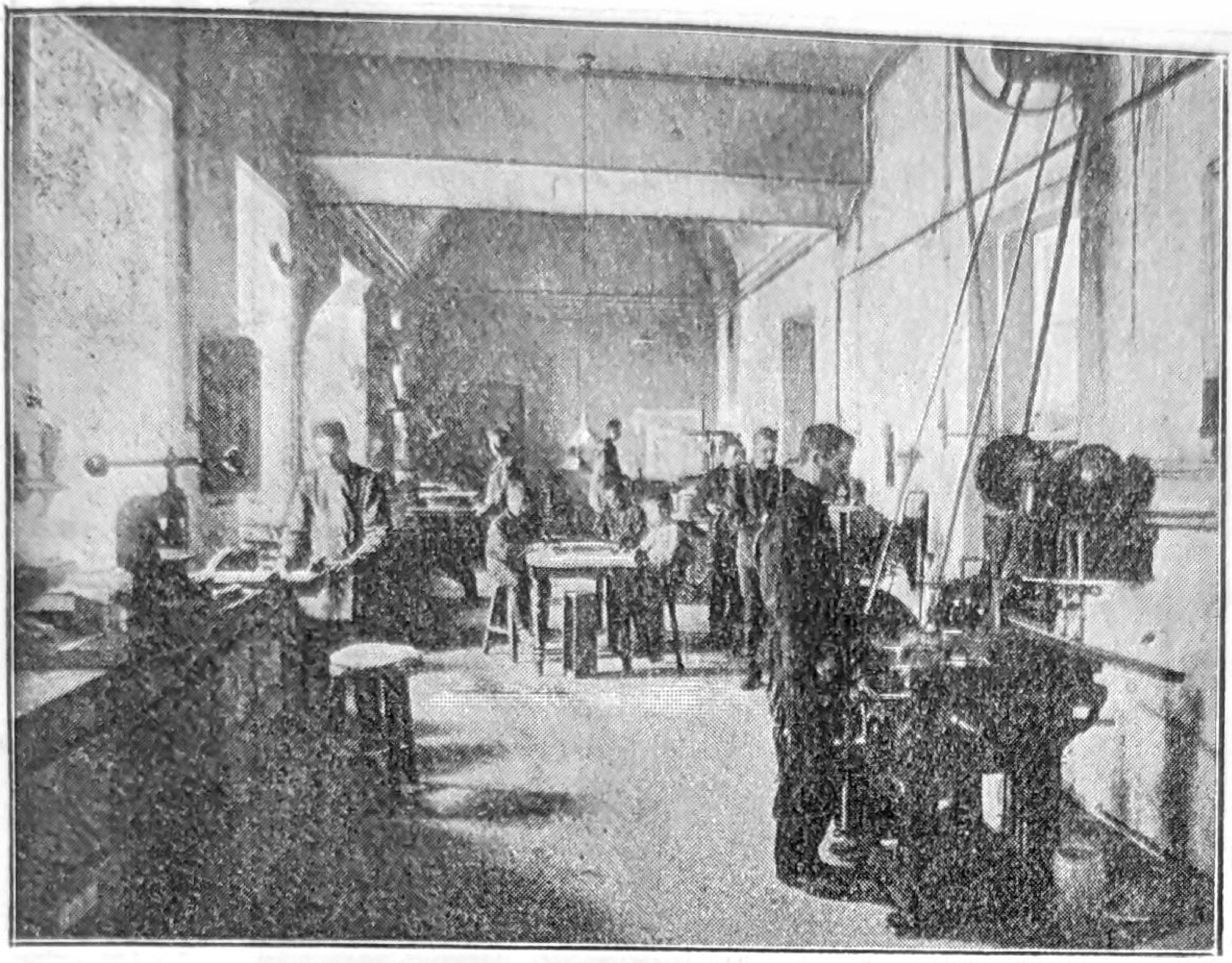

بو بولمه‌ده ٤ عدد حرف قییا طورغان ماشینا موجود بولوب، سنه‌وی ٥٠٠ پوط قدر حرف قییوب چغارورغه کوچی یتمکده‌در.

حرف قییا طورغان بولمه.

آلتنچی پیرییپلوتنی (کتاب توبلی طورغان) بولمه‌درکه، بو بولمه‌سنده

٣ عدد تیمر چبق ایله تگه طورغان ماشینا موجود بولوب برسی قانتورسکی کنه‌گه‌لر تگه‌رایچون زور، وقالغان

کتاب توبلی طورغان بولمه.

ایکیسی کچکنه کتابلر تگه‌ر ایچون کچکنه‌لردر. ایکی عدد زور، زور پریس (قصه طورغان ماشینه) سی بولوب باشقه‌چه کیرك بولغان تورلی ماشینه‌لردن عبارتدر.

مطبعهٔ کریمیه، اورینبورغده.

(اورینبورغده برنچی مسلمان مطبعه‌سی.)

اورینبورغده برنچی مرتبه اولارق مسلمان مطبعه‌سی ۱۹۰۰نچی سنه ۲۹نچی نویابرده مرحوم غلمان آخونده کریمف طرفندن آچلمشدر. غلمان آخوند سامارا گوبیرناسندن امامت وآخوندلق لوازمن طاشلاب ۱۸۹۹نچی سنه‌ده اورینبورغه کوچکاچ، شونده بر مطبعه آچو ایچون حکومتکه مراجعت ایتوب قاراسه‌ده هیچ سببنی بیان ایتماینچه رخصت بیرلمامش. لکن غلمان آخوند بوکا قاراب مائیوس بولماغان، همیشه شونك اجتهادنده بولونمش. آخرنده بر روس اوزبنك اشلی طورغان مطبعه‌سینی صاتارغه هم فیرماسینی کوچرمك ایچون حکومتدن رخصتنی اوزی آلشوب بیرورگه التزام ایتدیگندن، غلمان آخوند شونك مطبعه‌سینی آلمش هم درواقع حکومت طرفندن بیك تیز رخصتی‌ده چقمش

غلمان آخوند طرفندن آچلماسدن مقدم اورینبورغده مسلمان قولنده مطبعه بولمامش. فقط «بریسلین» اسملی بر یهودی مطبعه‌سنده مسلمانچه حروفات موجود اولوب، شونده مسلمانچه دعوت تذکره‌لری، یمین کاغدلری کبی نرسه‌لر ورساله‌لردن فاتح افندی کریموفنك، ترکچه‌دن بر قدر تاتارچه‌لشدردیغی، «خاتونلر وظائفی» نام رساله‌سی، حارث افندی فیض اللین‌نك «رهبر املا» نام رساله‌سی شونده باصلمشدر. غلمان آخوند مطبعه‌سی آچلغاندن صوك بریسلین اوزنده مسلمانچه اش بولمایاچغینی

حس ایدوب، مسلمانچه حروفاتنی آنگا صاتارغه تکلیف ایتمش . غلمان آخوند ایسه بونی مع الممنونیه قبول ایتمش . غلمان آخوند کریمف نڭ ۱۹۰۰ادن ۱۹۰۲نچی سنه‌گه قدر ایکی سنه دوام ایتکان مطبعه‌سنده ۲۷ تورلی مختلف رساله‌لر وکتابلر باصلمشدرکه، بونلرنڭ مجموع عددی ۵۲،٤۰۰ نسخه‌در.

غلمان آخوند ۱۹۰۲نچی‌سنه ٦ نچی ایيونده وفات ایتد کدن صوڭ مطبعه، اوغلی فاتح افندی کریمف اسمینه کوچمشدر. مطبعه آنڭ اسمنه ۱۹۰٦نچی‌سنه‌غنوارغه‌قدر دوام‌ایدرەك،دورت‌سنه اچنده ۹۹ اسمده‌مختلف رساله‌لر وکتابلر باصلمشدر. بونلرنڭ مجموع مقداری ۱۸٦،۲۰۰نسخه‌در.

غلمان آخوند آچقان مطبعه‌ده کچکنه فارماتده بر ماشینه، بر آمریکانکه، روسچه ومسلمانچه بایتاق مقدارده حروفات بولوب، فاتح افندی کریمف طوتقان وقتده‌ده ماشینه‌لر شوندن آرتدرلمای، فقط حروفاتقنه آرتدرلمش . بومطبعه‌ده ۱۰ — ۱۲ کشی خدمت ایتمشدر.

۱۹۰٦نچی‌سنه‌غنواردن‌اعتباراً‌فاتح‌افندی‌کریمف اوزینڭ‌مطبعه‌سین «کریمف حسینوف وشرکاسی» اسمنده بر شرکت اداره‌سنه طابشرمش. شریکلری میروۋیتسکی اسمنده بر روسنڭ ۲۵ یلدن زیاده دوام ایتکان یخشوق زور بر مطبعه‌سینی صاتوب آلوب، فاتح افندی مطبعه‌سیله برلشدرمشلر هم یاڭادن برنیچه ماشینه‌لر، کوب حرفلر آلوب مطبعه‌نی خیلی زورایتمشلردر. حاضرده بومطبعه‌ده یوزگه یقین خادملر اشلامکده اولوب، روچه کونده‌لك زورغزته‌لر، ژورناللر هم چوکچ، اقتصاد ژورناللریده شونده باصلماقده‌درلر.

وقت گازیته‌سی هم شورا ژورنالی‌ده بویلغه قدر اوشبو مطبعه‌ده باصلوب کیلدیلر.

الفت مطبعه‌سی، پیتر بورغده.

الفت‌مطبعه‌سی ۱۹۰٦ نچی سنه پیتر بورغده، رشید افندی ابراهیموف طرفندن تأسیس ایتلوب، سنه یارم قدر دوام ایتکاننك صوڭنده خارجی وداخلی بر نیچه موانعلر سببلی یابلورغه مجبور بولمشدر. بو مطبعه شول آزغنه دوامی مدتنده، بر خیلی اسلام اثرلری باصوب چغارورغه موفق بولوب جمعسی ۱۰۰،۰۰۰ نسخه‌گه قریب کتاب باصوب طاراتمشدر. اچلرنده ایڭ اهمیتلی وزورلری بیك بر حدیث ترجمه‌سی ایله سیاحت البکری نام اثرلر بولوب برنچیسی ۵۰۰۰ و ایکنچیسی ۲۰۰۰ نسخه طبع ایدلمشدر. جریده‌لردن الفت وتلمیذ طبع ایدلوب، برنچیسی ۸٤(۱) وایکنچیسی ۱۲ نومر چقمشدر. مطبعه‌نڭ اشی خیلی گوزل وچیصطا بولوب مطبوعاتمزه کوب خدمتی امید ایتلوب طورغانده یابلوب قالوی تأسفنی موجب بولماقده‌در.

شرف‌لر مطبعه‌سی، قزانده.

شرف‌لر مطبعه‌سی قزانده‌غی مسلمان مطبعه‌لرینڭ ایکنچی‌سی اولارق ۱۹۰٦ سنه ۱۳ نچی نویابرده آچلمشدر.

یاش برادران شرفلر وایبداشلری طرفندن آچلغان بو مطبعه تاتار مطبعه‌لری آرسنده اوزینی تیز کورساتورگه موفق بولدی. مطبعه‌لرمزنڭ ایڭ کیره‌کلی وقتنده اشکه باشلاب قصقه‌غنه وقتده اوزلرینڭ مطبعه‌سنده باصلوب چقغان نرسه‌لزینی هر یرده کوررگه ممکن هر یرده اسمنی ایشتدرو درجه‌سینه کیتوردیلر. مطبعه‌لرنده باصلغان نرسه‌لر عموما

(۱) بونڭ اولـگی نومیره‌لری بوراغانسکی ویابلونسکی مطبعه‌لرنده باصلوب بارسی‌ده الفت‌نڭ اوز مطبعه‌سنده توگلدر.

حس ایدوب، مسلمانچه حروفاتنی آگا صاتارغه تکلیف ایتمش . غلمان آخوند ایسه بونی مع الممنونیه قبول ایتمش . غلمان آخوند کریمف نك ۱۹۰۰دن ۱۹۰۲نچی سنه‌گه قدر ایکی سنه دوام ایتکان مطبعه‌سنده ۲۷ تورلی مختلف رساله‌لر وکتابلر باصلمشدرکه، بونلرنك مجموع عددی ۵۲،٤۰۰ نسخه‌در.

غلمان آخوند ۱۹۰۲نچی‌سنه ٦ نچی ایبونده وفات ایتدکدن صوك مطبعه، اوغلی فاتح افندی کریمف اسمینه کوچمشدر. مطبعه آنك اسمنده ۱۹۰٦ نچی‌سنه‌غنوارغه‌قدر دوام‌ایدره‌ك، دورت‌سنه اچنده ۹۹ اسمده‌مختلف رساله‌لر وکتابلر باصلمشدر. بونلرنك مجموع مقداری ۱۸٦،۲۰۰ نسخه‌در.

غلمان آخوند آچقان مطبعه‌ده کچکنه فارماتده بر ماشینه، بر آمریکانکه، روسچه ومسلمانچه بایتاق مقدارده حروفات بولوب، فاتح افندی کریمف طوتقان وقتده‌ده ماشینه‌لر شوندن آرتدرلمای، فقط حروفاتقنه آرتدرلمش. بومطبعه‌ده ۱۰ ــ ۱۲ کشی خدمت ایتمشدر.

۱۹۰٦ نچی‌سنه‌غنواردن‌اعتباراً‌فاتح‌افندی‌کریمف اوزینك‌مطبعه‌سین «کریمف حسینوف وشرکاسی» اسمنده بر شرکت اداره‌سنه طابشرمش. شریکلری میروڤیتسکی اسمنده بر روسنك ۲۵ یلدن زیاده دوام ایتکان یخشوق زور برمطبعه‌سینی صاتوب آلوب، فاتح افندی مطبعه‌سیله برلشدرمشلر هم یاڭادن بر نیچه ماشینه‌لر، کوب حرفلر آلوب مطبعه‌نی خیلی زورایتمشلردر. حاضرده بومطبعه‌ده یوزگه یقین خادملر اشلامکده اولوب، روچه کونده‌لك زورغزته‌لر، ژورناللر هم چوکچ، اقتصاد ژورناللریده شونده باصلماقده‌درلر.

وقت گازیته‌سی هم شورا ژورنالی‌ده بویلغه قدر اوشبو مطبعه‌ده باصلوب کیلدیلر.

الفت مطبعه‌سی، پیتربورغده.

الفت‌مطبعه‌سی ۱۹۰٦ نچی سنه پیتربورغده، رشید افندی ابراهیمف طرفندن تأسیس‌ایتلوب، سنه یارم قدر دوام ایتکاننك صوڭنده خارجی وداخلی برنیچه موانعلرسببلی یابلورغه مجبور بولمشدر. بومطبعه شول آزغنه دوامی مدتنده، برخیلی اسلام اثرلری باصوب چغارورغه موفق بولوب جمعسی ۱۰۰،۰۰۰ نسخه‌گه قریب کتاب باصوب طاراتمشدر. اچلرنده ایڭ اهمیتلی وزورلری بیك برحدیث ترجمه‌سی ایله سیاحت البکری نام اثرلر بولوب برنچیسی ۵۰۰۰ وایکنچیسی ۲۰۰۰نسخه طبع ایدلمشدر. جریده‌لردن الفت وتلمیذ طبع ایدلوب، برنچیسی ۸٤[1] وایکنچیسی ۱۲ نومر چقمشدر. مطبعه‌نڭ اشی خیلی گوزل وچیصطا بولوب مطبوعاتمزه کوب خدمتی امید ایتلوب طورغانده یابلرب قالووی تأسفنی موجب بولماقده‌در.

شرف‌لر مطبعه‌سی، قزانده.

شرف‌لر مطبعه‌سی قزانده‌غی مسلمان مطبعه‌لرینڭ ایکنچی‌سی اولاروق ۱۹۰٦ سنه ۱۳ نچی نویابرده آچلمشدر.

یاش برادران شرفلر واپیداشلری طرفندن آچلغان بومطبعه تاتار مطبعه‌لری آرسنده اوزینی تیز کورساتورگه موفق بولدی. مطبعه‌لرمزنڭ ایڭ کیره‌کلی وقتنده اشکه باشلاب قصقه‌غنه وقتده اوزلرینڭ مطبعه‌سنده باصلوب چقغان نرسه‌لرزینی هر یرده کوررگه ممکن هر یرده اسمنی ایشتدرو درجه‌سینه کیتوردیلر. مطبعه‌لرنده باصلغان نرسه‌لر عموما

(۱) بونڭ اولگی نومیره‌لری بوراغانسکی ویابلونسکی مطبعه‌لرنده باصلوب بارسی‌ده الفت‌نڭ اوز مطبعه‌سنده توگلدر.

خلق‌نك صوڭغی تلاوینه موافق یاڭی ادبیات اولوب یاڭی کتابلر وبره‌ك آلار مطبعه‌سنده باصلوب چغا باشلادی.

لکن قزبغنه اشلاب کوندن کون اشلرینی گوزللاشدروب برغانده ۳۰ اییونده قزان غوبیرناطورینك امری ایله مطبعه پیچاتلانوب مطبعه‌ده همه اشلر شول کوینچه یولده قالدی.

۱۹۰۶ سنه ۱۳ نویابردن ۱۹۰۸ سنه ۳۰ اییون‌گه قدر بو مطبعه‌ده کوب تورلی کتاب باصلوب چقدی.

«قزان مخبری»، «اخبار» غزیته‌لری هم «تربیه» ژورنالی بو مطبعه‌ده باصله ایدی. مطبعه ۵ آی یابلوب تورغاندن صوڭ

« اورنه‌ك »

اسمنه یاڭیدن آچلوب ایسکی حالنده دوام ایته باشلادی.

۱۹۰۸ سنه برنچی نویابردن ۱۹۰۹ سنه ۱ نچی سنتابرگه قدر بو مطبعه‌ده تورلی عدد کتاب باصلوب چقمشدر.

عبدالرحمن عمروف وشرکاسی مطبعه‌سی، آستراخانده.

استراخان شهرنده برنچی مسلمان مطبعه‌سی ۱۹۰۷ نچی‌سنه‌ده عمروف وشرکاسی طرفندن آچلغان مطبعه بولوب، بوکونگه قدر اسلام مطبعه‌سی بولمامشدر. بومطبعه بو کونگی کونده‌ده دوام ایتمکده بولوب، کچکنه کچکنه فنی وادبی رساله‌لر باصوب چغارمشدر.

حاضرده استراخانده نشر ایتلمکده اولان «ایدل» نام جریده شول مطبعه‌ده طبع ایتلمکده‌در.

ملت مطبعه‌سی، قزانده.

«ملت» مطبعه‌سی قزانده «ادریسف علییف وشریکلری» نڭ تجارتخانه‌سی طرفندن تأسیس ایدلوب ١٩٠٨نچی اوکتابرده اشلی باشلامشدر. مذکور مطبعه، باشقه مطبعه‌لر کبی، حاضرلنمش حرفنی صاتوب آلوبغنه اش باشلامایچه، اوزی حرف قویوب ییتشدررگه اجتهاد ایتوب، اعضالرندن محمد افندی ادریسف استانبول، مسکاو وپیتربورغ حرف خانه‌لرینه باروب حرف کیسو وقویو اصوللرینی اوگره‌نمشدر. نتیجه‌سی اوڵارق قسقه‌غنه وقتده محمد ادریسف خدمتی ایله ١٢نچی، ١٦نچی، ٢٠نچی و٢٤نچی حرفلرنی اوز حرفخانه‌سنده قویوب کتابلر، نشر ایده باشلامش. قزان وباشقه مطبعه‌لرده‌گی حرفلرنڭ الفباسند، ٣٠٠گه یقین شکل اولدیغی حالده „ملت“ مطبعه‌سی حرفلرینڭ الفباسی فقط ١٦٠قدر شکل دنگنه عبارتدر. ٤٢نچی حرفی ایسه، بتون الفباسی ٩٠ قدر شکل دن گنه عبارت بولوب، باشقه حرفلری کبی رسم جهتندن هم مکملدر. بو کونلرده یکی ١٢نچی و١٦نچی حرفلر حاضرلنمکده‌درکه، الفباسی ٦٥قدر شکل دن گنه عبارت اولدیغندن مطبعه اشینی دها ییگل‌یته‌چکدر. مذکور الفبا یاڅا اختراع ایدلمش „نابورنی ماشینا“غه قویلو ایچون زاگرانیتسه‌غه بیارلمشدر.

«ملت» مطبعه‌سنده بردانه حرف قویو ماشیناسی، بردانه اورطه، بردانه کچکنه باصو ماشینه‌لری وبردانه باصتونکه موجوددر.

آچلغان کونندن ١٩٠٩ نچی سنه مای آینه قدر بو مطبعه‌ده ٢٠٢،٦٠٠ نسخه تاتارچه کتاب باصلوب چقمشدرکه، اشی نزاکت وماتورلق جهتندن شایان تحسیندر.

شرق مطبعه‌سی، اوفاده.

شرق مطبعه‌سی ۱۹۰۸ نچی سنه اوکتابرده کریمف حسینف شرکتی طرفندن آچلوب اشکه باشلامشدر. بومطبعه‌ده صوبرانیه طرفندن نشر ایتلمکده اولان معلومات ژورنالی باصلمقده، اولوب برنیچه اثرلرده باصلوب چقمشدر.

وقت مطبعه‌سی، اورینبورغده.

اورینبورغده اوچنچی(۱) مسلمان مطبعه‌سی ۱۹۰۹ نچی سنه‌ده رمییف‌لر طرفندن آچلمش وقت مطبعه‌سیدر. بومطبعه‌ده آچلووی ایله وقت وشورا ژورناللری باصیله باشلاب، کتابدن بو مطبعه‌ده ایڭ الك باصلغان نرسه محترم رضاء الدین فخر الدینف جنابلرینڭ محمد علیه السلام اسمنده بولغان اثریدر. بومطبعه‌نڭ آچلووی بیك یاڭا بولوب، هرنی قدر مونڭ استقبالی حقنده حاضردن سوز سویله‌و ایرته‌رك کبك کورنسه‌ده، اوزینڭ باصوب چغارغان اثرلرندن، مونڭ نینداى یول ایله باراچاغی کورنوب طورمقده‌در. باصوب چغاردیغی اثرلر غایت نفیس وپخته بولوب، بومطبعه‌دن کیله‌چکده مطبوعاتمزنڭ نزاکت ونفاستینه کوب خدمت امید ایتمك ممکندر. خداى موافق ایتسون.

(۱) ایکنچی مطبعه دین معیشت مطبعه‌سیدر بونڭ حقنده برقایدانده معلومات آلا آلمادیغمزدن تاریخی یازلماى قالدرلدى.

تصحیح: اوشبو رساله‌ده بولغان رسملر آراسنده فوست هم شفقیرنڭ رسملری مساهلة برسی اورنینده دیگری قویلمشدر.

78422

صحیفه‌لربز
t.me/sehifeleribiz
www.g2kzn.org/sehife
u.u8686@gmail.com

ا. ن. خاریطونف اصلاقٔ الیتنه‌سنده قویلمش

حرفلرنك نمونه‌لری:

(کیگل ۱۲ سویتلی. № 1) معلوم اولدقنچه بوکونگه قدر مطبوعاتده مستعمل بولغان

(„ ۱۲ کمال. № 5) عرب حروفاتی بیك آز ایدی وبارلق

(„ ۱٦ سویتلی. № 2) قدرلری‌ده حسن خط نقطهٔ نظرندن آرتق

(„ ۲٦ خاریطون. № 7) درست بولمغانلقدن آنلر ایله پراصتوی

(„ ۲٦ کمال. № 8) کتاب طشلرینی‌ده یخشیلاب

(„ ۲۰ دریونی. № 4) جیوب بولمیدر ایدی. اوز کتابینه

(„ ۲۰ خاریطون. № 9) ماطورلق بیرورگه تله‌گان

(„ ۳٦ خاریطون. № 10) زاکازچیکلر شوکار کوره

(„ ٦۰ خاریطون. № 13) هر وقت

(„ ۱٦ ژیرنی. № 9) کلیشه‌لر کیسدره‌لر ایدی. مین

(„ ۱٤ خاریطون. № 7) بوکیمچیلکنی بلوب توزه‌تورگه اویلادم

(„ ۱٤ سویتلی. № 2) وکوب مدتلر طرشوب نفیس مطبوعات ایچون

(„ ۸ سویتلی. № 0) ضرور برنیچه تورلی حروفات اشلب چغاردم آنلر اوشبو نده کورساتلمشدر.

ا. ن. خاریطونف.

(„ ۳٦ یوزه‌ی. № 11) قزان ۱۹۰۹ سنه

(„ ۹۰ اوزکی. № 12) سلامة الانسان

بای

(٦ كوادرات فانتازيه №15)

آدم

(٤ كوادرات ماريطون №14)

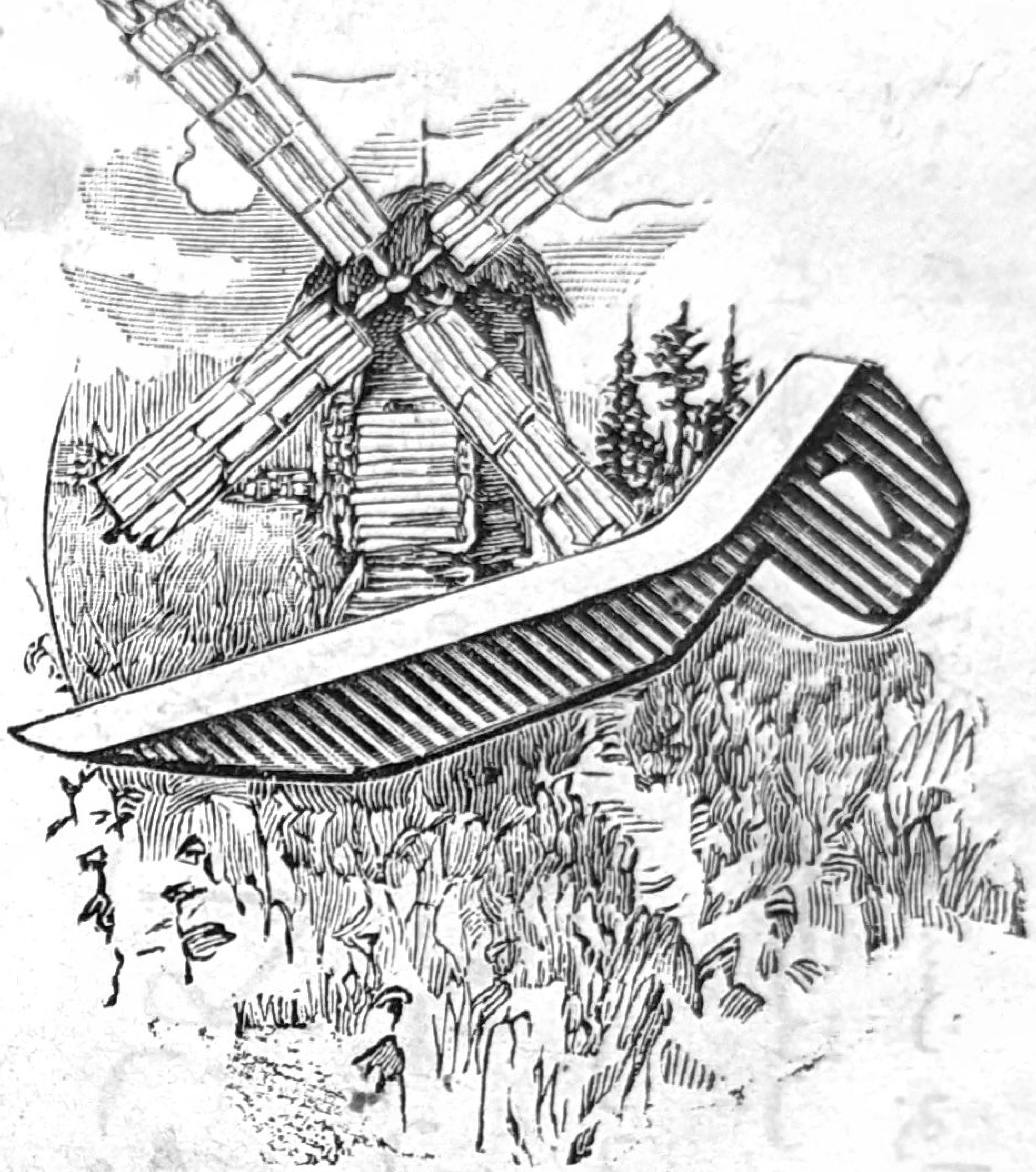

(يوبيلى اينسيالى)

(قزان اينسيالى)

اوج

(غسپرينسكى اينسيالى)